

deKanttekening

APRIL 2022 | DEKANTTEKENING.NL | PRIJS €5,99

MAGAZINE

Leidt de oorlog in Oekraïne tot verzoening tussen het Westen en Turkije?

Hoofdreactioneel

Vreemd: islamist Erdogan en 'nazi-Nederland' weer bevriend

'Oekraïners worden gelijk omarmd, ik moest 2,5 jaar in een azc wachten'

Hanteert de EU een dubbele vluchtelingenstandaard? We vroegen het ons panel

Inhoudsopgave

de Kanttekening MAGAZINE

COLOFON

April 2022
Jaargang 5 - nr. 52

UITGEVER
De Kanttekening B.V.

HOOFDREDACTEUR
Mehmet Cerit

EINDREDACTEUR
Arnout Maat

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE
Amma Asante, Tayfun Balcik,
Shawintala Banwarie, Thomas von
der Dunk, Dave Ensberg-Kleijkers,
Hoda Hamdaoui, Fitria Jelyta,
Lody van de Kamp, Ewout Klei,
Caspar van de Poel, Gijs de Swarte

CONTACT / INFORMATIE
010-2013740
info@dekanttekening.nl
www.dekanttekening.nl

Vrij. Moedig. Inclusief.

De uitgave van dit blad wordt
mede mogelijk gemaakt door:

Derman Projects B.V.

Leidt de oorlog in Oekraïne tot verzoening tussen het Westen en Turkije?

● OP DE COVER

6

8

‘Oekraïners worden gelijk omarmd, ik moest 2,5 jaar in een azc wachten’

● SAMENLEVING

● OP DE COVER

- 6 Leidt de oorlog in Oekraïne tot verzoening tussen het Westen en Turkije?

● SAMENLEVING

- 8 ‘Oekraïners worden gelijk omarmd, ik moest 2,5 jaar in een azc wachten’
- 10 Hanteert de EU een dubbele vluchtelingen-standaard? Dit zegt ons panel
- 12 Lody van de Kamp - De ene vluchteling is de andere niet, blijkt nu

- 13 Thomas von der Dunk - Oekraïne is dichterbij dan Afghanistan
- 14 ‘Geen witte partij’, ‘Voor gelijkheid’: biculturele Nederlanders over hun stem
- 16 Dave Ensberg-Kleijkers - Graag méér kinderburgemeesters!
- 17 Amma Asante - Racisme Belastingdienst vereist een grondige oplossing, geen cosmetische
- 18 De SP: van rood naar wit?
- 21 Een partijverbod: werkbaar instrument tegen extreem-rechts?

Hanteert de EU een dubbele vluchtelingenstandaard?

● SAMENLEVING

10

36

Wetenschapper Charifa Zemouri: “Marokkaans” is geen factor qua vaccinatiebereidheid

● INTERVIEW

Auteur Ruby Hamad: ‘Witte vrouwen kunnen strategisch hun tranen inzetten’

● INTERVIEW

40

- 24 Studentenstrijd over Israël-Palestina: ‘Onderdrukkers verdienen geen podium’
- 28 De stille emancipatieslag van vrouwen en meiden in de multi-culturele stad
- 30 ‘Newroz piroz be!’ Koerdische Nederlanders vierden ‘hun’ nieuwjaar

● WERELD

- 32 Uit de vergetelheid: de Nederlandse Carina en het bloedbad van Sivas, 1993
- 34 Tayfun Balcik – Berichten uit Moskou

● INTERVIEW

- 36 Wetenschapper Charifa Zemouri: “Marokkaans” is geen factor qua vaccinatiebereidheid
- 40 Auteur Ruby Hamad: ‘Witte vrouwen kunnen strategisch hun tranen inzetten’

● DE SWARTE BLADZIJDEN

- 44 Abderrahman el Aissati: ‘Wilders is vooral overrated politiek misbaar’

● NIEUW IN NEDERLAND

- 46 ‘Opgroeien als Jemeniet in Saoedi-Arabië, niemand geeft dan om je’

Zweden: gevluchte Turkse journalist bewusteloos geslagen

De gevluchte Turkse journalist Ahmet Dönmez, die in Zweden in ballingschap leeft, is door twee mannen in Stockholm aangevallen en verwond. Dit meldt de Turkse nieuwssite *Turkish Minute*.

De aanslag vond overdag plaats en in de aanwezigheid van de dochter van de journalist. Dönmez was op slag bewusteloos en is behandeld in het ziekenhuis.

De journalist staat bekend om zijn kritische stukken over de Turkse regering, specifiek over de relaties die de Turkse staat met maffiosi zou onderhouden.

Dönmez tweette eerder dit jaar doodsbedreigingen die hij heeft ontvangen van de maffiabaas

Ihsan Hizarci. In het dreigement via Whatsapp laat Hizarci Dönmez weten dat hij zich niet veilig hoeft te voelen omdat hij in Zweden is. 'Ik laat je hoofd binnen 24 uur afsnijden', aldus Hizarci in het bericht.

Die dreigement kwam enkele dagen na een YouTube-video waarin Dönmez bericht dat de Turkse minister van Binnenlandse Zaken maffiafiguren de hand boven het hoofd zou houden. Dönmez werkte tot 2016 voor de Turkse krant *Zaman*. In dat jaar - al voor de coupoging - werd *Zaman* door de Turkse staat geconfisqueerd en ontbonden vanwege relaties met de Gülenbeweging.

De regering-Erdogan houdt de Gülenbeweging verantwoordelijk voor de coupoging van 15 juli 2016 en beschouwt het als een 'terroristische organisatie'. Turkije verdenkt Dönmez daarom ook van 'terreurbanden'.

BEELD: TWITTER / AHMET DÖNMEZ

Turkse journalisten in ballingschap worden vaker gemolesteerd en bedreigd. Eind 2020 werd de dissidente journalist Abdullah Bozkurt, net als Dönmez woonachtig in Zweden en ooit werkzaam voor *Zaman*, mishandeld door onbekende mannen. ●

VN roept 15 maart uit tot Internationale Dag ter Bestrijding van Islamofobie...

De Verenigde Naties hebben een resolutie aangenomen om 15 maart uit te roepen tot Internationale Dag ter Bestrijding van Islamofobie. De resolutie was ingediend door Pakistan en de Organisatie voor Islamitische Samenwerking, waar verschillende islamitische landen bij zijn aangesloten.

De datum van 15 maart is niet toevallig gekozen. Op 15 maart 2019 vermoordde de extreemrechtse terrorist Brenton Tarrant 51 moslims in Christchurch, Nieuw-Zeeland.

15 maart zal wat de VN betreft vanaf vandaag gelden als dé dag waarop de wereld jaarlijks herinnerd wordt aan de noodzaak om moslimhaat te bestrijden. De resolutie werd ingediend door de Pakistaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties, Munir Akram, namens de Organisatie voor Islamitische Samenwerking.

'Islamofobie is een realiteit. De uitingen ervan - haatzaaiende uitspraken, discriminatie en geweld tegen moslims - nemen in verschillende delen van de wereld toe', zei hij.

'Dergelijke daden van discriminatie, vijandigheid en geweld jegens islamiti-

sche individuen en gemeenschappen vormen een ernstige schending van hun mensenrechten en schenden hun vrijheid van godsdienst en levensovertuiging. Ze veroorzaken ook grote angst binnen de islamitische wereld.'

Akram citeerde met instemming de woorden van de speciale VN-rapporteur voor vrijheid van godsdienst en levensovertuiging. Die zei dat sinds 9/11 de 'institutionele achterdocht en angst voor moslims en degenen die als moslims worden beschouwd is gegroeid tot epidemische proporties'.

Volgens Akram gaat haat tegen moslims vaak samen met afkeer van immigranten en vluchtelingen. Daarom is het volgens hem van cruciaal belang om informatie te verspreiden over moslimhaat, zodat dit door regeringen over de wereld beter kan worden bestreden. ●

... maar EU is tegen

Frankrijk, de Europese Unie en India hebben bezwaar gemaakt tegen een internationale 'anti-islamofobiedag'.

De Franse VN-vertegenwoordiger beschreef de resolutie als 'onbevredigend' en problematisch. Hij stelde dat Frankrijk voor het beschermen van gewetensvrijheid, maar vraagtekens zette bij het uitkiezen van een specifieke religie. Ook heeft Frankrijk moeite met de term 'islamofobie', die 'suggereert ook dat het de religie zelf is die wordt beschermd, niet de gelovigen.'

Zijn zorgen werden gedeeld door de EU-vertegenwoordiger. In een verklaring aan de Algemene Vergadering zei de EU bezorgd te zijn over de wildgroei aan internationale dagen. Daarbij stelde de VN drie jaar terug 22 augustus al in als een internationale dag 'ter herdenking van de slachtoffers van gewelddadigheden gebaseerd op religie of overtuiging'. Het gaat de EU om het beschermen van individuen, niet van een religie als zodanig, zoals de term 'islamofobie' zou suggereren. India's permanente vertegenwoordiger riep de VN juist op om niet alleen de islam eruit te pikken maar om 'religiofobie' te veroordelen, daarbij verwijzend naar discriminatie van onder meer hindoes en sikhs. Deze groepen zijn, samen met christenen en niet-soennitische moslimminderheden, gemarginaliseerde groepen in Pakistan, dat de 'anti-islamofobiedag'-resolutie indiende.

Critici beschuldigen Frankrijk en India al langer van 'staats-islamofobie'. Frankrijk vanwege de secularistische staatsfilosofie en de verharde strijd tegen islamitisch radicalisme; India onder meer vanwege het verbod van het dragen van de hijab op openbare scholen en het antimoslimdiscours van de regerende hindoe-nationalistische partij BJP. ●

Vreemd: islamist Erdogan en 'nazi-Nederland' weer bevriend

MEHMET CERIT

Hoofredacteur / Directeur.

Bevreemdend beeld: Erdogan en Rutte die elkaar in Ankara goedmoedig de hand schudden. Andere tijden. In maart 2017 noemde de Turkse president Nederland nog fascistisch en nazistisch, omdat Rutte twee Turkse ministers had verboden hier campagne te voeren voor een referendum om Erdogan meer macht te geven. Erdogan won het referendum, waardoor Turkije verder richting daadwerkelijk fascisme afdreef. Maar die geschiedenis lijkt nu vergeten. Dankzij Poetin.

Als NAVO-lidstaat met het op een na grootste leger is Turkije een belangrijke partner tegen de Russische agressie. Turkije stuurde ook gevechtsdrones naar Oekraïne en heeft de Zwarte Zee afgesloten voor alle oorlogsschepen. Ondertussen probeert Erdogan Rusland niet al te zeer van zich te vervreemden: Turkije doet niet mee aan de economische boycot en Russische vliegtuigen kunnen nog steeds landen in Istanbul en Ankara. Erdogan die fungeert als hub richting Poetin: extra reden voor de NAVO om Erdogan te vriend te houden.

Islamist Erdogan is zo flexibel als een rubberen staaf. Vorig jaar noemde hij Israël een terreurstaat vanwege Palestina; nu ontvangt hij de Israëlische president op staatsbezoek om betere relaties te smeden. En in 2020 zei Erdogan nog dat Macron 'psychische hulp' nodig had en Frankrijk 'islamofob' was, inmiddels neemt Turkije samen met Frankrijk het initiatief tot bemiddeling rond Oekraïne. Bij Erdogan staat de moraal niet in de weg van pragmatisme.

Voor de Europese leiders, alle-

maal weer goede vrienden met Erdogan, geldt hetzelfde. Aan de onderdrukking van Koerden, Gülen-sympathisanten, alevieten, journalisten en de oppositie zullen zij zich niet branden. Geopolitieke en economische belangen overwinnen mensenrechten. Jammer, maar de realiteit. Op wat kritische geluiden op social media na krijgen Rutte en de andere Europese leiders nauwelijks kritiek op hun pragmatische benadering. Het is alsof we niets anders hadden verwacht.

Die verwachting is ook terecht. Pragmatisme is voor de EU het toverwoord in de betrekking met Turkije sinds de ontvullende vluchtelingendeal met Turkije uit 2016. Sowieso kan de EU het stempel 'waardengemeenschap' niet meer claimen, sinds het Syriërs en Afghanen in Moria laat stikken. De EU zou deze vluchtelingen in Griekenland verdelen over de EU-landen, maar dat is niet gebeurd. Of neem nu dat de EU Griekenland migranten laat terugduwen: soms naar de dood op zee of, bij gevluchte Turken en Koerden, naar de gevangenis en marteling in Turkije.

Qua pragmatisme doet de EU niet onder voor Erdogan. Als samenwerkingspartners zijn ze dus een *match made in heaven*. Maar er is één groot verschil met de samenwerking uit 2016: nu gaat het om militaire samenwerking met Turkije. Om vervlechting in plaats van het afbakenen van territoria en verantwoordelijkheden, wat bij de Turkije-deal het geval was. Dat Erdogan ondertussen in eigen land de mensenrechten schendt en gewetensgevangenen als Selahattin Demirtas en Osman Kavala en ruim honderd Koerdische politici, jour-

Qua pragmatisme doet de EU niet onder voor Erdogan

nalisten en tienduizenden onschuldige mensen laat creperen is blijkbaar geen bezwaar. Dat beseft hij zelf geen ander.

Waarschijnlijk zal Erdogan in aanloop naar de verkiezingen van 2023 de Koerdische partij HDP ontbinden, omdat hij weet dat het Westen toch niets zal doen. Hierdoor vergroot hij zijn kansen voor de verkiezingen van 2023. Terwijl EU-leiders zoals Rutte proberen de brand in Oekraïne te blussen, dragen ze meer hout en olie naar het vuur dat Erdogan binnenlands aangestoken heeft.

Een machtige Erdogan is ook een grote stokebrand voor de EU. Denk bijvoorbeeld aan het telkens dreigen met het openen van de grenzen, of Erdogans onverminderd felle retoriek over hoe 'islamofob' Europa zou zijn. En denk aan de lange arm van Ankara, die via moskeeën en verenigingen Turkse Europeanen indoctrineert met Turks nationalisme en islamisme; een lange arm ook die intimidatie van kritische journalisten en andere dissidenten in Europa niet schuwt.

Niet toevallig werd er laatst weer een Turkse journalist in Zweden bewusteloos gemept, vermoedelijk door Erdogan-fanatici.

Ja, de Oekraïne-oorlog is nu de meest urgente veiligheidskwestie voor Europa, de grootste existentiële crisis zelfs sinds 1945. Maar Europa zou de vervolgen in Turkije, haar pretentie als mensenrechtenhoeder én de eigen belangen eer aandoen als het eindelijk eens een coherent Turkijebeleid ontwikkelt. Geen 'pragmatisch' - eigenlijk kortzichtig - kortetermijnbeleid, zoals van de afgelopen decennia en nog steeds, maar een strategisch lange-termijnbeleid.

Zo'n soort beleid beseft: Turkije was en is een cruciale regionale macht, een culturele, economische en geopolitieke brug tussen Europa, Azië en het Midden-Oosten. Turkije is ook van belang voor onze veiligheid, blijkt nu opnieuw, en voor energie: er lopen oliegeleidingen van Iran naar Turkije. Zeker in deze nieuwe, multipolaire wereldorde, waarbij Amerika ons niet meer aan het handje vasthoudt, heeft de EU Turkije hard nodig om een afschrikkende politieke en militaire macht te vormen tegen haar vijanden.

Maar wat moet je als EU nu beginnen met islamist en pragmaticus Erdogan? De vraag is lastig te beantwoorden. Wat wel zeker is: dat Erdogan niet het eeuwige leven heeft. De EU heeft nu politieke leiders nodig die wat betreft Turkije met het oog op de lange termijn durven te denken en handelen. Als zij dat eerder hadden gedaan, dan hadden zij nu niet bij een islamist zijn deur hoeven platlopen en hem proberen te paaien. Hoe triest om te zien. •

Op de cover.

Leidt de oorlog in Oekraïne tot ver Turkije?

POETIN, ERDOGAN EN DE FRANSE PRESIDENT MACRON BIJ EEN ONTMOETING IN 2018 (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / KREMLIN.RU)

In de escalerende oorlog tussen Oekraïne en Rusland zetten westerse landen alle zeilen bij om Rusland als agressor te straffen. NAVO-lid Turkije wil daar niet volledig in meegaan en probeert een derde weg te bewandelen. Zal deze oorlog tot een toenadering leiden tussen het Westen en Turkije, met Rusland als gemeenschappelijke vijand?

zoening tussen het Westen en

Het ziet er naar uit dat Turkije niet al te veel schade wil oplopen van deze oorlog', zegt politiek analist en voormalig GroenLinks-Europarlementariër Joost Lagendijk aan de telefoon vanuit Istanbul. 'Turkije wil vooral beide kanten te vriend houden.' Volgens Lagendijk heeft dit vooral te maken met een 'zwakke Turkse positie' tegenover Rusland. 'Economisch staat Europa veel sterker tegenover Rusland. Turkije wil niet getroffen worden door pijnlijke Russische tegensancties.'

Ook Joris Van Bladel, militair analist bij het Austrian Institute for European and Security Policy (AIES), meent dat de Turkse positie tegenover Europa eerder verzwakt dan versterkt is: 'In de driehoeksrelatie Rusland-Turkije-Europa stonden Turkije en Rusland tot nu toe tegenover een verdeeld Europa', zegt hij over de telefoon. 'Die situatie is nu veranderd. Europa is meer verenigd dan ooit. De superioriteit van president Erdogan tegenover Europa wordt toch een beetje ondergesneeuwd, hij moet de kat uit de boom kijken.'

De Turkse journalist Ergün Babahan van de Turkse nieuwssite *Arti Gerçek* ziet eveneens geen toenadering tussen Turkije en Europa. 'Het is niet mogelijk voor Brussel om de deur te openen voor onderhandelingen met een Turkije geleid door Erdogan, die afstand heeft genomen van de rechtsstaat en de democratie en een Poetin-achtige regering heeft,' zegt hij.

Wel beaamt Babahan dat in NAVO-verband de ontwikkelingen in Oekraïne 'enigszins gunstig' kunnen uitpakken voor Turkije. 'Maar als de NAVO verandert in een instelling om democratieën te verdedigen, kan de positie van Turkije - als antidemocratisch lid van het bondgenootschap - moeilijker

'Turkije wil vooral beide kanten te vriend houden'

worden. Zelfs met Duitsland, dat door te willen investeren in een krachtigere defensie een sterke terugkeer naar de internationale arena heeft gemaakt.'

Turkije verklaarde een maand geleden alle oorlogsschepen te zullen tegenhouden die door de Bosporus en de Dardanellen willen varen, wat Oekraïne al wenste. Turkije beroept zich hiervoor op een oud verdrag uit 1936. Niet lang daarna kwamen steunverklaringen vanuit westerse leiders binnen, waaronder die van de Nederlandse premier Mark Rutte. Hij zei 'schouder aan schouder' te staan met Turkije als NAVO-bondgenoot. Desalniettemin wil Turkije vooralsnog niet meedoen met de westerse sancties.

'Dan blijft de kloof met Europa bestaan', reageert Lagendijk. De EU wil volgens hem 'niet zoveel te maken hebben met het huidige Turkije'.

Dat Turkije niet meedoet aan de sancties, komt volgens Van Bladel weer door 'de balans' die Turkije opzoekt in de driehoeksrelatie met Rusland en het Westen.

'Als we vanuit het Turkse perspectief kijken, dan was Turkije in 2015 zeer anti-Russisch toen het Turkse leger een Russische Suhoj-jet uit de lucht schoot aan de Syri-

sche grens. Een jaar later (na de mislukte coup van juli 2016, red.) zijn de bilaterale betrekkingen 180 graden gedraaid en heeft Turkije een goede relatie met Rusland, in het nadeel van Europa. Nu zien we Turkije weer draaien en probeert het land weer een nieuwe balans te vinden in de betrekkingen met Rusland. Maar het is duidelijk dat het regime in Turkije geen volledige breuk met Rusland wil.'

Lagendijk noemt Syrië een pijnpunt in de Turks-Russische relaties. Op dit vlak is Turkije kwetsbaar. 'De vluchtelingen in Idlib (in Noord-Syrië, red.) kunnen de Turkse kant op gebombardeerd worden. Dat doet Rusland nu overigens ook in Europa met Oekraïne, waardoor Polen en Hongarije - landen die tot voor kort Syriërs, Koerden en Afghanen hebben geweigerd - solidariteit moeten tonen.'

Van Bladel kwalificeert die ongelijke behandeling aan de Europese grens als 'puur racisme'. 'Het is een grote schande. Europa laat nu heel duidelijk zien dat er geen enkel probleem is voor Oekraïners, terwijl het om aanzienlijke aantallen van wel vijf miljoen kan gaan. Onze hulp aan Oekraïense vluchtelingen is noodzakelijk, maar het blijft stuitend in contrast met de opvang van Syrische vluchtelingen.

Maar goed, in de verhouding tussen Turkije en Europa is de kwestie-Oekraïne nu van zo'n groot belang, zo overweldigend, dat Libië en Syrië op de achtergrond raken. 'Het zal wel', denkt men in Europa. Maar die conflicten komen terug.'

Babahan zegt dat een nieuwe crisis in Syrië het laatste is wat Westerse landen willen. 'Maar de ontwikkelingen kunnen de regio wel belangrijker maken voor de Verenigde Staten, met als mogelijk gevolg dat de Amerikanen afzien van de eis van democratie in het Midden-Oosten, en antidemocratische regimes steunen omwille van de stabiliteit. Maar het is op dit moment moeilijk te voorspellen of Turkije zich meer richting Rusland of het Westen zal bewegen. Als de Chinees-Russische toenadering versterkt wordt en Poetin zijn doel in Oekraïne bereikt, dan kunnen de elites van Erdogan en Turkije hun toekomst zekerder zien in die alliantie.'

Turkije zei vaak in de steek te zijn gelaten in de strijd tegen Assad en Poetin in Syrië. Is dat conflict nu, na jaren, op het Europese continent gearriveerd? Van Bladel zet daar zijn vraagtekens bij.

'Alle militaire analisten hebben heel nauwkeurig gekeken naar wat de Russen hebben gedaan in Syrië. Daar hadden ze weinig soldaten op de grond, het was daar meer een luchtoperatie. Ik ben ongelooflijk verrast hoe slecht de Russische operatie in Oekraïne is voorbereid, qua logistiek. Denk aan soldaten die als kanonnenvlees worden gebruikt, eten zelfs moeten stelen, of aan dienstplichtigen die niet weten waar ze zijn. Ondanks jarenlang moderniseren en de oorlogservaring in Syrië lijdt het Russische leger nog steeds aan deze oude kwalen.'

Dit gezegd hebbende, speelt Turkije volgens Van Bladel een cruciale rol in de Oekraïne-oorlog. 'We moeten daarom goed in de gaten houden aan welke kant Turkije nou wil staan.' ●

‘Oekraïners worden gelijk omarmd,

Op sociale media valt op dat de oorlog in Oekraïne Syriërs niet onberoerd laat. De beelden van kapotgebombardeerde woonwijken rijten oude wonden open. Het speelt mee dat de vernietiging van Oekraïne dezelfde dader heeft: het Russische regime. *De Kanttekening* sprak met drie jonge Syrische Nederlanders. Zij leven mee met de Oekraïners, maar voor sommigen steekt het dat er voor Oekraïners andere regels lijken te gelden.

VAN LINKS NAAR RECHTS: MOHAMMAD KANFASH, OLA KHALAF EN MOHAMMED BADRAN

‘Woorden als ‘invasie’ en dat Rusland als ‘bezetter’ het internationale recht schendt, zijn hypocriet als het Westen ze uitspreekt’

● TAYFUN BALCIK

Europe doesn't have a refugee crisis, Europe has a racism crisis', schreef de Palestijns-Syrische Nederlander Mohammed Badran eerder deze maand op Facebook. Badran wees op de dubbele moraal die volgens hem heerst in de opvang van vluchtelingen in Europa. 'Je zou verward kunnen zijn over de twee gezichten van Europa', merkt hij cynisch op, 'een Europa dat vluchtelingen verwelkomt en een Europa dat vluchtelingen laat verdrinken op de Middellandse Zee.'

Voor Badran is het hoog tijd dat witte Europeanen aan 'zelfreflectie' doen over 'institutioneel racisme' in het vluchtelingenbeleid, en hoe het Westen niet-witte vluchtelingen ziet en framet. Hij spreekt uit ervaring. Zelf moest hij eind 2013 Syrië ontvluchten, en inmiddels is hij adviseur en designer bij Open Embassy, een organisatie die nieuwkomers snel hun draai laat vinden in Nederland. 'Mensen uit Syrië, Eritrea en nu ook dus Oekraïners', vertelt hij aan de telefoon.

Eerder nam hij het met een groep Syrische vrijwilligers op voor de rechten van vluchtelingen in Europees verband. 'Nothing about

us without us' was hun slogan destijds.

'Natuurlijk moeten we de Oekraïners helpen', zegt hij, 'maar het steekt ons wel hoe snel de Oekraïners worden geaccepteerd aan de Poolse grens, terwijl mensen die soms exact dezelfde oorlog ontvluchten - maar geen Oekraïense nationaliteit hebben - worden geweigerd.'

Badrans eerste reactie op de oorlog waren 'oude herinneringen'. 'De Oekraïners maken nu precies mee wat wij in Syrië jaren hebben meegemaakt. Hoe ze bijvoorbeeld de oorlog willen ontvluchten en de onveilige corridors waar burgers

worden beschoten.'

Dezelfde gevoelens heeft Ola Khalaf, die in 2014 Raqqa, de toenmalige 'hoofdstad van IS' is ontvlucht. Ze verbleef eerst negen maanden in Turkije, maar is daarna hoogzwanger alleen de Egeïsche Zee overgestoken in een boot. Uiteindelijk kwam ze in een azc in Nederland terecht, waar ze beviel van haar eerste kind.

'Ik leef met de Oekraïners mee en herbeleef elke dag onze eigen oorlog Syrië', vertelt ze. 'Het is ook niet zo lang geleden voor ons. Ik word er onrustig en emotioneel van. Zo veel pijn, zoveel doden daar. Precies hetzelfde wat ons overkwam', aldus Khalaf.

Voor Syrië-deskundige Mohammed Kanfash (zelf gevlucht in 2014), die als onderzoeker verbonden is aan de Universiteit Utrecht, hebben de meeste Syriërs die hij kent weinig emoties als het over de oorlog in Oekraïne gaat. 'Mijn eigen kring, vooral de academische, is juist heel analyserend. Mijn eerste reactie op deze oorlog was dat deze een zinloze was, en dat het voorkomen had kunnen worden.'

Niet omdat Oekraïners geen moslim zijn? 'Nee, daar heeft het

ik moest 2,5 jaar in een azc wachten'

niks mee te maken', zegt Kanfash. 'Syriërs hebben juist sympathie met de Oekraïners, maar volgen deze oorlog niet emotioneel, zoals velen in de EU dat doen. Bovendien: er zijn vele moslim-Tataren in Oekraïne - zelfs hun moefiti vecht samen met het Oekraïense leger.'

Dit gaat om hoe je de oorlog analyseert, vervolgt Kanfash 'en niet of je emoties voelt bij de slachtoffers of niet. Voor het eerste heb je nuances nodig, en voor het tweede compassie en sympathie. Om te zeggen dat Syriërs geen sympathie voelen met de Oekraïners omdat ze geen moslim zijn, is het gelijkstellen van onze gevoelens aan die van de Europeanen: 'Ze zijn van een andere regio of religie, dus kan het ons niks schelen.'

Ook is Kanfash ervan overtuigd dat het geen oorlog is die om 'waarden' draait, zoals zo vaak in het Westen wordt beweerd. Het hele idee van de vrije wereld tegenover Rusland kan hem gestolen worden.

'Natuurlijk is Rusland de agressor. Ik als Syriër weet hoe vernietigend zij kunnen zijn. En natuurlijk treur ik ook om de burgerslachtoffers uit Oekraïne, maar dit is niet het hele verhaal. Niet in Syrië en ook niet in Oekraïne. In deze oorlog spelen ook belangen een rol, zoals gas- en wapenleveranties door de Verenigde Staten.'

De realiteit is volgens Kanfash dat de westerse regeringen Oekraïne 'valse beloften' hebben gedaan en als puntje bij paaltje komt niet thuis geven, met als gevolg dat Oekraïense burgers onveilig zijn. De NAVO wil geen conflict met Rusland en gaat dus ook geen *no-fly*-zone instellen.

'Precies zoals dat is gebeurd in Syrië', zegt hij. 'Het Westen is niet eerlijk en daar betalen onschuldige Oekraïners een prijs voor, zoals Syrië daar met het bloed van miljoenen slachtoffers achter is gekomen. Ik ben geen apologet van Rusland. Zoals ik al zei: de Russen hebben immense oorlogsmisdaden in mijn land gepleegd. Maar de Amerikanen hebben in Syrië 80 procent van Raqqa platgebombar-

deerd, en ze gooiden ook de Irakese stad Mosul voor 80 procent plat. Deze aanvallen hebben ook duizenden burgerslachtoffers geëist. En wat de Amerikanen nu over de Russen zeggen, dat ze een gebied bezetten, dat doen ze nu ook zelf in Oost-Syrië.'

Kanfash heeft stevige kritiek op Rusland, maar hij vindt niet dat het Westen nu het morele gelijk kan claimen. Badran is het daarmee eens en heeft bovendien kritiek op de westerse reactie op de Russische invasie. 'Deze oorlog past heel goed bij het westerse narratief', legt hij uit. 'Al die woorden die nu worden gebruikt, zoals 'invasie' en dat Rusland als 'bezetter' het internationale recht schendt, zijn hypocriet als het Westen ze uitspreekt. Want zoveel andere volkeren, denk aan de Syriërs en Palestijnen, hebben

De Syrische vluchtelingen Khalaf onderschrijft deze analyse. Het doet haar en andere Syriërs ook pijn, zegt ze. 'Waarom is Rusland niet eerder voor sportevenementen geboycot?' Kanfash is totaal niet verrast over de dubbele moraal. 'Het is een bevestiging van wat we al wisten. Dit is per slot van rekening niet de eerste oorlog waarin we dit meemaken. Dit weet het Midden-Oosten, dit weten de Palestijnen, de Irakezen, de Afghanen, de Syriërs en Libiërs al heel lang. Maar helaas, dit is hoe de wereld werkt.'

Voor Badran en Khalaf is die dubbele moraal met name in het vluchtelingenbeleid niet te verkroppen. Badran plakt op de ongelijke behandeling van vluchtelingen de term 'institutioneel racisme': 'Oekraïners kregen in één dag ver-

dat er geen capaciteit en plek was. Het is nu duidelijk dat we de capaciteit hebben om mensen te helpen. We zien hotels en hostels hun deuren openen. Maar er zijn ook mensen die Oekraïners bij hen thuis opvangen. In heel Nederland worden enorme voorbereidingen getroffen. Als dit allemaal kan voor witte vluchtelingen, dan moeten we ook zo zelfkritisch zijn om onze acties tegen het licht te houden en institutioneel racisme bekritisseren. Deze witte blinde vlek moet aangepakt worden.'

Overigens denkt Badran dat 'het racistische gezicht van Europa' zich ook tegen de Oost-Europeanen zal keren, 'ook al wordt nu gezegd dat ze cultureel verwant zijn'. De Oekraïense witheid beschermt ze voorlopig van institutioneel racisme, maar dat zal veranderen als de oorlog langer gaat duren, zegt hij.

Desondanks vindt Mohammed Kanfash dat we sowieso moeten doorgaan met het ondersteunen van de Oekraïense burgerbevolking. Tegelijkertijd vindt hij dat we Russische burgers nu niet slecht moeten behandelen. 'We kunnen hen niet tot de vijand verklaren. Het is de Russische regering die kwaad doet.' Europa moet bovendien de kanalen openhouden voor een dialoog met Rusland, vindt hij.

Voor Ola Khalaf is dit het moment om lessen te trekken en vluchtelingen te allen tijde gelijk te behandelen. 'Het kan sneller en het moet sneller. Voor alle vluchtelingen.'

Badran vindt het storend dat deze oorlog een geheel nieuwe terminologie met betrekking tot vluchtelingen heeft gebracht, alsof er een hiërarchie is. 'We hebben het nu over witte vluchtelingen en de rest. Over 'echte vluchtelingen' en 'nepvluchtelingen'. De media en politieke partijen moeten hiervoor verantwoordelijk worden gehouden. Mensen zouden zich hiervan bewust moeten worden en de verantwoordelijkheid moeten nemen om institutioneel racisme actief te deconstrueren.' ●

'We hebben het nu over witte vluchtelingen en de rest, 'echte vluchtelingen' en 'nepvluchtelingen'

hier ook onder te lijden. Gelden die internationale regels dan niet?'

Dubbele standaarden, dat is wat de Palestijns-Syrische Nederlander Badran vooral ziet in deze oorlog. Hij somt op: 'In de internationale reacties en sancties vanuit westerse bedrijven en overheden. Waarom zijn die er niet tegen Israël? Of over de frames die de media hanteren voor het Oekraïense verzet. Oekraïners die hun land verdedigen worden gevierd als helden, maar wanneer Palestijnen zich verzetten tegen de bezetting, worden ze als terroristen weggezet. Dit voelt echt als een klap in ons gezicht.'

blijfsrecht, terwijl wij jaren hiervoor hebben moeten strijden en steeds aanliepen tegen gesloten deuren.'

Khalaf verheft haar stem: 'Oekraïners worden gelijk opgevangen, krijgen hun bsn-nummer, kunnen werken en worden ook bij mensen thuis opgevangen. Ik heb 2,5 jaar in een azc moeten wachten. Ik vind het niet fijn om dit allemaal nu te zeggen terwijl er doden vallen in Oekraïne, maar ik moet ook eerlijk zijn. Die 2,5 jaar krijg ik namelijk niet meer terug. Ik heb toen helemaal niks kunnen doen. Ik heb de taal niet geleerd, die twee jaar uit mijn leven is gewoon verspild.'

Badran: 'Er werd steeds gezegd

Hanteert de EU een dubbele vluchtel

Polen dat zonder te mokken miljoenen Oekraïners binnenlaat, Nederland dat alvast de bedden klaarzet. Dit, terwijl Fort Europa blijft bestaan voor Afrikanen, Syriërs, en Afghanen en de Europese Unie Griekenland mensen op bootjes laat terugduwen en Syriërs en Afghanen in Moria laat stikken. Volgens sommige commentatoren laat de Oekraïense vluchtelingencrisis onomwonden zien dat Europa racistisch is. Wij vroegen aan onze panelleden hoe zij dit zien.

**Dimple Sokartara (29),
communicatieadviseur**

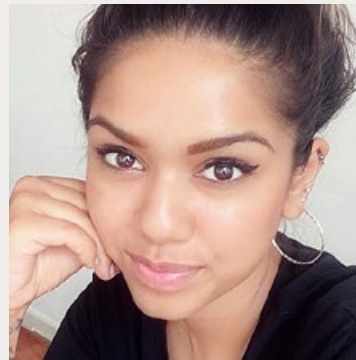
‘De mens vindt het gemakkelijk om dingen te categoriseren en daarmee te generaliseren. Het maakt het makkelijker voor mensen om zich ergens mee te identificeren. De hersenen zijn het gewend om dat te doen. Ik heb even de definitie van racisme opgezocht en ik denk niet dat ik de mens over het algemeen racistisch zou noemen, eerder ‘classifice-rend’. Helaas vloeit racisme hier vaak ook uit voort en dat zien we ook nu weer terug. Eigenlijk zou je dat dus actief moeten uitzetten: discrimineren, generaliseren, en stereotyperen.

‘In deze situatie heeft Europa heel erg laten zien dat er een groot verschil is tussen de ontvangst van vluchtelingen die wit zijn, en vluchtelingen uit landen als Syrië en Afghanistan. Bij de laatstgenoemde hebben de meeste mensen een ‘negatief’ label als ‘moslim’ of ‘Midden-Oosten’ in het brein aangemaakt, waardoor ze minder verwelkomd worden. Hetzelfde geldt voor het negatieve labelen van mensen met een donkere huids-

kleur. Men maakt daar associaties mee in de hersenen en laat dat beeld dan eerder voor zich spreken, waardoor er ook racistische gedachten kunnen ontstaan. Maar bij mensen uit Oekraïne hebben de meeste mensen geen negatief label, omdat ze meer lijken op witte Nederlanders en omdat Oekraïne dichterbij huis is. Daardoor is het gemakkelijker om te denken dat Oekraïense vluchtelingen meer hulp nodig hebben, maar dat is natuurlijk niet waar. Alle vluchtelingen zijn hulpbehoevend, en niet alleen degenen die op jou lijken of dichterbij jou wonen. Het is duidelijk te zien dat er gediscrimineerd wordt op basis van afkomst, en dat is heel jammer.

‘Ik zag toevallig in het NOS-journaal een verslaggever in Den Haag zeggen: ‘We zien hier duidelijk dat vluchtelingen uit Syrië en Afghanistan niet hetzelfde welkom krijgen als vluchtelingen uit Oekraïne.’ Het is tof dat hij dit hardop durft te zeggen en de pijnpunten benoemt.’ ●

**‘Discrimineren,
generaliseren, en
stereotyperen,
dat zou je actief
moeten uitzetten’**

**Anushka Sockhradj (28), sociaal
werker**

‘Europa heeft in deze kwestie zich van haar lelijke, racistische kant laten zien. Ik ben echt verbaasd over de barmhartigheid waarmee Oekraïners nu worden ontvangen, terwijl de Syriërs, Afghanen en mensen uit Afrika niet welkom waren en nog steeds met argusogen worden bekeken. Oekraïne is een Europees land en als mensen moeten we er voor elkaar zijn, maar we kunnen er niet voor iedereen tegelijk zijn. Daarom wordt er een selectie gemaakt, waardoor het er nu op lijkt alsof ‘huidskleur’ een eerste filter is, en ‘religie’ het volgende filter. Als we dus moeten gaan kiezen blijkt maar weer wie er afvalt, welke levens het zwaarst wegen in tijden van oorlog. Het is trouwens goed dat de Oekraïners nu worden opgevangen, hoor. Maar ik heb hier een dubbel gevoel bij, omdat Nederlanders nu mensen helpen omdat ze wit zijn.

‘Tegenover Oekraïners zelf voel ik niet meer afstand omdat ze wit zijn. Wel voel ik meer afstand omdat witte Oekraïners bij de

**‘Je kunt niet
zeggen: ‘Witte
mensen eerst’**

grens als eerste Polen binnen mochten komen, terwijl zwarte studenten werden tegengehouden. Terecht heeft India veel Indiërs in Oekraïne teruggehaald en hiervoor meerdere vliegtuigen ingezet. Ze zouden niet zijn opgevangen door Europa, denk ik.

‘Misschien zijn alle mensen van nature een beetje xenofob en zijn we in eerste instantie beter in staat om empathie te tonen met mensen die op onszelf lijken. Maar laten we verder voelen dan dat. We zijn inmiddels intelligent en beschaafd genoeg dat we weten dat ieder mens gelijk is, toch? Het moet niet uitmaken welke kleur iemand heeft, je helpt gewoon. Je kunt niet zeggen: ‘Witte mensen eerst.’ Dat is puur racisme. Dat dit nu gebeurt aan de Oekraïens-Poolse grens, daarover moet Europa zich kapot schamen.’ ●

ingen-standaard? Dit zegt ons panel

Ibrahim Özgül (38), finance en project professional

‘Of de Oekraïense vluchtelingen-crisis laat zien dat Europa racistisch is? Oei, daar ben ik het helemaal mee eens. Waarom doen we nou zo moeilijk bij de opvang van vluchtelingen uit Afghanistan, Syrië, Turkije, Eritrea, enzovoort? Waarom kunnen we die mensen niet met open armen begroeten, zoals we dat wel doen bij de Oekraïners? Ik begrijp dat de culturele verschillen met Oekraïne misschien kleiner zijn. Maar toch, het is uitermate kwalijk en racistisch dat zwarte mensen en moslims gewoon worden geweigerd in bussen of treinen. En heel Europa is daar stil over?! Je ziet hier en daar op sociale media en in de marges van de traditionele media wel wat verontwaardiging, maar dit moet gewoon keihard aangepakt worden.

‘Spreek je uit. Ze zijn toch net zo

‘Wees niet racistisch, wees solidair met alle vluchtelingen’

goed slachtoffer van die oorlog daar? Het valt niet te bagatelliseren of te ontkennen dat het racistisch is om onderscheid te maken op basis van kleur, afkomst of geloof. Overigens begrijp ik het Europese verwijt dat de islamitische regio meer moslims kan opvangen en Afrika meer zwarte mensen. Turkije, Egypte en Libanon nemen hun verantwoordelijkheid hierin wel, maar de houding van de Golfstaten en Israël is net zo belachelijk en racistisch als die van Europa. Toch is het feit dat de Golfstaten geen vluchtelingen opvangen geen excuus voor Europa om dit slechte voorbeeld te volgen.

‘Het vluchtelingen-vraagstuk is een mondiaal probleem, en dan heb je dus ook mondiale verantwoordelijkheid nodig. Mensen selecteren op basis van geloof of etniciteit hoort daar niet bij. In de kern zijn vluchtelingen allemaal mensen die onze bescherming nodig hebben. Wees niet racistisch, wees solidair met alle vluchtelingen.’ ●

Leontine Vreeke (45), salesmanager, wijkraadslid Katendrecht Wilhelminapier Rotterdam, zangeres

‘Precies over dit onderwerp heb ik onlangs gesproken met een Turkse taxichauffeur, die al tientallen jaren in Nederland woont. Hij was helemaal klaar met Europa, met Nederland. Turkije vangt miljoenen Syriërs op die Europa niet wil hebben, maar Oekraïners worden meteen in de watten gelegd. Europa heeft hiermee haar ware gezicht getoond, zei hij. Hij voelt zich afgewezen door wat er nu gebeurt. Er zijn zoveel Nederlanders die zich afgewezen voelen. Ik begrijp dat mensen het verschil in ontvangst tussen bijvoorbeeld vluchtelingen uit Syrië en Oekraïne wrang vinden. Het komt over als racisme. Voor mij is een mens een mens. Leed is leed.

‘Ik vang een gezin uit Oekraïne bij mij thuis op, een oude studievriend

en zijn gezin. We hebben elkaar ruim twintig jaar geleden ontmoet tijdens mijn studie in Polen. Door mijn Oekraïense studiegenoten voelde ik me thuis in Polen en heb ik ook kennis mogen maken met hun muziek, eten en taal. En in het verleden heb ik een jongeman uit Irak bijgestaan. Hij moest jarenlang wachten op zijn verblijfsvergunning. Ik heb hem toen ook onderdak geboden omdat hij anders op straat zou belanden. We hebben nog steeds goed contact. ‘Rationeel begrijp ik dat veel mensen in Nederland gemakkelijker solidair zijn met Oekraïners, mensen met blond haar en blauwe ogen. Het is normaal meer empathie te hebben voor iemand op wie je lijkt. Maar ik hoop dat de deuren en harten die nu open zijn gegaan voor Oekraïners open blijven staan voor Syriërs, Irakezen, Afghanen en welke vluchteling ook.’ ●

‘Het komt over als racisme. Een mens is een mens, leed is leed’

Abdessamad Taheri (43), manager arbeidsontwikkeling

‘In Den Haag worden Oekraïense

vluchtelingen opgevangen. Zij zijn onze veelkleurige, multiculturele samenleving niet gewend, merk je. Dat ze verbaasd kijken als ze een Chinees zien of iemand met Afrikaanse roots, bijvoorbeeld. Maar dit is niet per se xenofobie. Ze zijn het gewoon niet gewend. Ditzelfde geldt voor mensen in Nederland in witte omgevingen, waar de multiculturele samenleving vooral vreemd is. Het is logisch dat zij zich meer verwant voelen met Oekraïners, omdat zij het meest op hen lijken.

‘Uiteraard praat ik daadwerkelijk racisme niet goed - het tegenhou-

‘Het is niet zo zwart wit’

den van zwarte studenten uit Oekraïne bij de Poolse grens, of de discriminatie waarmee Syrische en andere niet-westerse vluchtelingen in Nederland mee te maken krijgen. Toch kun je Oekraïense vluchtelingen niet op één lijn stellen met bijvoorbeeld vluchtelingen uit Syrië.

‘Het is onjuist dat Syriërs alleen maar racistisch zijn bejegend. Ik heb van nabij gezien dat ze ook heel hartelijk zijn ontvangen. Het is kortom niet zo zwart-wit. Racistisch zijn we bovendien allemaal, zowel moslims, joden en christenen, zwarte en witte mensen. Ze zijn het allemaal.’ ●

LODY VAN DE KAMP

Rabbijn en publicist.

De ene vluchteling is de andere niet, blijkt nu

Verwarring. Een beter woord kan ik op dit moment voor deze tijd niet vinden. De dramatische Taliban-overname in Afghanistan werd hardnekkig uit ons collectief geheugen gewist door de opkomst van nieuwe coronavarianten, in een pandemie die ons maar niet naar een normaal leven liet terugkeren. En nu hebben we nauwelijks een zucht van opluchting geslaakt bij het terugschroeven van nagenoeg alle coronamaatregelen, of ons wordt verteld dat de Russische president Vladimir Poetin zijn atoomwapens tevoorschijn haalt vanwege de oorlog met Oekraïne. Hoe groot kan de verwarring in onze wereld zijn.

In onze wanhoop moeten we desnoods maar onze schouders ophalen, vanwege de onmacht die dit soort chaos en beroering op deze aardkloot teweeg brengt. De optelsom van wat er de afgelopen tijd op globaal niveau is gebeurd, maakt de meesten van ons handelingsverlegen. Voor gelovigen is er nog het gebed, al vindt niet iedereen daar rust in.

Voor mijn vader, die ook alweer zoveel jaren geleden op toch wel hoge leeftijd is overleden, zou deze tijd ook verwarrend zijn geweest. Na zijn bevrijding in Auschwitz

Wat is het toch dat ons nu ineens zo ruimhartig maakt?

door het Rode Leger werd hij de eerste weken in leven gehouden door een Russische soldaat, die zijn magere rantsoen met hem deelde. Oekraïners echter waren voor mijn vader en voor vele andere in de concentratiekampen 'misdadigers en beulen die vaak nog bruter en erger tekeer gingen dan de moffen zelf'. Veel Oekraïners waren *Hilfswillige*, 'helpers' die de nazi's assisteerden bij hun genocidale arbeid in de concentratie- en vernietigingskampen. De verwarring van daders en slachtoffers.

Oekraïne mag toetreden tot de Europese Unie. De grenzen van Polen en Hongarije staan wagenwijd open om de stroom vluchtelingen uit het oorlogsgebied op te vangen. Vluchtelingen in Polen en Hongarije? Waren dit niet juist die

landen die stelselmatig hun grenzen voor vluchtelingen uit de oorlogsgebieden in Syrië, Irak en Afghanistan dicht hielden? Ja, die mensen kwamen uit islamitische landen. Maar in het moderne beschaaft Europa, waar deze twee landen ook deel van uitmaken, zijn vluchtelingen toch vluchtelingen? Kennelijk dus niet. Verwarring alom.

Dichtbij huis, binnen onze eigen Nederlandse grenzen, wordt nu ook de wanorde rond het vluchtelingenbeleid zichtbaar. Natuurlijk, met open armen ontvangen wij de ontheemden en de verdrevenen vanuit dat oorlogsgebied. Maar hoe was dat, nog helemaal niet zo lang geleden, met diegenen die in zwakke bootjes de dreiging van een verdrinkingsdood op de Middellandse Zee trotseren om te overle-

ven? Ons parlement had het over 'opvang in de regio'. En ja, die Syriërs? Je weet niet wat je aan 'terroristen' binnenhaalt. Vluchtelingen zijn toch vluchtelingen?

Nederlandse gemeenten halen alles uit de kast om de Oekraïense burgers een veilig heenkomen te bieden. Beter kan het niet. Maar slechts enkele maanden geleden zette de Rijksoverheid druk op gemeenten om vluchtelingen op te nemen. Want anders bleven de opvangmogelijkheden op slot. Wat is het dan toch dat ons nu ineens zo ruimhartig maakt? Is dat ook de verwarring, die zich door het binnentrekken van de Russische soldaten daarginds van ons heeft meester gemaakt?

Misschien. Of misschien ook niet. Mogelijk is het gewoon onze oorlogsangst, omdat het nu wel allemaal erg dichtbij komt. Kiev is maar 2,5 uur vliegen van Schiphol. President Poetin zegt de 'rode knop' binnen handbereik te hebben. Oorlog op het Europese vaste land, binnen de grenzen van onze EU, dwingt ons tot een ander soort handelen. De ene vluchteling is de andere niet, blijkt nu.

Als dit allemaal weer achter de rug is, laten we dan in ieder geval de les hebben geleerd dat de vluchteling gewoon als vluchteling moet worden behandeld. Waar die ook vandaan komt. •

**THOMAS
VON DER DUNK**

Publicist.
Cultuurhistoricus.

Oekraïne is dichterbij dan Afghanistan

Het heeft uiteraard iets zeer wrangs: het grote contrast tussen de Nederlandse en Europese reactie op de enorme vluchtelingenstroom uit Oekraïne nu, en die op vluchtelingen uit andere werelddelen in de jaren na de eenmalig royale houding van het *Wir schaffen das* van Angela Merkel in 2015.

Speciaal bij een aantal Midden-Europese landen, die toen de poorten strak gesloten hielden, is het verschil enorm. Toen nul, nu in Polen al naar schatting anderhalf miljoen. Maar ook voor Den Haag, wat niet alleen samenhangt met het feit dat de nieuwe VVD-staatssecretaris Eric van der Burg er zo duidelijk anders in staat dan al zijn voorgangers, dat hij zelfs complimenten van Denk-Kamerlid Kuzu mocht ontvangen.

Maar er zijn natuurlijk ook andere redenen. Om te beginnen dat het in het verleden vaak door VVD en CDA gehanteerde argument om de boot af te houden, 'opvang in de regio', hier niet opgaat, omdat Europa nu zelf gewoon 'de regio' is.

Ten tweede omdat het nu heel zwart-wit ligt: er is een klassieke agressor, Rusland, in een aanvalsoorlog die een groot deel van de bevolking van Oekraïne op de vlucht doet slaan. Er zijn geen Russen voor Oekraïne op de vlucht. Wel inmiddels Russische tegen-

Cruciaal menselijk punt: het hemd is nader dan de rok

standers van Poetin: die zitten daarmee in hetzelfde kamp.

Bezien wij de belangrijkste groepen mensen, die in de afgelopen jaren aan de poorten van Europa klopten, dan gaat het grofweg om vier.

Allereerst (of beter: chronologisch als laatste) de Afghanen, die voor het Westen hadden gewerkt en alle reden hadden om met de Taliban aan de macht voor hun leven te vrezen. Ongeacht het twijfelachtige nut van de Europese militaire aanwezigheid in Kabul: dat schept verplichtingen.

Dan de door de Wit-Russische dictator Loekasjenko per vliegtuig opgehaalde Irakezen, waarmee hij doelbewust Brussel probeerde te chanteren. Dat ging voor een groot deel om jongeren die wegens gebrek aan economisch perspectief in eigen land naar Europa wilden migreren. Met dat motief is, voor alle duidelijkheid, moreel niets mis, maar het valt niet onder het vluchtelingenverdrag.

Dat geldt ook voor een substantieel aantal - maar tegelijk zeker niet voor allen! - van de Afrikanen, die voor de zoveelste keer na een barre tocht door de Sahara via gammele bootjes de oversteek naar Europa waagden. Het hangt zeer van het land van herkomst af, of zij als vluchtelingen, dan wel als migranten moeten worden beschouwd. Het is het hardnekkige probleem van de veilige-landers, die vervolgens niet uitzetbaar blijken - een ruimhartig vreemdelingenbeleid kan alleen op steun rekenen als het ook de grenzen effectief bewaken kan.

Dan zijn er, tot slot, de Syriërs - slachtoffer van een dictator die nog veel meedogenlozer dan Poetin is, door wie Assad overigens is gesteund. Tussen de Syrische vluchtelingen blijken soms ook handlangers van het regime met martelbloed aan de handen te zitten, zoals de echte vluchtelingen dan tot hun ontzetting ontdekken. De Syrische burgeroorlog is ook

zeer onoverzichtelijk, en er valt, anders dan in Oekraïne, ook amper een politieke groepering aan te wijzen die wél onze basale normen van vrijheid, rechtstaat en democratie omarmt.

Dat brengt mij op een cruciaal menselijk punt: het hemd is nader dan de rok - het gevoel van verwantschap met Oekraïne is daardoor logischerwijs veel groter. De meeste mensen zullen als eerste familie helpen, dan burens, dan geestverwanten, dan landgenoten etcetera.

Dat is elders niet anders dan hier. Bengali zullen eerder met de Rohingya begaan zijn dan met de Oekraïners, Turken met de Turkmenen - die staan voor hen in alle opzichten dichterbij. Christenen kennen de oecumene, moslims de oemma, joden de diaspora die dat idee van mentale verwantschap - en dus lotsverbondenheid - versterkt.

Kyiv wil bij Europa horen, wat niet voor Syrië of Afghanistan geldt, die ook veel verder van ons afstaan. Het is Moskou dat die toenadering met alle geweld probeert te verhinderen, in feite zelfs poogt de hele naoorlogse stabiliteit in ons werelddeel te ontwrichten teneinde het eigen verloren imperium te herstellen. Daarmee gaat het nu voor Europa zelf dus ook, anders dan bij Syrië of Afghanistan, simpel om direct lijfsbehoud. En dat wint het altijd van elke hogere moraal. •

‘Geen witte partij’, ‘Voor gelijkheid hun stem

BEELD: YOUTUBE

Slechts de helft van de stemgerechtigden ging naar de lokale stembus. Historisch weinig. Onder biculturele stemgerechtigden is de opkomst traditioneel nog lager dan gemiddeld. We vroegen aan biculturele Nederlanders die wél hebben gestemd (en vooruit, ook een paar niet-stemmers) wat hen beweegt. 'Migranten en vluchtelingen hebben gewoon meer vertegenwoordiging nodig.'

d': biculturele Nederlanders over

De Turks-Amsterdamse politcoloog Ozan Türkdogan stemde BIJ1, dat drie zetels scoorde in de hoofdstad. Türkdogan verklaart dat zijn geloof in de politiek de laatste jaren 'eigenlijk is vervlogen'. Hij raakte telkens teleurgesteld in niet nagekomen beloftes. 'Als BIJ1 er niet was geweest, zou ik niet hebben gestemd', zegt hij. Volgens Türkdogan laat BIJ1 een 'bepaald geluid' horen dat hij mist bij andere partijen. 'Een positief geluid, dat anders is dan dat van Denk.' Die laatste groep vindt hij toch 'populistischer en negatiever' klinken.

De Afro-Amsterdamse presentator Guilly Koster van online-omroep X is helder over waarom ook hij op BIJ1 heeft gestemd: daar zitten mensen die op hem lijken. En hij kent die mensen ook persoonlijk, zegt hij. 'Dat schept vertrouwen.' En of hij nog in één partij bijzonder teleurgesteld is? 'Ja, D66!

steeds besturen!'

De Turks-Amsterdamse taxichauffeur Abdurrahman Balcik, die op Denk (2 zetels) heeft gestemd, wil alleen maar kwijt dat die 'linkse extremisten' weg moeten uit Amsterdam. Die zouden kleine ondernemers zoals hijzelf 'kapot maken'.

De Koerdisch-Rotterdamse activist Serda Nehirci stemde op BIJ1 (2 zetels), omdat die partij 'als enige partij' aankaart dat kapitalisme het probleem is. Voor Nehirci is het ook belangrijk dat BIJ1 'geen witte partij' is en juist tegen de heersende klasse strijdt. 'Het is wel jammer van de interne problemen binnen BIJ1 (het conflict rond Quinsy Gario, red.), maar migranten en vluchtelingen hebben gewoon meer vertegenwoordiging nodig. BIJ1 is voor die groepen nog steeds het enige alternatief.'

In Den Haag heeft de Turks-Nederlandse zorgconsulent Fatos-Ipek Demir op de Haagse Stadspartij (1 zetel) gestemd. Ze

'Laat die politici maar lekker doorpolderen – we gaan toch allemaal naar de klote'

'Ik heb geen enkel vertrouwen meer in de politiek. Veel blabla en weinig inhoud'

Zij hadden nooit met de VVD van Mark Rutte in zee moeten gaan. Ik zag ook een reclamespotje van D66 over wat er met een land gebeurt als er slecht bestuurd wordt. Terwijl ze zelf hebben bestuurd en nog

treurt om de dramatische lage opkomst. Demir heeft op lijsttrekker Fatima Faïd gestemd, 'een vrouw met een migratieachtergrond' waar ze affiniteit mee heeft. Ze roemt het radicale en activisti-

sche karakter van de Haagse Stadspartij, 'die daardoor dus het dichtst bij BIJ1 komt'. Maar: 'Eigenlijk heb ik geen enkel vertrouwen meer in de politiek. Veel is blabla en er is weinig inhoud. Je ziet politici ook vaak alleen opdraven als het verkiezingstijd is. Maar ik heb voornamelijk tegen racisme en voor gelijkheid gestemd. En deze partij is hier het meest uitgesproken over', zegt Demir. Ze maakt zich ook zorgen over Groep De Mos/Hart voor Den Haag, waarvan enkele kopstukken van corruptie worden verdacht. Die partij is dit jaar weer de grootste geworden in Den Haag.

Zorgen over De Mos deelt ook de Turks-Koerdische programmamaker Fatma Bulaz uit Den Haag. Zij heeft op onderzoeker en *Kanttekening*-columnist Jaswina Elahi gestemd, een oud-docent van haar aan de Haagse Hogeschool, die lijstduwer was voor GroenLinks (5 zetels) in de Hofstad. 'Ik had eigenlijk op de Haagse Stadspartij willen stemmen, dat is ook een goed links geluid in Den Haag. Maar ik was te moe en zag Jaswina's naam staan. En ik dacht strategisch te stemmen vanwege Groep De Mos/Hart voor Den Haag. Zij komen met een PVV-achtig geluid dat ik niet voor

mijn stad wens. Je ziet ze overal. Daarom hoop ik dat linkse partijen kunnen samenwerken in Den Haag.'

Een Koerdische Nederlander* uit Den Haag zegt dat ze geen tijd heeft gehad om te stemmen. 'Maar ik zou op de Partij voor de Dieren hebben gestemd, omdat ik mijn hoop in de mensheid ben verloren.'

Een Turkse Nederlander* uit Almere vraagt wat voor zin stemmen heeft. 'We gaan toch allemaal naar de klote, nu de inflatie de pan uit rijst. Laat hen maar lekker doorpolderen.' Of dat geen reden is om juist wel te stemmen, vertelt de Almeerder: 'Ik heb een collega. Een Hollander. Ze wonen met z'n tweeën in huis van zeventig vierkante meter. Hij zegt dat hij voortaan driehonderd euro aan energiekosten moet betalen. Alles wordt duurder en duurder. Wie gaat dat oplossen?'

Een Marokkaanse Amsterdammer* die we spraken, zegt dat ze voorlopig even geen recht van spreken heeft. 'Mijn zusje was jarig en kom er nu pas achter dat ik nog niet heb gestemd.' •

* Naam bij de redactie bekend.

**DAVE
ENSBERG-KLEJKERS**

Directeur Jantje Beton.
Bestuurskundige.
Auteur van het boek
'Bezielde beschaving:
alles behalve een
multicultureel drama'
(2017).

Graag méér kinderburgemeesters!

Nederland kent 345 gemeenten met evenveel burgermeesters. 8.501 Nederlanders mogen zich gemeenteraadsleden noemen. Maar helaas heeft slechts 25 procent van de gemeenten een 'kinderburgemeester'. Deze 87 kinderburgemeesters vormen de stem van kinderen uit hun gemeenschap en zijn de ultieme vorm van kinderparticipatie binnen onze democratie. Kinderen mogen nog niet stemmen, maar via kinderburgemeesters wordt hun stem wel gehoord. Nu de gemeenteraadsverkiezingen achter de rug zijn, heeft de verse lading raadsleden alle kans om frisse keuzes te maken. Zoals het massaal aanstellen van kinderburgemeesters: in elke gemeente een kinderburgemeester!

Minister Hanke Bruins Slot (Binnenlandse Zaken) laat onderzoek naar doen naar de historisch lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen, die volgens deskundigen mede het gevolg is van afnemend vertrouwen van Nederlanders in de politiek. Politieke partijen zullen ongetwijfeld flink nadenken hoe ze de kloof kunnen slechten. Ik verwacht op zowel lokaal als landelijk politiek niveau semi-creatieve voorstellen als 'burgerpanels', 'burgerconferenties', 'referenda', 'burgerfora' en het organiseren van het recht van burgers om gemeentelijke taken zelf over te

Kinderburgemeesters helpen gemeenten aan creatieve ideeën en dragen bij aan het vergroten van het politiek vertrouwen

nemen, het zogenoemde 'right to challenge'. Het zijn allemaal vormen van burgerparticipatie die betrekking hebben op volwassen Nederlanders. Zelden tot nooit wordt er gedacht aan het stimuleren van kinderparticipatie, om op korte en lange termijn bij te dragen aan het herstel van het vertrouwen tussen de burger en de politiek.

Ten onrechte. Kinderen zijn vaak goed geïnformeerd. Via school, sociale media en andere bronnen weten kinderen prima wat er in de wereld, stad, dorp, wijk of buurt gebeurt. Kinderen zijn maatschappelijk zeer betrokken en begaan, en dat niet alleen. De burgerschapsvorming van kinderen via het onderwijs is wettelijk verplicht en zorgt ervoor dat kinderen van nu de modelburgers van morgen worden. Daarnaast krijgen ouders via hun kinderen

meer te horen van wat kinderen horen, zien, lezen en leren over maatschappelijke en politieke kwesties.

Kinderen die vertrouwen hebben in politiek en openbaar bestuur én geëngageerd zijn, zullen hun ouders bewust of onbewust aansteken met dat 'burgerschapsvirus'. Als scholen 'scholierenverkiezingen' organiseren, vragen kinderen vaak aan hun ouders of zij óók gaan stemmen. Zo niet, dan moedigen kinderen hun ouders vaak aan als nog te gaan stemmen. Sommige kinderen gaan daarbij vrij ver en halen het feit aan dat er mensen in de wereld oorlogen uitvechten ten behoeve van vrijheid en democratie om hun pleidooi kracht bij te zetten. 'Als anderen sterven omdat ze niet mogen stemmen, mogen wij hier in Nederland niet lui op de bank blij-

ven zitten. We moeten stemmen!'

Kinderburgemeesters vormen de ultieme vorm van kinderparticipatie. Deze kinderen kunnen actief, gevraagd en ongevraagd, met de gemeente meedenken over overheidsbeleid dat voor alle inwoners - van jong tot oud - belangrijk is. Sommige kinderburgemeesters maken zelfs gebruik van een hele kindergemeenteraad en debatteren er lustig op los. De uitkomsten van zulke debatten zijn waardevol, voor zowel de politiek als samenleving als geheel. En vaak komen kinderen ook nog eens met creatieve *out-of-the-box*-ideeën die daadwerkelijk bijdragen aan het oplossen van structurele problemen.

Het benoemen van een kinderburgemeester is geen enorme kostenpost. Dus wie kan er nou tegen zo'n kinderburgemeester zijn? Sterker nog: slimme politieke partijen weten dat als ze investeren in kinderburgemeesters, dit straks voor nieuwe leden voor hun partijen en hun politieke jongerenorganisatie zal zorgen.

Kortom: meer dan voldoende redenen voor alle 345 gemeenteraden om massaal een kinderburgemeester aan te stellen. Het Nederlands Genootschap van Kinderburgemeesters kan en wil daar graag bij helpen.

Als eenmaal het politieke vuur in kinderen is aangewakkerd, zal het niet snel doven. En dat is precies wat nodig is om onze democratie levendig, actief en vitaal te houden. ●

AMMA ASANTE

Voorzitter Landelijke
Cliëntenraad. Voormalig
lid Tweede Kamer
(PvdA).

Racisme Belastingdienst vereist een grondige oplossing, geen cosmetische

Op 24 februari drong Poetin Oekraïne binnen en veroorzaakte hij onmenselijk leed en onzekerheid voor miljoenen burgers in dat land. Precies op die dag besloot het Nederlandse kabinet om vijf belangrijke brieven over het toeslagenschandaal, inclusief een brief over 'zwarte lijsten', naar de Kamer te sturen. Toeval of niet? We zullen het nooit weten.

Maar wat we wel weten is dat de politiek in de communicatie met de samenleving vaker gebruik maakt van 'handige timing'. Onwelgevallige boodschap? Breng die naar buiten wanneer iedereen met het hoofd ergens anders zit.

Op 21 maart was het de Internationale Dag tegen Racisme. Bij uitstek de dag om alle fouten van het toeslagenschandaal te corrigeren. Laten we er ook geen doekjes van 'affaires' om winden, we praten hier immers over één van de grootste institutioneel racistische zondes in de geschiedenis van Nederland.

Wat stond er in die brieven van 24 februari? Nou, de risicomodelen die worden gebruikt bij de toekenning van toeslagen, antwoorden op dubieuze uithuisplaatsingen, een uitspraak van het

gerechtshof Arnhem-Leeuwarden over onder meer zwarte lijsten en een risicoselectie op basis van uiterlijk (lees: niet-wit) voorkomen.

Dit zijn ernstige zaken van een discriminerende overheid, waar helaas cosmetische oplossingen voor worden aangereikt.

Zo zijn er maatregelen aangekondigd die voornamelijk als doel hebben om straks als afvinklijstje te fungeren voor de samenleving. Met andere woorden: een cursusje vooroordelen voor ambtenaren hier en een training bewustwording daar, evenals de vrijblijvende mededeling dat dubbele nationaliteit niet meer als risico-indicatie wordt gebruikt.

En dan is er nog de kwestie van het geld. Dat doet het altijd goed, om te laten zien dat de overheid haar uiterste best doet om een probleem aan te pakken. Tot en met 2026 wordt jaarlijks 12 miljoen euro uitgetrokken voor 'anti-discriminatie' bij het rijk en de gemeenten. Maar hoe ze dat concreet willen doen blijft vaag.

Nu er veel bewijs van institutioneel racisme op tafel is gelegd, moeten er vijf stappen worden gedaan om dit probleem te tackelen. Ten eerste moet het kabinet erkennen dat er sprake is geweest van institutioneel racisme en hier-

voor het boetekleed aantrekken. Daarnaast moet er een onderzoek komen naar welke onderdelen van het proces, beleid en regels aan het institutioneel racisme hebben bijgedragen.

Vervolgens moeten er, op basis van het onderzoek, stevige maatregelen worden genomen, zodat oneerlijke processen en regels met wortel en tak uitgeroeid worden. Ook moet de Belastingdienst periodiek verantwoording afleggen aan een extern gezaghebbend orgaan, waar gedupeerden ook zitting in hebben. Ten slotte moet er een normstelling komen door leidinggevenden binnen de Belastingdienst, mensen die non-discriminatie niet alleen met de mond belijden maar hier ook echt werk van maken.

Een cursusje omgaan met vooroordelen, puur om de zaken af te vinken, is een slecht idee. Maar een grondige training - die ambtenaren bewustmaakt van hun vooroordelen, gepaard met interventies die hen helpen die vooroordelen in de uitoefening van hun functie zoveel mogelijk uit te schakelen - helpt wel. De trainingen aan individuele ambtenaren vormen een sluitpost, niet het startpunt van de aanpak.

Waarom deze grondige aanpak? Institutioneel racisme is een structureel probleem, geen indivi-

dueel probleem. Het gaat hier om een collectief uitsluitingssysteem, waar ambtelijke structuren én de dominante witte cultuur onderdeel van zijn. Bovendien lijkt het erop dat de Belastingdienst bewust onderscheid maakte tussen mensen op basis van hun nationaliteit, achternaam en persoonlijke kenmerken. Wat voor zin heeft het nog om iemand die bewust op deze gronden onderscheid maakt bewust te maken van zijn of haar vooroordelen?

Als je structureel racisme bij de Belastingdienst écht wil aanpakken, gaat dit verder dan een paar pleistertjes plakken tegen het bloeden. Er moet een ingrijpende operatie plaatsvinden. En al deze maatregelen zijn compleet nutteloos als in de tussentijd de verantwoordelijke personen binnen de Belastingdienst en de bewindslieden de kaken stijf op elkaar houden en niet erkennen dat het hier gaat om institutioneel racisme.

Minister-president Mark Rutte moet excuses aanbieden voor het institutioneel racisme bij de Belastingdienst, het beschamen van de Nederlandse rechtsstaat en het schenden van artikel 1 van onze grondwet. Hij moet hiervoor een aparte persconferentie beleggen. Ik wil hem wel helpen bij het schrijven van zijn speech. •

De SP: van rood naar wit?

Van de linkse partijen is de SP het buitenbeentje. Dit, vanwege de culturele hang naar rechts die leider Lilian Marijnissen volgens critici tentoonstreeft. Maar ondanks dat veel kiezers dezelfde mening delen, levert het haar electoraal niets op. 'De SP zou zich moeten profileren op sociaaleconomisch gebied. Daar is ze écht onderscheidend in.'

● EWOUT KLEI

Marijnissen zorgde onlangs voor commotie, door in een radio-interview bij WNL aandacht te vragen voor de schaduwzijden van arbeidsmigratie. D66, GroenLinks en in mindere mate de PvdA presenteren volgens Marijnissen arbeidsmigratie 'als iets wat positief is'. Deze partijen 'gaan compleet voorbij aan wat het bijvoorbeeld doet voor de sociale samenhang in de wijk'.

De SP-politica zei in hetzelfde interview dat de gemeenteraadsverkiezingen niet moeten gaan over het uitsluiten van PVV en FvD, iets waar D66 en GroenLinks zich hard voor maken. Liever zegt ze het te hebben over problemen van mensen in de oude volkswijken. Zo is 'de wijkagent daar vaak verdwenen, de statushouders en arbeidsmigranten worden er gevestigd en de mensen uit de GGZ. Die mensen worden nooit in de wijken geplaatst waar de politici uit Den Haag wonen'. Bewoners van deze wijken voelen dit 'heel goed aan'.

Op Twitter klonk veel linkse kritiek op Marijnissen, omdat zij hiermee de SP op de culturele rechterflank zou positioneren. De Turks-Nederlandse Serif Kurtdaylar, kandidaat-raadslid voor de lokale partij Arnhem Centraal, noemde Lilian Marijnissen een racist. Onder druk van zijn partij verwijderde Kurtdaylar zijn tweet, maar hij zei tegen *Omroep Gelderland* achter zijn kritiek te blijven staan. 'Ik vind ze PVV-light. (...) Iemand moet die Bokito (Marijnissen, red.) stoppen.'

Ook de spraakmakende gemeente was niet te spreken over Marijnissen. 'Met zulke linkse 'vrienden' heb je geen vijanden nodig', twitterde de progressieve essayist Daniël Boosma (*Vrij Nederland, de Groene Amsterdammer*). Volgens hem is de SP 'in verwar- ring'. Andere linkse twitteraars gingen een stapje verder in hun kritiek. Zo vergeleek literatuurcriticus Gijsbert Pols (vroeger *Joop* en *NRC*, nu de podcast *Links Richten*), Marijnissen met Marine Le Pen. En Sybren

Kooistra, voormalig campagnedewerker van GroenLinks, noemde de SP de 'NSDSP', een verwijzing naar de NSDAP van Adolf Hitler.

Het is niet de eerste keer dat de SP met nationalisme in verband wordt gebracht. Al in 2019 trok ze de hoeveelheid arbeidsmigratie in twijfel. En in 2016 voerde de partij, net als GeenStijl, Jan Roos en Thierry Baudet, campagne tegen het associatieverdrag met Oekraïne. Het zwarte oud-SP-lid Chris Dorsman spreekt van 'een anti-Europese, links-populistische koers, waarbij geen aandacht is voor onderwerpen die bij biculturele Nederlanders spelen'. Hierdoor heeft SP zich volgens hem

ron Gesthuizen, stond voor een andere SP, een progressieve SP die op de toekomst gericht was, een SP die wilde kiezen voor verbreding, ook richting biculturele Nederlanders. Maar met Ron Meyer koos de SP voor de oude conservatieve koers, die extra bevestigd werd toen Lilian Marijnissen - de dochter van partijcoryfee Jan Marijnissen - eind 2017 als opvolger van Emile Roemer fractievoorzitter werd.'

Volgens Dorsman laat de ophef over de opmerkingen van Marijnissen bij WNL zien dat de geest van *Gastarbeid en Kapitaal* nog steeds waait door de SP. Dorsman doelt hierbij op de controversiële SP-brochure uit 1983, waarin de Turkse en

vanwege een poster van Femmes for Freedom met daarop een moslima met hijab die zoent met een Joodse man met keppeltje.

Dorsman: 'De SP gaat op de foto met mensen die in linkse kringen omstreden zijn. Daarmee kiest de partij voor een anti-woke koers tegen de identiteitspolitiek van BJJ1, Denk en GroenLinks. Maar ik vraag mij af of een conservatieve koers wel zo verstandig is. SP hoopt onder andere PVV-stemmers in de oude wijken terug te winnen, dat begrijp ik, maar de offers die voor dit doel zijn gemaakt staan niet in verhouding tot het resultaat: een partij die bijna gehalveerd is en nagenoeg onherkenbaar is voor veel kiezers.'

'Jan Marijnissen kraakte harde noten over migranten. Onder zijn dochter is dat terug'

MICHEL EGGERMONT (BEELD: SOCIALISTEN UTRECHT)

vervreemd van dat deel van haar achterban in bijvoorbeeld de grote steden, waar de SP nu verkiezing op verkiezing verliest.

BEELD: CHRIS DORSMAN

De SP heeft volgens Dorsman 'de afslag gemist' toen de partijleden in 2015 Ron Meyer tot partijleider verkozen. 'Zijn tegenkandidaat, Sha-

Marokkaanse gastarbeiders als ongewenste indringers werden weggezet die de witte arbeider zouden bedreigen.

'Jan Marijnissen deinsde er niet voor terug om harde noten te kra- ken over migranten. Onder zijn opvolger Emile Roemer als fractievoorzitter verdween het thema naar de achtergrond, maar onder zijn dochter Lilian Marijnissen is het helemaal terug.'

Dorsman noemt de foto die Lilian Marijnissen in februari maakte met Shirin Musa van vrouwenrechtenorganisatie Femmes for Freedom, schrijfster Lale Gül, journalisten Brenda Stoter en Fidan Ekiz, en het Apeldoornse SP-raadslid Sunita Bihari. Lale Gül en Fidan Ekiz staan bekend om hun stevige kritiek op de islamitische gemeenschap. Ook Shirin Musa is contro- versieel onder moslims, onder meer

De SP is echter niet nationalistisch, zegt oud-SP-lid Michel Eggermont. Hij is geroyeerd vanwege zijn lid- maatschap voor het Marxistisch Platform en is nu actief is voor de lokale Utrechtse partij Socialisten 030.

'De meeste SP'ers die ik ken zijn geen nationalist. De intentie bij de SP is goed. Ook als het gaat om gastarbeid. De SP wil de arbeids- omstandigheden van gastarbeiders verbeteren. Tegelijkertijd kiest de partij voor de verkeerde oplossing, door groepen mensen te willen verbieden naar Nederland te komen om als gastarbeider te gaan werken. Kijk, ik ben niet van de school om de SP van racisme te beschuldigen, maar de partij komt met slechte voorstellen die racistische gevolgen kunnen hebben. En daar is de SP zich te weinig van bewust.'

Eggermont ziet de SP niet als

conservatief, vertelt hij. 'Ik geloof niet zo in die twee assen, de cultureel-maatschappelijke as en de sociaaleconomische as. Als je links bent, dan ben je eigenlijk automatisch ook progressief. En als je rechts bent, dan ben je bijna automatisch ook conservatief. D66, een partij met rechtse sociaaleconomische standpunten en linkse cultureel-maatschappelijke standpunten, is de uitzondering die de regel bevestigt', zegt hij.

De SP moet de focus blijven houden op sociaaleconomische onderwerpen, vindt Eggermont. 'Als je meegaat in het conservatieve culturele frame, en cultuur belangrijker gaat vinden dan economie, dan ben je eigenlijk geen SP'er meer.'

Veel potentieel, weinig zetels

Toch zijn veel kiezers wel degelijk sociaaleconomisch links en cultureel rechts. Daar zit volgens veel politicologen een potentieel van zestig zetels, meldt de Leidse politoloog Simon Otjes. Maar Otjes constateert ook dat de partij nu negen Kamerzetels heeft en het in de peilingen nog slechter doet. Hij gelooft dat de SP voor een verkeerde strategie heeft gekozen.

BEELD: SIMON OTJES

'De SP zou zich moeten profileren op sociaaleconomisch gebied. Daar is ze écht onderscheidend in, écht zichtbaar, maar de partij profileert zich nu te veel op culturele thema's. Dat vind ik niet verstandig, want als links-conservatieve kiezers geloven dat culturele thema's het belangrijkste zijn, dan stemmen ze liever op die partijen die het conservatieve geluid het beste vertegenwoordigen: de PVV, maar ook de VVD.'

'We luisteren naar mensen die zich zorgen maken over de leefbaarheid van hun wijk en nemen hen serieus'

SP-parlementariër Bart van Kent, fractievoorzitter Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ziet dit toch anders. 'Wij opereren als partij niet op basis van kiezersonderzoeken', zegt Van Kent. 'We zijn geworteld in de wijken, en willen daar belangrijke problemen aanpakken. Het gaat om problemen die veel mensen ondervinden, niet alleen de achterbannen van PVV en Forum voor Democratie.'

Maar is Van Kent niet bang om met populisme geassocieerd te worden, omdat populistische partijen ook zeggen te luisteren naar de stem van het volk? Het SP-Kamerlid ziet dit toch anders, vertelt hij. 'Ik luister naar de samenleving, als volksvertegenwoordiger. We luisteren naar mensen die zich zorgen

maken over de leefbaarheid van hun wijk en nemen hen serieus. Juist als je deze mensen negeert, schep je een voedingsbodem voor partijen als de PVV.'

De SP-parlementariër zegt het te waarderen dat politicologen als Otjes meedenken over de strategie van de SP, maar 'in het leven van mensen spelen meer zaken'. Het gaat volgens Van Kent om hele concrete zaken als schimmel in je huis, een wijk die verandert, het schrappen van een buslijn. 'Het zijn reële problemen die niet onbenoemd mogen blijven. Wij willen niet weggijken voor problemen.'

Is de SP niet nationalistisch, zoals critici beweren? 'Absoluut niet', antwoordt Van Kent resoluut. 'We zijn niet tegen arbeidsmigratie

BART VAN KENT (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS/SP/BAS STOFFELSEN)

an sich, maar willen het ontwrichten van de arbeidsmarkt tegengaan. Als dat gebeurt, dan moeten we migratie beperken. We komen ook op voor de rechten van gastarbeiders, die recht hebben op goede huisvesting en niet uitgebuit mogen worden door malafide uitzendbureaus. We vinden dat bestaande regels gehandhaafd moeten worden, om misstanden tegen te gaan, en vinden tegelijkertijd dat er nieuwe regels moeten komen om de positie van gastarbeiders te verbeteren. Op dit moment worden er nog kamers zonder ramen verhuurd aan gastarbeiders voor vierhonderd euro per persoon per maand. Wij vinden dat dit niet kan, maar het mag wel volgens de regels.' ●

In 1971 werd de Kommunistische Partij Nederland/Marxisties Leninisties (KPN/ML) opgericht, die een jaar later haar naam veranderde in Socialistische Partij (SP). De SP was aanvankelijk een buitenparlementaire communistische partij, die zich liet inspireren door de Chinese leider Mao Zedong. In de tweede helft van de jaren zeventig zette het proces van 'demoïsisatie' in en bewoog de SP zich steeds meer richting de sociaaldemocratie. De SP was een heel andere partij dan de PvdA en de voorlopers van GroenLinks, en zette kwaad bloed met de brochure *Gastarbeid en Kapitaal* uit 1983, waarin de rol van gastarbeiders binnen de klassenstrijd en het vermeende gevaar van de islam aan de orde werden gesteld. CPN en PSP, twee voorlopers van GroenLinks, hadden

felle kritiek op de brochure; de Anne Frank Stichting noemde de SP zelfs racistisch.

In 1994 belandde de SP met twee zetels in de Tweede Kamer. Onder leiding van de charismatische en welbespraakte Jan Marijnissen groeide de partij naar 25 zetels in 2006. Marijnissen stopte in 2008 als fractievoorzitter, maar bleef wel in de Kamer zitten. Onder fractievoorzitters Agnes Kant en Emile Roemer zette de electorale daling in, die onder Lilian Marijnissen, de dochter van Jan, niet gestopt werd. Bij de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2021 zakte de SP van veertien zetels naar negen.

Ondertussen kampte de SP ook met interne problemen: bij jongerenorganisatie ROOD waren veel radicale socialisten actief, die sympathiseerden met

het communisme. Ook waren er leden van de partij actief voor het Marxistisch Platform, dat de SP meer naar links wilde trekken. Het conflict liep uiteindelijk uit op een breuk: de SP verbrak haar banden met jongerenorganisatie ROOD en SP-leden die lid waren van het Marxistisch Platform werden geroyeerd. In Amsterdam, Rotterdam en Utrecht deed de politieke beweging Socialisten zonder succes mee aan de gemeenteraadsverkiezingen: in Amsterdam als Democratisch Socialisten Amsterdam (DSA), in Rotterdam als Socialisten 010, en in Utrecht als Socialisten Utrecht. Jongerenorganisatie ROOD heeft haar leden opgeroepen om zich bij deze Socialisten aan te sluiten. De Socialisten hebben vooralsnog geen landelijke politieke partij gevormd.

Een partijverbod: werkbaar instrument tegen extreemrechts?

EEN ANTI-FVD-STICKER OP EEN OPENBARE PAAL IN HET GRONINGSE DORP SCHEEMDA (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / DONALD TRUNG QUOC DON)

De maatschappelijke angst voor extreemrechts groeit. Daarom klinkt de roep om bepaalde geluiden te verbieden steeds luider. Met name Forum voor Democratie moet het ontgelden. Maar is het eigenlijk wel mogelijk om een politieke partij in Nederland te verbieden? Het antwoord is 'ja'. Alleen, zoals wel vaker het geval is in Nederland, blijkt de praktijk weerbarstiger dan de theorie.

● CASPAR VAN DE POEL

Ons politiek denken en handelen wordt bepaald door: ons streven naar een geestkrachtig nationaal bewustzijn van het Nederlandse volk, ons verzet tegen de ongecontroleerde invasie van honderdduizenden criminele en parasiterende vreemdelingen in ons overbevolkte land.'

Het zijn de eerste paar zinnen uit het partijprogramma van de Centruumpartij'86 (CP'86) voor de verkiezingen van 1994. Hoewel partijen zoals de PVV en FvD zich tegenwoordig bedienen van een soortgelijk discours, is de CP'86 uniek. Deze partij werd in 1998 namelijk verboden en ontbonden door de rechter. Die oordeelde dat CP'86 in haar beginselprogramma aanzette tot haat en discriminatie van minderheden en dus kon worden opgedoekt.

Partijverboden zijn zeldzaam in Nederland en rechters gaan zelden over tot een verbod. In 2006 zag de rechter bijvoorbeeld geen reden om de Partij voor de Naasteliefde, Vrijheid en

Diversiteit (PNVD) te verbieden. De PNVD, in de volksmond de 'pedopartij' genoemd, pleitte in haar partijprogramma (2020) voor het legaliseren van bestialiteit, necrofilie en kinderporno in privébezit.

Maar er bestaan wel degelijk precedents. In 1894 kwam er formeel een verbod op de Sociaal-Democratische Bond (SDB) - volgens rechtshistoricus Joris Gijsenbergh (Radboud Universiteit Nijmegen) een revolutionaire voorloper van de sociaaldemocraten. Aan het eind van de Tweede Wereldoorlog werd de NSB opgedoekt vanwege de collaboratie met het Duitse naziregime. In 1956 werd ook de opvolger van de NSB verbo-

den: de Nationaal Europese Sociale Beweging (NSEB).

Partijverboden komen op de agenda te staan in tijden van maatschappelijke angst, vertelt Gijsenbergh. Aan het eind van de negentiende eeuw, toen de SDB werd verboden, waren er revolutionaire onlusten in Parijs en Berlijn. NSB en NSEB werden verboden vanwege het trauma van de Tweede Wereldoorlog. Toen in 1998 CP'86 werd verboden, was er een hernieuwde angst voor neonazi's. Nu, in tijden van nepnieuws, complottheorieën en polarisatie, klinkt de wens om politieke bewegingen te verbieden wederom luid.

Sinds de oprichting van de PVV in 2006 wordt er geregeld gepleit voor een verbod op deze partij. Maar de laatste jaren, met name de afgelopen maanden, klinkt deze aanklacht voorname-lijk tegen FvD.

Opiniemakers zoals Aylin Bilic (NRC) Karin Spink (*het Parool*) en Gert Jan Geling (*Trouw*) schreven er stevige columns over, naar aanleiding van de tribunalen-uitspraken van FvD-Kamerleden Gideon van Meijeren en Pepijn van Houwelingen. Ook op sociale media wordt al tijden voor een FvD-verbod gepleit, helemaal nu FvD-leider Thierry Baudet sympathie richting Poetin en Rusland blijft tonen nadat het land Oekraïne binnenviel. Op Twitter waren de hashtags #FvDmoetVerbodenWorden en #Baudetlandverrader begin maart trending.

Ordeverstoring

Maatschappij en media kunnen zoveel willen, maar het blijft aan de rechter om een partij te verbieden. En de rechter is over het algemeen terughoudend met partijverboden, want bij een verbod wordt de wens van een groep stemmers buiten het democratische proces geplaatst. Daarom is het simpele feit dat een partij extreme ideeën predikt niet voldoende om over te gaan tot een partijverbod. Zo ook bij de CP'86: deze werd uiteindelijk pas verboden toen geoordeeld kon worden dat zij een gevaar voor de openbare orde vormde.

Dat is ook de enige verbodgrond voor politieke partijen momenteel, vertelt advocaat Erik Verweij, die tevens actief is voor de Rotterdamse afdeling van de VVD. Pas wanneer een partij als gevaar voor de openbare orde wordt bestempeld, zegt hij, dan kan deze dankzij artikel 20 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek een vereniging, waar partijen ook onder vallen, worden opgeschort. Dat artikel in de wet is dus niet specifiek gericht op politieke bewegingen. Het is het recht op vereniging dat kan worden ingeperkt zodra deze vereniging van mensen, wat een politieke partij ook is, in strijd is met de openbare orde.

Volgens Gijsenbergh ligt het eraan of een politieke partij een ordeverstoring *doel* heeft of een ordeverstoring *werkzaamheid*. Een ordeverstoring *doel* wordt volgens hem dikwijls

BEELD: YOUTUBE / ONGEHOORD NEDERLAND

‘De openbare orde, wat is dat dan?’

minder zwaar bestraft door de rechter: een doel kan immers worden bijgesteld. Maar als de werkzaamheid als ordeverstoring wordt beschouwd door de rechter, dan zal het vonnis strenger zijn.

In principe kan een vereniging - een politieke partij - worden ontbonden of verboden. Bij een ontbinding kan de club worden heropgericht als het doel wordt aangepast, bij een verbod niet meer. Heroprichten wordt dan strafbaar.

Het klinkt vanzelfsprekend: een partij overschrijdt een grens - de openbare orde - en wordt als gevolg daarvan opgedoekt. Maar daarin

schuilt ook een moeilijkheid, meent Gijsenbergh: ‘Het grote probleem in deze thematiek is dat het allemaal gaat om de openbare orde. Alleen wat is dat dan? Dat is lastig.’

De term ‘openbare orde’ is volgens Gijsenbergh al vaag sinds de grondwet van 1848 werd geschreven. ‘Wat de rechter aan de ene kant dus veel speelruimte geeft, maar aan de andere kant ook heel weinig houvast biedt’, zegt hij. Wel werd in de jaren zeventig bepaald dat discriminatie onder openbare orde valt, wat bijdroeg aan het verbieden van de CP'86.

De Wet op de politieke partijen

Wat volgens Gijsenbergh en Verweij nodig is, is een aparte wet die politieke groeperingen reguleert in Nederland - inclusief een duidelijke verbodgrond. Zo'n duidelijke verbodgrond bestaat nu nog niet, maar komt er wel aan: de zogenoemde Wet op de politieke partijen (WPP). Deze wet moet definiëren wat een politieke partij precies is en mag zijn. Daar is het de hoogste tijd voor, denkt Gijsenbergh: de term ‘politieke partijen’ komt niet eens voor in de grondwet en slechts een paar keer in de reguliere wet. Partijen zijn verweven in ons systeem en vervullen een publieke functie, maar ze hoeven zich nauwelijks te conformeren aan specifieke wetten.

De WPP gaat die juridische lacune opvullen, zo is de hoop. Volgens Gijsenbergh is het nog niet helemaal duidelijk wat er precies in de wet komt te staan. Wel is het zeker dat het ook over partijverboden zal gaan: er zal een aparte regeling voor politieke bewegingen in komen, zodat zij niet meer onder het verenigingsrecht vallen. Ook wordt het verbodscriterium verder uitgewerkt: gemoderniseerd en beter gedefinieerd, zodat er meer duidelijkheid ontstaat.

‘Specifiek zit het kabinet dan te denken aan

een bedreiging van de democratische rechtsstaat', zegt Gijsenbergh. Alleen hij is bang dat het kabinet zichzelf in de voet schiet met een dergelijk criterium, door een soortgelijk vaag begrip als 'openbare orde' te introduceren.

Want wat is de definitie van een democratische rechtsstaat? Hiervan bestaan niet alleen verschillende definities, zo'n begrip verandert naar mate de tijd verstrijkt, stelt Gijsenbergh. Dan blijft het voor rechters lastig om te beoordelen wat wel en niet betamelijk is, en weten politieke partijen ook niet welke regels voor hen gelden.

Gijsenbergh: 'Het zou kunnen werken als er in de wet een aantal idealen, principes of kernelementen van een democratische rechtsstaat staan, als een soort richtlijn voor de rechter.' Die kaders zijn nodig, vindt hij, want anders blijft de verbodsgrond te vaag, wat tot willekeur en de schijn van subjectiviteit kan leiden.

Een ander probleem met de WPP is de timing. De wet is al jaren in voorbereiding, maar juist nu de inhoud daadwerkelijk wordt uitgedacht, leeft het debat over partijverboden op. 'Het probleem is dat als je nu de discussie voert, het gepolitiseerd wordt en gekaapt wordt door de partijen waar het eigenlijk over gaat', zegt politicoloog Léonie de Jonge (Rijksuniversiteit Groningen). 'Die partijen zullen de strijd aangaan en zeggen: 'Kijk, wij worden verboden!'

Deze partijen kunnen er tegenin gaan, door te zeggen dat een wet om politieke partijen te verbieden ondemocratisch is en dat ze een democratisch verkozen partij zijn.'

Het is daarom zaak dat een dergelijk debat op tijd wordt gevoerd, denkt De Jonge. En daar zit volgens haar de crux: in tijden van maatschappelijke rust acht men deze discussie niet prangend genoeg, terwijl je te laat bent zodra de noodzaak om dit debat te voeren wel wordt gevoeld.

Uiteindelijk hebben we het huidige debat over partijverboden ook aan onszelf te danken, ziet De Jonge. 'De politieke partijen, de media en burgers moeten aan de bel trekken wanneer ze een verschuiving zien van democratische waarden.' Dat is de afgelopen twintig jaar niet of nauwelijks gebeurd, vindt ze. Daardoor kunnen partijen als de PVV en FvD grenzen langzaam verleggen en wat niet normaal is normaliseren.

De Jonge: 'Als de grenzen door die partijen gesteld worden, dan geef je de sleutel aan die partijen om de grenzen steeds verder te verschuiven. Terwijl het juist belangrijk is dat niet aan die partijen over te laten. Je moet kunnen zeggen: tot hier en niet verder.'

Zodoende zitten we vast in wat De Jonge 'het rechtse perpetuum mobile' noemt, een idee van de Oostenrijkse taalkundige Ruth Wodak. Partij X creëert een schandaal, er ontstaat ophef, vervolgens komt er media-aandacht, een fel maatschappelijk debat ontstaat, de 'Kan dit

'Je moet kunnen zeggen: tot hier en niet verder'

BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / DAVID SEDLECKÝ

wel?'-vraag valt, partij X kruipt in de slachtofferrol en claimt *trial by media*. Partij Y ziet dat partij X constant in de media verschijnt en wil dat ook, dus zorgt partij Y voor nieuwe ophef, waarna de vicieuze cirkel doorgaat. 'Zo ben je dan continu in de media en zo draag je ook continu bij aan het verschuiven van normen, van grenzen, van wat wel of niet door de beugel kan.'

Juridische vooringenomenheid?

Die fatsoensgrens is de afgelopen jaren flink verschoven. Daarom klinken partijverboden voor sommigen nu aanlokkelijk: het zwoegen om die grens te herstellen vervalt. Alleen zo werkt een democratie niet, vindt advocaat Verweij. Hij zegt dat we niet meteen moeten grijpen naar een paardenmiddel als partijverboden, maar naar minder ingrijpende alternatieven, zoals stevigere debatten, een strengere Kamervoorzitter die eerder ingrijpt, politici die zich duidelijker uitspreken tegen antirechtsstatelijke en antidemocratische geluiden én aan het vervolgen van individuen die over de schreef gaan. Dat laatste maakt het volgens hem makkelijker om principieel niet met zulke politici en hun partij(en) samen te werken. Toen de CP'86 werd verboden, speelde voor de rechter mee dat meerdere bestuurders waren veroordeeld voor onder meer discriminerende uitslatingen.

Vervolging kan ook averechts werken. Politicologen concludeerden dat Wilders' vervolging en veroordeling in de 'minder Marokkanen'-zaak 'een aanzienlijke, en mogelijk langdurige, negatieve impact' had op het vertrouwen in democratie en rechtspraak onder Nederlanders die tegen de multiculturele samenleving ageren.

Als het veroordelen van één politicus al flinke maatschappelijke gevolgen heeft, dan kan het opdoeken van een gehele politieke beweging helemaal inslaan als een bom. Een onafhankelijke rechter oordeelt weliswaar over het verbieden van een partij, vertelt Verweij, maar het Openbaar Ministerie doet de aanklacht. Een instituut dat formeel onder het ministerie van Justitie valt, onder de minister van Justitie. Zo lijkt een partijverbod sneller een politieke keuze, zegt hij, ook al heeft de minister er geen zeggenschap over.

'En stel je voor, puur hypothetisch, dat het Openbaar Ministerie nu de PVV wil verbieden. Dan lijkt dat al snel een politieke vervolging, gezien de ruzie tussen PVV-leider Geert Wilders en de huidige minister van Justitie, Dilan Yesilgöz. Ga er dan maar aanstaan als OM en minister van Justitie, dat je geen schijn van vooringenomenheid hebt.'

Zo lijkt een partijverbod dus een laatste remedie waartoe een rechter kan overgaan om een antirechtsstatelijk geluid te doven. Een extreem middel ook, dat pas mogelijk is wanneer alle andere wegen zijn bewandeld. En dat is maar goed ook, denkt Verweij. 'Anders is het direct met een kanon op een mug schieten.' ●

Studentenstrijd over Israël-Palestina: ‘Onderdrukkers verdienen geen podium’

Het Israëlisch-Palestijnse conflict zorgt ook voor verdeeldheid op de academie. Nieuwe rapporten van mensenrechtenorganisaties die spreken over ‘apartheid’ in Israël gooien extra olie op het activistische vuur. Wij spraken met actieve studenten van zowel pro-Palestijnse als pro-Israëlische gezindte, beide ervan overtuigd dat de andere kant fout zit.

● EWOUT KLEI & TAYFUN BALCIK

Onlangs cancelde de Universiteit Leiden een door Students for Palestine georganiseerd panel over Israël als ‘apartheidsstaat’. Het universiteitsbestuur achtte moderator Dina Zbeidy, een Nederlands-Palestijnse antropologe die ook vindt dat Israël een apartheidsstaat is, niet neutraal genoeg. Studenten en academici zagen hierin de hand van de ‘Israëllobby’. Zo noemde de Palestijns-Nederlandse journalist Mouin Rabbani, één van de leden van het panel, de rector van Universiteit Leiden ‘een nuttige idioot’ van Israël en zijn ‘apologeten’.

‘Op universiteiten lopen studenten die opkomen voor de Palestijnen tegen een muur’, zegt student Itai van de Wal, die betrokken is bij Utrecht in Solidarity with Palestine. ‘Israel comes first. We moeten altijd rekening houden met het pro-Israël perspectief.’ De Egyptische student Omar Ashour, actief bij Free Palestine Maastricht, vertelt dat universiteiten bij openbare debatbijeenkomsten graag ‘beide partijen’ aan het woord willen laten. Maar dat is raar, vertelt hij.

‘De onderdrukkers verdienen geen podium. Iemand van de Ku Klus Klan zetten we toch ook niet in een panel over Black Lives Matter? Dat zorgt voor een *false balance*, waarbij onderdrukking wordt gelegitimeerd en ondersteund. Maar waarom moeten we die kant wel

HET UIT LEIDEN GEWEERDE PALESTIJN-PANEL, MET AAN HET WOORD DE PALESTIJNS-NEDERLANDSE MOUIN RABBANI (BEELD: EWOUT KLEI)

een podium geven als het over Palestina gaat? Dat is meten met twee maten.’

De academie doet wel vaker moeilijk, aldus Ashour. ‘Zo wilden studenten in Amsterdam niet zo lang geleden een workshop organiseren over hoe je hummus maakt. Maar dit blokkeerde de Vrije Universiteit, want onze workshop was ‘te politiek’. Andere universiteiten stellen ook opeens extra voorwaarden aan discussies die wij willen organiseren. Voorwaarden die ze niet zouden stellen als het debat niet over Palestina zou gaan, maar over een ander onderwerp. Ze willen dat we geen discussies maar alleen ‘debatten’ organiseren, want blijkbaar staat Israëlische apartheid nog steeds ter discussie - dat, terwijl de grootste mensenrechtenorganisaties inmiddels vaststellen dat Isra-

nog, als je niet wordt aangevallen, doe je iets verkeerd. De Israëllobby voert een agressieve pr-campagne. Ze proberen alle kritiek op Israël gelijk te stellen aan antisemitisme. Toch komen steeds meer mensen de feiten onder ogen: namelijk dat Palestijnen te maken hebben met een koloniaal apartheidssysteem.’

Van de Wal: ‘Ook Joden en Joodse organisaties die zich voor de Palestijnen inzetten worden aangevallen. In het Nederlandse discours zijn Joden per definitie zionisten, pro-Israël. Er wordt vergeten dat er ook een significante en groeiende groep Joden is die Israël een racistische apartheidsstaat vindt.’

Pro-Israëlische studenten vertellen een heel ander verhaal. Zo voelde een Joodse student in Leiden zich niet veilig op de universiteit, vanwege het linkse, pro-Palestijnse activisme van sommige docenten, aldus de website *Joodsnieuws.nl*. Een andere Joodse student, die studeerde aan de Universiteit van Maastricht, klaagde dat er een hakenkruis was gekerfd in zijn deurpost en dat zijn *mezoeza*, een koker met een Joodse tekst die naast de deur is bevestigd, was vernield. Hij was één van de vrijwilligers van StandWithUs, een internationale organisatie die zich tegen antisemitisme en voor Israël uitspreekt.

Volgens Alexander Driessen en Elad Zigler van StandWithUs werd de deurpost van de student vernield nadat hij zich expliciet voor Israël had uitgesproken. Ze weten

‘Op universiteiten lopen studenten die opkomen voor de Palestijnen tegen een muur’

els apartheidssysteem een feit is.’

Itai van de Wal en Omar Ashour hebben bovendien te maken met pogingen tot intimidatie vanuit de kant van de Israëllobby, vertellen ze. ‘Puur en alleen omdat we ons uitspreken voor de Palestijnse zaak,’ zegt Ashour, ‘zijn we in het vizier van de Israëllobby. Sterker

niet wie achter deze actie van vandalisme zitten. Free Palestine Maastricht in ieder geval niet, zegt Omar Ashour. 'Het incident vond vorig jaar tijdens carnaval plaats, enkele maanden voordat onze groep actief werd.'

Wob verzoek van The Rights Forum

Waar StandWithUs zich ook boos over maakt, is een Wob-verzoek dat The Rights Forum in februari heeft ingediend. De pro-Palestijnse NGO vraagt om een onderzoek naar de banden van Nederlandse universiteiten met Israëlische universiteiten en pro-Israëlische organisaties, zoals het Centrum Informatie en Documentatie Israël (CIDI) en het *Nieuw Israëlisch Weekblad* (NIW).

Volgens StandWithUs is dit verzoek antisemitisch, omdat banden met expliciet Joodse organisaties zoals het Centraal Joods Overleg en Federatief Joods Nederland ook moeten worden onderzocht, evenals instellingen die het bestrijden van antisemitisme tot doel hebben, namelijk het Simon Wiesenthal Centrum, de Anti-Defamation League, de International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) en de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding.

'Deze organisaties zijn gericht op het vertegenwoordigen en beschermen van de Joodse gemeenschap. Doordat The Rights Forum hen noemt in een onderzoek naar banden met de Israëlische overheid, wordt geïnsinueerd dat Joodse instellingen per definitie lobbyen voor Israël', zeggen Alexander Driessen en Elad Zigler. Ook hebben ze er moeite mee dat het Israëlische Rode Kruis Magen David Adom (MDA) op de lijst staat. 'Het lijkt erop dat deze organisatie alleen in het Wob-verzoek staat omdat het een Israëlische organisatie is.'

Gerard Jonkman van The Rights Forum ziet dit toch anders, vertelt hij. 'Van docenten en studenten aan de universiteit, waaronder ook Joodse studenten, kregen wij het verzoek om een Wob-verzoek te doen, zodat helder wordt welke institutionele banden er zijn tussen Israëlische en pro-Israëlische instituties enerzijds en Nederlandse universiteiten anderzijds.'

Het is absoluut geen antisemitisch Wob-verzoek, benadrukt

Jonkman. 'Een Ander Joods Geluid (dat kritisch is op Israël, red.) staat er bijvoorbeeld niet tussen, maar de niet-Joodse, pro-Israëlische organisatie Christenen voor Israël wel. Het gaat ons om organisaties en bedrijven die bijdragen aan de bezetting van Palestina. Dat doet ook MDA.'

Itai van de Wal van Students For Palestine beaamt dit: 'We willen praten over de relaties die Nederlandse universiteiten hebben met Israëlische universiteiten, die allemaal betrokken zijn bij de bezetting en onderdrukking van Palestina. Nederland is medeplichtig aan Israëls apartheid.'

Omar Ashour: 'De institutionele banden van Nederlandse universiteiten met Israëlische universiteiten en andere Israëlische en pro-Israëlische organisaties rechtvaardigen de etnische zuivering van Palestijnen. Nederland rechtvaardigt dat.'

Antisemitisme en Israëlkritiek

Alexander Driessen en Elad Zigler van StandWithUs kunnen de strijd tegen antisemitisme en het steunen van Israël niet los van elkaar zien. 'Israël is een Joods land waarin meer dan de helft van de Joodse wereldbevolking in woont. Dat maakt het volledige loskoppelen van de strijd tegen antisemitisme en het welzijn van Joden in het eeuwenoude thuisland van de Joden een lastige zaak. Israël vertegenwoordigt ook het recht op zelfbeschikking na tweeduizend jaar antisemitische onderdrukking in Europa en het Midden-Oosten.'

Je kan volgens Driessen en Zigler zeker tegen het beleid van Israël zijn zonder dat je antisemitisch bent, maar je kan niet tegen Israëls bestaansrecht zijn zonder de rechten van de Joden te ontkennen. De studenten van StandWithUs vinden ook dat als het Israëlisch-Palestijnse conflict weer eens opblaait, dit leidt tot een enorme opleving van antisemitisme, dat Joden over de hele wereld treft. Bovendien menen de pro-Israëlische studenten dat antisemitisme vaak wordt verhuuld als Israëlkritiek.

'Vaak wordt eeuwenoude antisemitische retoriek gemoderniseerd tot kritiek op Israël, zoals wanneer Israël wordt beschuldigd van het verkopen van de organen van

Vaak wordt eeuwenoude antisemitische retoriek gemoderniseerd tot kritiek op Israël

Palestijnen of wanneer Israëliërs in spotprenten worden getekend met haakneuzen.'

Thierry Baudet van Forum voor Democratie zou zich volgens hen recentelijk schuldig hebben gemaakt aan antisemitisme, toen hij de steun van ChristenUnie-leider Gert-Jan Segers voor Israël karakteriseerde als 'steun voor het oude volk'. 'Deze demonisering, soms dus in de vorm van complottheorieën of 'gemoderniseerd' klassiek antisemitisme, laten zien dat deze twee zaken vaak verweven worden. Wij verbinden deze strijd tegen antisemitisme niet aan het steunen van de staat Israël, dat doen de mensen die antisemitische retoriek verweven met hun kritiek op Israël.'

De visie van Itai van de Wal en Omar Ashour staat hier haaks op. De pro-Palestijnse studenten maken een scherp onderscheid tus-

sen Israëlkritiek en antisemitisme. Dit betekent niet dat ze blind zijn voor antisemitisme, zeggen ze. De serieuze en gevaarlijke vorm van antisemitisme heerst volgens Van der Wal onder extreemrechtse partijen in Europa.

'Joden worden als gevaarlijk gezien omdat ze on-Europees zouden zijn, niet christelijk zijn, van een ander ras zouden zijn, ander bloed zouden hebben.' Hij vindt het ironisch dat de achterban van het CIDI lange tijd Forum voor Democratie steunde, voordat de antisemitismebeschuldigingen tegen deze partij zich vanaf 2020 zouden opstapelen. Door zich zo erg te focussen op het zogenaamde 'antisemitisme' uit linkse en islamitische hoek, zouden het CIDI en het NIW lange tijd blind zijn geweest voor het 'echte' antisemitisme van Baudet en de zijnen.

'Wij maken deel uit van de brede antiracistische beweging in Nederland en internationaal', zegt Ashour. 'Onze strijd is een gedeelde strijd tegen alle vormen van racisme, kolonialisme en imperialisme.' Van de Wal: 'En daarom willen we ook spreken over het feit dat Israël een apartheidsstaat is die stoelt op racisme. Palestijnen zeggen dit al jaren en Amnesty International en Human Rights Watch zeggen het nu ook. Dit onrecht kaarten we aan op universiteiten.' ●

Free Palestine Maastricht en Utrecht in Solidarity with Palestine zijn groepen studenten die zich inzetten voor Palestijnse rechten en de grassroots BDS-campagne, die pleit voor boycot, desinvesteringen en sancties van Israël. De verscheidene studentengroepen die actief zijn in Nederland zijn allemaal autonome groepen: Utrecht in Solidarity with Palestine (Utrecht), Free Palestine Maastricht (Maastricht), Students for Palestine (Den Haag), Studenten voor Rechtvaardigheid in Palestina/Students for Justice in Palestine (Amsterdam) en Decolonize Groningen (Groningen). Samen organiseerden zij dit jaar het Nederlandse programma van de zogeheten 'Israeli Apartheid Week', die plaatsvond in de week van 21 maart.

StandWithUs is een internationale pro-Israëlische studentenorganisatie, opgericht in Los Angeles in 2001. Directe aanleiding was de Tweede Intifada. Alexander Driessen en Elad Zigler: 'Nadat de oprichters zagen wat een massa aan misinformatie werd verspreid en hoe de dood van twee dertienjarige jongens werd goedgepraat onder het mom van verzet, zetten zij zich in om daar wat aan te doen. In Nederland werden we opgezet na de een golf aan steekpartijen en dodelijke aanvallen tegen Israëliërs in 2015-2016. We zagen helaas hetzelfde gebeuren zoals in 2001.' StandWithUs is een vrijwilligersorganisatie, die niet gelinkt is aan welke universiteit dan ook, of een politieke partij of ideologische stroming. Er zijn Joodse en niet-Joodse studenten actief voor.

Gecancelld? Rel binnen Universiteit Leiden over Palestina-paneldiscussie

Heibel aan de Universiteit Leiden. Tot woede van veel studenten en wetenschappers besloot de universiteit op 17 maart een paneldiscussie over 'apartheid' in Israël te cancelen (foto). Een dag later leek het evenement nieuw onderdak te hebben, maar uiteindelijk heeft de universiteit hier ook een stokje voor gestoken.

● EWOUT KLEI

BEELD: INSTAGRAM

Het panel was gevuld met tegenstanders van Israël die dat land een apartheidsstaat vinden vanwege de behandeling van de Palestijnen, zoals ook Amnesty International en Human Rights Watch beweren. Het evenement, georganiseerd door de groep Students for Palestine, voldoet volgens de Universiteit Leiden niet aan de huisregels.

Volgens bronnen aan de universiteit had de decaan van de faculteit Geesteswetenschappen op 18 maart een ander zaaltje gehuurd voor de paneldiscussie die op 21 maart moest plaatsvinden. Maar volgens diezelfde bronnen werd de decaan diezelfde dag nog teruggefloten.

Eerder op 18 maart ging vanuit boze medewerkers een brandbrief uit naar het universiteitsbestuur. Onder meer de Amerikaanse politicoloog Matthew Longo, universitair docent in Leiden, ondertekende de brief. Hij zegt bang te zijn voor censuur.

'Ik kom uit de Verenigde Staten, waar Palestijnse activiteiten op universiteiten worden bemoeilijkt en soms ook worden gecancelld door de Israëllobby. Dat is een slechte zaak. Ik vind dat de Palestijnse kant van het verhaal ook

gehoord moet worden. Dat kan nu niet. Ik begrijp dat sommige Joodse mensen zich beledigd voelen door een debat over Israël als apartheidsstaat, maar ik vind de vrijheid van meningsuiting belangrijker. Palestijnen moeten hun onvrede kunnen uitspreken. Dit debat moet kunnen doorgaan.'

Maar het universiteitsbestuur wilde van geen wijken weken. Het is van mening dat de moderator van het debat niet neutraal is. Dat is Dina Zbeidy, een antropologe aan de Hogeschool Leiden. Zbeidy werkte voor Nederlandse en Palestijnse mensenrechtenorganisaties en is van mening dat Israël zich schuldig maakt aan apartheid. Volgens Longo is het standpunt van de universiteit een smoesje.

'Het lijkt op een rechtvaardiging van het besluit om het debat niet te laten doorgaan, maar het draait eigenlijk ergens anders om. Zbeidy heeft goede kwalificaties. Dat de universiteit het panelgesprek heeft gecancelld is een slechte zaak. De universiteit moet gevoeliger met studenten - die dit debat hebben georganiseerd - omgaan, vind ik.'

Een andere universitair docent, die nauw betrokken is bij de organisatoren van het debat

maar vanwege eventuele gevolgen voor zijn academische carrière anoniem wil blijven, vult aan: 'Dina Zbeidy is gecancelld omdat ze een Palestijn is. Ze wordt gediscrimineerd op haar afkomst. Als je zegt dat iemand geen goede moderator is, dan moet je daarvoor bewijs leveren. Zbeidy is een goede moderator. Ik ken haar persoonlijk, ze is gepromoveerd aan de Universiteit van Amsterdam, heeft veel ervaring, ook met debatten. Ook de deelnemers aan het panel zijn mensen met uitstekende academische kwalificaties.'

Een woordvoerder van de universiteit reageerde op 18 maart tegen *de Kanttekening*: 'We vinden het debat heel belangrijk als universiteit. We staan voor ons motto *'Praesidium Libertatis'* (Het bastion van de vrijheid, red.). Maar voor een debat gelden regels. We eisen veiligheid. Voor de bezoekers van het debat en de sprekers. Een debat moet goed toegankelijk voor iedereen zijn, en goed gemoderd. Door een autonome moderator het liefst, die beide geluiden een stem gunt. Dan kan een goed debat plaatsvinden.'

Volgens de universiteit was er bij dit Palestina-debat iets vreemds aan de hand. 'Het zaaltje werd gehuurd door docenten, die niet betrokken waren bij het event. Dat was vreemd. We wisten niet met wie we te maken hadden. Dat gaf een onveilig gevoel. We wilden in gesprek met studenten die het debat organiseerden, om zo een goed beeld te vormen. Maar ondertussen werd er druk uitgeoefend op ons, en werd het debat op Facebook en Instagram aangekondigd. Het is aanstaande maandag al. We wilden voor gisteren 12:00 uur weten wat precies de bedoeling van dit debat is. Maar dat antwoord hebben we niet gekregen. Daarom oordeelden we dat dit debat niet veilig is, en dat we dit dus niet binnen een gebouw van onze universiteit kunnen organiseren.'

Maar volgens de anonieme docent hebben studenten geen recht om een zaaltje voor een debat te boeken, daarom doen docenten dat. Het argument van de universiteit gaat volgens hem daarom niet op.

'Ik ben ervan overtuigd dat er dubbele standaarden zijn. Onlangs werd er een debat over Oekraïne gehouden, waarin aandacht werd gevraagd voor het onrecht wat daar nu plaatsvindt als gevolg van de Russische inval. Waarom kunnen we niet eenzelfde bijeenkomst over Palestina organiseren?'

Students For Palestine, de organisatie die het panelevent organiseert, reageerde niet op vragen van de Kanttekening.

Universiteit Leiden verwerpt kritiek op 'zionistisch' veiligheidshoofd

De Universiteit Leiden blijft pal achter haar hoofd Veiligheidszaken staan. Sommige pro-Palestijnse activisten zien hem als degene die achter de schermen verantwoordelijk is voor het cancelen van de Palestina-paneldiscussie aan de universiteit.

Het evenement werd uiteindelijk op 21 maart buiten de universiteit om in Den Haag georganiseerd. Eerder die dag werd er gedemonstreerd door tegenstanders van het universiteitsbesluit.

BDS Nederland, een pro-Palestijnse NGO, beweert dat Leo Harskamp, het hoofd van de universiteitsbeveiliging en volgens BDS 'een uitgesproken Christen-Zionist', achter het cancelen zit.

Vorig zomer twitterde Harskamp aan de Leidse docent en Midden-Oostdeskundige Christian Hederson, die schreef dat Israël een 'oorlog' voert tegen Palestijnse amateursporters: 'Elke progrom (sic) ooit werd voorafgegaan door dit soort kwaadaardige leugens. Hoe wilt u dat de (joodse) studenten onder uw hoede zich voelen?' Pro-Palestijnse activisten vinden dat Harskamp met deze tweet zijn boekje te buiten is gegaan en twijfelen aan de neutraliteit van hem als hoofd beveiliging. Zo vindt de Leidse antropoloog Jasmijn Rana dat er een discussie moet komen over zijn neutraliteit als veiligheidsadviseur.

Volgens universiteitswoordvoerder Renée Merkx is de kritiek op Harskamp niet terecht. 'Het standpunt om de paneldiscussie niet door te laten gaan, is ingenomen door het College van Bestuur', zegt ze. 'Aan het besluit hebben anderen uitvoering gegeven, waaronder het hoofd van de beveiliging.' Volgens Merkx staat Harskamp 'voor al onze medewerkers, ongeacht hun achtergrond of komaf'.

De universiteitswoordvoerder wil niet reageren op de 'pogrom'-tweet van Harskamp en op de vraag of Harskamp misschien onder druk van de universiteit inmiddels zijn Twitteraccount heeft verwijderd.

'Hij voert zijn functie uit op neutrale wijze, zonder enige voorkeuren', aldus Merkx. 'Collega's onder elkaar op de universiteit kunnen

het niet eens zijn met elkaar. Je moet echter respect voor elkaar hebben en persoonlijk zo met elkaar omgaan, dat je de integriteit van de ander niet in twijfel trekt. Dat is onkies, vind ik.'

Volgens bronnen aan de universiteit had Mark Rutgers, decaan van de faculteit Geesteswetenschappen, op 18 maart een ander zaaltje gehuurd voor de paneldiscussie.

Maar volgens diezelfde bronnen is de decaan diezelfde dag nog teruggefloten. Volgens universiteitswoordvoerder Merkx klopt dit niet: Rutgers zou hebben aangeboden de paneldiscussie te leiden, maar vervolgens zou de organisatie, de groep Students for Palestine, dit niet hebben geaccepteerd. Volgens Merkx zitten Rutgers en de universiteit op één lijn. •

Bij het geweerde Palestina-panel: 'Rector Leiden is nuttige idioot Israël'

Hester Bijl, rector magnificus van de Universiteit Leiden, is een 'nuttige idioot' van Israël. Dat stelde een panellid op maandagmiddag 21 maart tijdens de uit de universiteit geweerde discussie over Israël als 'apartheidsstaat'.

De discussie vond op 21 maart alsnog plaats, buiten de universiteit om, in het Koorenhuis, een locatie in het centrum van Den Haag. Meer dan honderd bezoekers - vooral linkse en islamitische studenten - woonden het debat bij.

Gespreksleider Dina Zbeidy kreeg een daverend applaus van de aanwezigen, die op deze manier hun ongenoegen over het besluit van de Universiteit Leiden kenbaar maakten. Ook enkele panelliden deden een duet in het zakje. Zo noemde de Palestijns-Nederlandse analist en journalist Mouin Rabbani de Leidse rector magnificus Hester Bijl een 'nuttige idioot' van Israël en diens voorstanders.

Rector Bijl hamerde in haar negatieve oordeel over Zbeidy op de neutraliteit die een moderator zou moeten bezitten. Maar wat is nog 'neutraal', betoogde Rabbani, als je blijkbaar geen keuze mag maken 'tussen bezetter en bezette, tussen apartheid en haar slachtoffers en tussen etnische zuiveraars en de vluchtelingen die zij hebben gecreëerd'?

De zaal begroette deze en andere scherpe uitspraken van de eloquente Rabbani met instemmende geluiden. In zijn speech hekelde de Palestijns-Nederlandse analist ook de 'dubbele standaarden' van de westerse elites, die wél nu Rusland veroordelen en boycotten maar al zeventig jaar niets doen tegen Israël. Daarnaast leverde hij stevige kritiek op Amnesty International. Niet alleen zegt de mensenrechtenorganisatie 'nu pas' dat Israël aan apartheid doet, ook spreekt Amnesty zich nog steeds niet uit

HET LEIDSE ACADEMIEGEBOUW (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / RUDOLPHOUS)

tegen de bezetting van de Westbank.

De paneldiscussie was één van de activiteiten die de groep Students for Palestine organiseert tijdens de zogenoemde 'Israeli Apartheid Week' in de week van 21 maart. Niet toevallig vindt deze week ook de Week tegen Racisme plaats. Volgens de Keniase wetenschapster en feministe Waruguru Gaiho, als lector verbonden aan de rechtenfaculteit van de Universiteit Leiden, is de strijd voor Palestina onlosmakelijk verbonden met de strijd tegen racisme.

'Alles is met elkaar verbonden. Angela Davis (een prominente radicale Black Power-activist, red.) was solidair met de Palestijnse strijd, en Palestijnse activisten waren de eersten die solidair waren met Black Lives Matter. Onze strijd en die van de Palestijnen zijn met elkaar verstrengeld.' •

De stille emancipatieslag van vrouwen en meiden in de multiculturele stad

We kennen allemaal het fenomeen van jongerenwerkers en -centra. Minder bekend is dat er ook vrouwen- en meidenwerkers actief zijn, om vrouwen uit achterstandsgroepen zelfvertrouwen en weerbaarheid mee te geven. 'Empowerment' is hierbij het toverwoord. De Kanttekening zoomt in op het multiculturele Utrecht: 'We focussen op de toekomst, niet op de trauma's of het land van herkomst.'

● EWOUT KLEI

Onze strijd voor gelijke rechten van vrouwen is nog lang niet af. In lokale politiek is er nog te weinig aandacht voor vrouwenrechten. Wil je meer vrouwen aan de top, dan begin je onderop: in asielzoekerscentra, in buurthuizen, in studieverenigingen, bibliotheken en op de straten. Op die plekken, vanuit het midden van de samenleving, werken nu al veel vrouwen op hun eigen manier, in stilte, aan emancipatie en gelijke rechten. Deze stemmen moeten meer zichtbaar worden.'

Aan het woord is het Iraans-Nederlandse GroenLinks-raadslid Melody Deldjou Fard (42) uit Utrecht. Zij was één van de initiatiefnemers van een 'stadsgesprek' op 8 maart, op Internationale Vrouwendag, in het Utrechtse stadshuis. Het doel: Utrechtse vrouwen, organisaties en initiatieven zichtbaarder maken en in contact brengen met elkaar en lokale politici. Zo kunnen de vrouwen de handen ineen slaan en meedenken over hoe de rechten en de positie van meisjes en vrouwen versterkt kan worden.

Deldjou Fard: 'Op landelijk niveau wordt wel gepraat over belangrijke thema's zoals de loon-

EEN BIJeenKOMST IN HET 'VROUWENCAFÉ', UTRECHT (BEELD: DE VOORKAMER)

'We willen deze vrouwen hun energie teruggeven, zodat ze weerbaarder zijn en meer zelfvertrouwen hebben'

kloof, gratis kinderopvang en het recht op zelfbeschikking, maar lokaal blijft het vaak stil.' Volgens haar laten talloze onderzoeken zien dat vrouwen vaker buiten de boot vallen in de totstandkoming van gemeentelijk beleid. '8 maart is voor mij een moment waarop vrouwen uit de stad een podium krijgen', vertelt de Utrechtse politica enthousiast. 'Want hoe zit het met hún dromen, ambities, talenten en vaardigheden?'

Vrouwencafé

Eén van de Utrechtse vrouwen die zich speciaal voor vrouwen uit achterstandsgroepen inzet, is de Syrische Salma Fayad (38). Zij organiseert via stichting De Voorkamer een 'vrouwencafé' voor vrouwelijke asielzoekers in de stad (foto).

'We wilden een veilige plek creëren voor vrouwen alleen. We komen samen met vrouwen van verschillende achtergronden, en organiseren voor hen verschillende events. Veel vrouwen voelen zich veiliger in gezelschappen met alleen vrouwen, waar ze zichzelf kunnen zijn. Bij gemengde bijeenkomsten is dat een stuk lastiger.'

Het vrouwencafé wordt bezocht door vrouwen tussen achttien en zestig jaar. Sommige vrouwen komen er met hun moeder. Naast vluchtelingen vrouwen doen ook internationale studentes aan het vrouwencafé mee, evenals enkele autochtone vrouwen uit de wijk Lombok. Bijeenkomsten trekken ongeveer 25 vrouwen, aldus Fayad.

'Onze events gaan soms om hele basale dingen, zoals de vraag hoe je een mondkapje op moet doen. Ook organiseren we cursussen over de Nederlandse taal. Daarnaast doen we ook leuke dingen, zoals een historische tour door het centrum van Utrecht of de talentenshow 'Women on the Spot', waar vrouwen hun speciale talenten kunnen laten zien aan anderen. We willen deze vrouwen hun energie teruggeven, zodat ze weerbaarder zijn en meer zelfvertrouwen hebben. We hebben daarom ook een dansworkshop georganiseerd. Dan is niet alleen leuk, maar ook een manier om jezelf uit te drukken.'

Asielzoekster Nairouz (44) uit Syrië, één van de bezoekers, noemt het vrouwencafé 'een veilige plek, een safe space waar vrouwen en meis-

jes zichzelf kunnen zijn en waar ze zichzelf kunnen *empoweren*. De ontmoetingen met andere vrouwen vindt ze inspirerend. 'We leren elkaar hier goed kennen. Het uitwisselen van verhalen geeft je een rustig gevoel. Het is een plek waar wij als vrouwen elkaar kracht geven.'

Sommige bezoekers van het vrouwencafé zijn alleenstaande moeders, vertelt Fayad. Om ervoor te zorgen dat deze vrouwen kunnen meedoen, is er voor deze kinderen een speciale kinderopvang georganiseerd, waar ze Nederlands leren of leren tekenen. Fayad: 'We willen hierin inclusief zijn.'

Ze legt uit dat het vrouwencafé op de toekomst van asielzoekersvrouwen is gericht. 'We willen daarop focussen - níet op de trauma's uit het verleden, het land van herkomst of de reis die deze vrouwen hebben gemaakt naar Nederland. Het gaat ons om de levensreis die deze vrouwen maken, om transformatie.'

Heel mooi vindt Fayad het project '*Her Story*'. 'Enkele maanden terug schreven vrouwen uit mijn groep een brief aan zichzelf, die ze straks weer gaan lezen. Op die manier leer je veel van jezelf, wie je bent, wat je ambities en dromen zijn.' Asielzoekster Nairouz was ooit lerares, vertelt ze, maar haar droom nu is om haar eigen kleine restaurant te hebben. Maar een baan als administratief medewerkster vindt ze ook goed. Ze wil sowieso weer aan het werk.

Moeilijke onderwerpen als huiselijk geweld en racisme worden niet in de workshops besproken, zegt Fayad. 'Wel komen er vrouwen bij ons met persoonlijke problemen, maar die kaarten ze liever niet in de groep aan, wat begrijpelijk is. We willen vooral niet te formeel zijn, niet te ernstig, en leuke activiteiten doen. Dat hebben deze vrouwen ook nodig.'

Niet alleen de Internationale Vrouwendag van 8 maart, maar heel maart stond bij De Voorkamer in het teken van vrouwenrechten. 'Ook organiseren we een gezamenlijke activiteit voor vrouwen én mannen over Internationale Vrouwendag.'

Asielzoekster Nairouz vindt 8 maart heel belangrijk, zegt ze. 'We vieren deze dag zodat we de stemmen van vrouwen horen die hun politieke, economische, sociale rechten opeisen. Het is ook een dag waarbij we stil staan bij alle moeilijkheden die op ons pad komen, en die we moeten overwinnen.'

Meidenhuiskamer

In de Utrechtse wijk Overvecht zet de Marokkaans-Nederlandse jongerenwerker Hanae Haddouche (40) van JOU (Jongerenwerk Utrecht) zich specifiek in voor Utrechtse meiden. 'Het jongerenwerk in Utrecht was lange tijd vooral gericht op jongens, met als doel dat zij naar school gaan, geen overlast veroorzaken en niet in de criminaliteit belanden. Maar het meidenwerk mag niet het onderschoven kindje zijn. Ons werk is ook belangrijk, want meiden verdienen net als jongens een goede toekomst.'

Ze is erg trots op de 'meidenhuiskamer', een

huiskamer waar meiden hun huiswerk kunnen doen, praten met jongerenwerkers, elkaar helpen met huiswerk of sollicitatiebrieven. 'Flats in Overvecht en andere soortgelijke wijken zijn heel klein, zodat je daar praktisch niet kunt zijn met andere meiden. Daarom zijn we met deze aparte huiskamers voor meiden begonnen. Op straat samenkomen is immers geen optie.'

Haddouche vindt het concept van de meidenhuiskamer heel goed. 'Ik hoop dat het initiatief uit Utrecht navolging krijgt in andere wijken van de stad en ik gun het ook de andere steden, zoals Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Hier kunnen meiden zich namelijk echt ontwikkelen', zegt ze.

BEELD: MELODY DELDJOU FARD

'Het meidenwerk mag niet het onderschoven kindje zijn. Meiden verdienen net als jongens een goede toekomst'

Bewoners van Overvecht hebben diverse achtergronden. Veel ouders houden hun dochters thuis, uit bezorgdheid dat hen iets overkomt, vertelt Haddouche. 'Daarom zijn deze meiden dikwijls nogal verlegen. Jongeren ervaren kansongelijkheid en kunnen hun wijk niet uitkomen. Hun eigen wijk is hun veiligheid. Ouders bezitten nou eenmaal geen netwerk om hun kinderen perspectief te bieden buiten die wijk. Wij als jongerenwerkers zorgen er juist voor dat ze hun vleugels uitslaan en dat de meiden hun talenten en krachten elders in kunnen zetten.'

In de meidenhuiskamer komen de meiden praktisch dagelijks bij elkaar. Dat zorgt voor verbinding en perspectief, aldus Haddouche. 'De meiden ondersteunen elkaar en ontwikkelen

zich beter. Wat we hier in Overvecht doen moet ook elders gebeuren.'

Dankzij de meidenhuiskamer komen meiden in contact met andere meiden, leren ze sociale skills, en kweken ze ook meer zelfvertrouwen. Haddouche: 'Het mooie is dat meiden elkaar ook helpen, ze trekken elkaar omhoog. Natuurlijk stimuleer ik hen ook om zelfredzamer te worden, bijvoorbeeld door henzelf het telefoontje te laten plegen bij het bedrijf waar ze een stage willen lopen.'

Op 8 maart organiseerde de meidenhuiskamer een talkshow in het stadhuis van Utrecht, waarin politici en bestuurders vragen aan de meiden kunnen stellen. 'Het is van groot belang dat het meidenwerk ook voldoende aandacht krijgt van de politiek', zegt Haddouche. 'Jongens hebben een grotere mond en krijgen daarom meer aandacht - en dus wordt er ook meer gemeentegeld besteed aan projecten die zich vooral op jongens richten. We willen dat er meer tijd en geld wordt vrijgemaakt aan de meiden die deze aandacht ook verdienen.'

Krachten bundelen

GroenLinks-raadslid Deldjou Fard beaamt: 'Het is enorm belangrijk dat gemeentes vanuit een 'gendergelijkheid-bril' beleid maken. De budgetten voor het jongerenwerk moeten eerlijk verdeeld worden tussen jongens en meisjes. Meiden hebben vaak hele andere behoeften en hebben daardoor andere voorzieningen nodig. Is daar wel genoeg oog voor?'

Ook de specifieke aandacht voor vluchtelingenvrouwen van stichting De Voorkamer vindt Deldjou Fard een goede zaak. 'Het beleid is nu te vaak gericht op het zo snel mogelijk aan het werk krijgen van mensen', zegt ze. Volgens haar houdt dit beleid te weinig rekening met de behoeften van vrouwen, die ook de kans moeten krijgen om een nieuwe carrière in het land van aankomst op te starten en economisch zelfstandig te worden. Deldjou Fard is voor een *bottom-up*-benadering van vrouwenrechten. 'Om de positie van vrouwen te versterken is meer nodig dan landelijke wetgeving voor vrouwenquota om de top van bedrijven diverser te krijgen.'

Tijdens het stadsgesprek op 8 maart ontmoetten vrouwen met verschillende achtergronden elkaar in het stadhuis. 'Het zijn vrouwen met meer of minder van de zogenoemde vinkjes', zegt Deldjou Fard. 'Er komen vrouwen die door hun sociaaleconomische situatie minder kansen hebben gehad, vrouwen in topposities en vrouwen die als nieuwkomers nog niet genoeg geworteld zijn en hun plek zoeken. Deze verschillende groepen vrouwen ontmoeten elkaar zelden, door de scheidslijnen die de maatschappij heeft gecreëerd. Als samenleving leven we steeds meer in onze eigen bubbels. Deze avond is bedoeld als een ontmoetingsmoment waar we voorbij de bubbels en vinkjes kijken. En onze krachten bundelen, ons verbinden en elkaar aanvullen vanuit ieders unieke talenten en mogelijkheden.' ●

‘Newroz piroz be!’ Koerdische Ned

21 maart was het Newroz, het feest waarmee verschillende volkeren in het Midden-Oosten en Afrika de lente verwelkomen. *Newroz piroz be* – gelukkig nieuwjaar! Voor Koerden die geen eigen land hebben en onderdrukt worden in Irak, Iran, Syrië en Turkije hebben deze woorden ook een politieke lading. *De Kanttekening* sprak met Koerdische Nederlanders over de speciale betekenis van Newroz.

● TAYFUN BALCIK

‘Voor mij is Newroz een periode van samenkomen met de familie en met andere Koerden’, zegt de De Iraaks-Koerdisch-Nederlandse politico-

loog Mirko Jouamer stemt daarmee in. ‘Newroz is voor Koerden het Koerdische nieuwjaar en staat daarmee symbool voor het nationalistische verzet. Het is een belangrijk moment voor de identiteit van de Koerden, omdat het tijdens de ergste tijden van onderdrukking de

Koerden bij elkaar heeft gebracht.’

De Turks-Koerdisch-Nederlandse juriste Zisan Mermi spreekt van een ‘symbolisch feest van de overwinning van het licht op het duister’ waarin ‘de natuur ontwaakt’. Ze noemt de ijzersmid Kawa, een figuur uit de Koerdische

mythologie die zeshonderd jaar voor Christus de tiran Zuhak onthoofdde en de Koerden bevrijdde van een onderhorig bestaan. ‘Ik hoorde al deze verhalen als kind van mijn oma en tante. Het wordt gewoon gevierd als ons nieuwjaar, ons eigen feestje.’

erlanders vieren 'hun' nieuwjaar

EEN NEWROZ-VIERING IN ISTANBUL, 2006 (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / BERTIL VIDET)

‘Newroz heeft tijdens de ergste tijden van onderdrukking de Koerden bij elkaar gebracht’

sche smid Kawa, die al zes zonen aan de tiran had verloren, kwam in opstand toen Zuhak nog een zoon wou. Met een hamer sloeg hij de tiran dood.’ Dit verhaal maakt Newroz voor Bayrak, naast de natuurlijke verwelkoming van de lente, ook een gepolitiseerd feest van Koerdische bevrijding. ‘Dat geldt voor mij zo, maar ook voor veel andere Koerden’, zegt hij.

In de ervaring van Jouamer is de politisering van Newroz vooral een zaak geweest die uit de andere delen van het niet erkende Koerdistan kwam. ‘Ook vanwege de *no-fly*-zone sinds de jaren negentig. Toen werd Iraaks-Koerdistan een semionafhankelijke staat. Vanuit de andere gebieden van Koerdistan werd met trots en inspiratie gekeken naar de viering van Newroz. Dat het daar überhaupt kon in vrijheid. Het werd een nog sterker boegbeeld dan het al was, een bron van inspiratie voor het Koerdische nationalisme.’

In Turkije is Newroz jarenlang onderdrukt. Mensen werden gearresteerd, en zelfs vermoord bij het iconische springen over de vreugdevuurtjes, die in de nacht worden aangestoken en symbool staan voor de hoop van het licht in de duisternis. Hoewel Bayrak (34) als achtjarig jochie naar Nederland is gevlucht, kan hij de spanning in Turkije goed herinneren. ‘Wat me vooral is bijgebleven is de relaxte sfeer die ik in Nederland ervoer tijdens Newroz. Ik was verbluft dat het veilig was hier. Dat het gewoon kon. In Turkije waren er altijd paspoortcontroles. Er werd ook gezegd

dat het een terroristenfeest was.’

Later, vertelt hij, werd Newroz door Turkije geclaimd. Dat was aan het begin van de Erdogan-periode. In 2008, met de ‘Koerdische opening’, toen Erdogan nog toenadering leek te zoeken richting de Koerdische minderheid in het land. ‘Dat zie je heel vaak bij de Turkse staat. Eerst proberen ze het te onderdrukken en te vernietigen. En wanneer dat niet lukt kiest men voor assimilatie en *Turkwashing*. Dat zie je ook aan de spelling overigens. Koerden zeggen Newroz, maar dat mocht niet van de Turkse staat. Ze maakte er Nevruz van.’

Deze spanningen zijn ook in Nederland voelbaar, vertelt Zisan Mermi. Ze spreekt over een bommelding in 2011 bij een zaal in Den Haag. ‘Het was iets tussen rivaliserende Turkse Koerden en Iraakse Koerden. Mensen mochten het gebouw niet in, dus toen gingen ze maar voor de deur van het gebouw feestvieren.’

Mermi kent de verhalen van het verbod destijds in Turkije. Dat familieleden het dan toch in de steegjes van achterbuurten gingen vieren. Ze wilde een keer naar de grote Newroz-viering in het oostelijke Diyarbakir gaan. Maar het mocht niet van haar vader. ‘Er zouden daar veel Turkse undercoveragenten rondlopen.’

Die angst is er nog steeds. Ook hier in Nederland. Mermi heeft dat zelf ook een keer meegemaakt tijdens een Newroz-viering. ‘Daar zeiden ze: ‘Je moet wel opletten, want er zijn altijd spionnen aanwezig.’ Het is jammer dat het zo moet.

Je bent er voor het feest, maar je moet ook steeds op je hoede zijn.’

Het valt Mermi op dat er wel verschil is tussen Turks-Koerdische en Iraaks-Koerdische Newroz-vieringen. De Turks-Koerdische vieringen gaan altijd gepaard met ellenlange politieke speeches. ‘Met een minuut stilte worden daar ook altijd martelaren herdacht, die in de strijd tegen Turkije zijn omgekomen. Bij de Iraakse Koerden is het niet zo politiek’, zegt ze.

Haar mooiste Newroz was toen ze elf jaar oud was. Ze mocht achter de bar drankjes aan gasten schenken. En toen kwamen er ook allerlei beroemde Koerdische zangers opdaven. Ze heeft toen de Turks-Koerdische volkszanger Siwan Perwer ontmoet.

‘Mijn mooiste herinnering’, vertelt Bedel Bayrak, ‘is dat ik als klein mannetje over het vuur moest springen in Nederland. Het was spannend en een persoonlijk moment. Het voelde als een *rite de passage*’.

Voor Mirko Jouamer was zijn tijd bij de Koerdische studentenvereniging in Nederland het mooiste moment. ‘Ik begon toen ook net mijn Koerdische identiteit te ontdekken en was daar met Koerdische kleding gekomen. Nu vier ik het niet echt meer, omdat ik helemaal geen tijd heb vanwege projecten die mijn volledige toewijding nodig hebben.’

Jouamer onderschrijft de politieke lading van Newroz. ‘Voor mij staat het voor iets veel groters dan alleen een lentefeest, omdat de Koerden worden onderdrukt in Turkije en Irak.’ Voor Mermi is het meer een wereldfeest. ‘Het begin van de lente. De natuur. Dus nee, het is niet alleen maar Koerdisch. Ik zou het ook niet enkel als Koerdisch feest willen toe-eigenen. Het Koerdische aan Newroz is dat dit jarenlang hét moment in het jaar was dat we onze identiteit konden vieren. Alles van de Koerden is afgepakt. Maar op deze dag proberen ze toch hun eigen gang te gaan in hun eigen taal en met hun eigen mensen.’ ●

Ook dit jaar wordt Newroz uitbundig gevierd, waarin Koerden van alle windstreken, veelal uitgedost in traditioneel klederdracht met de kleuren van Koerdistan - rood, geel en groen -, extatisch de *halay* dansen.

Bayrak ziet een sterke parallel tussen de politieke situatie van de Koerden en de mythische herkomst van Newroz. ‘De Assyrische heerser Zuhak hield verschillende groepen onder de duim’, vertelt hij zoals hij het verhaal van zijn opa heeft gehoord. ‘Die heerser zou heel wreed zijn en elke dag twee Koerdische offers opeisen om zijn slangen te voeden die aan zijn schouders vastzaten. De legendari-

Uit de vergetelheid: de Nederlandse Carina en het bloedbad van Sivas, 1993

● EWOUT KLEI

Op 2 juli 1993 staken islamistische en extreem-rechtse demonstranten het Madimak Hotel in Sivas, een stad in centraal Turkije, in brand. In het hotel was het progressieve Pir Sultan Abdal Cultuurfestival aan de gang, met vele kunstenaars en intellectuelen: voornamelijk alevieten, een islamitische minderheid in Turkije. Onder de 35 doden bevond zich ook de Nederlandse antropologiestudent Carina Thuijs. De Turks-Nederlandse historicus Mahmut Erciyas schreef een biografie over haar leven en dood.

U schrijft dat Carina Thuijs onder alevitische Turken een beroemdheid is, maar dat in Nederland bijna niemand haar kent. Hoe komt dit?

‘Voor de alevieten is Sivas nog steeds een traumatische gebeurtenis. De 35 dodelijke slachtoffers worden als martelaars geëerd en over hun individuele levens zijn documentaires gemaakt. Hun foto’s hangen in alevitische verenigingslokalen en worden megedragen tijdens herdenkingen. Carina is een bekend persoon, ook bij de alevitische gemeenschap in Nederland. Maar in Nederland heeft ze inderdaad nooit die aandacht gekregen. Dat heeft meerdere redenen.

‘Belangrijk is allereerst dat we in 1993 in dit land nog geen aandacht hadden voor de dreiging van de gewelddadige varianten van de politieke islam. Pas na de aanslagen van 9/11 in 2001 werden we wakker geschud. Als Carina na 9/11 zou

zijn omgekomen, dan was ze nu bekender geweest, durf ik te stellen. Daarnaast was de Turkse context van haar dood nogal ingewikkeld, en dat interesseerde Nederland toen weinig. Ten slotte heeft de alevitische gemeenschap in Nederland weinig media-aandacht voor haar gevraagd, hebben ze de politiek niet onder druk gezet en hebben ze haar te veel voor zichzelf gehouden, als hun martelaar. Ik denk dat de alevitische gemeenschap hierin tekort is geschoten.’

Waarom ging Carina naar Turkije? En wat deed ze op die fatale 2 juli 1993 in Sivas?

‘Carina was maatschappelijk betrokken, maar niet politiek actief. Ze had ook geen bijzondere band met alevieten. Voor haar studie Culturele Antropologie deed ze haar afstudeeronderzoek in Turkije. Ze was op het festival in Sivas omdat twee nichtjes van het gastgezin waar ze logeerde hiernaartoe wilden gaan en Carina veel van cultuur hield. Ze wilde het festival meepikken en de maandag daarop weer naar haar cursus Turks in Ankara.’

Waarom werd het hotel waarin Carina en de alevitische prominenten verbleven in brand gestoken?

‘In 1993 speelde in Turkije de controverse rond de atheïstische romanschrijver Aziz Nesin, die vond dat de omstreden roman *De Duivelsverzen* van Salman Rushdie in het Turks vertaald moest worden. In Turkije was het boek verboden, net als in vele andere islamitische landen, omdat in dit boek de islam - in het bijzonder de profeet Mohammed - zou worden beledigd. Maar Nesin wilde het boek graag in het Turks vertalen en was hier al mee bezig. Zijn dagblad

MAHMUT ERCIYAS SAMEN MET CARINA'S MOEDER, WIL DITTERS (BEELD: MAHMUT ERCIYAS)

had al delen van het boek in het Turks gepubliceerd. Nesin stond op een jihadistische dodenlijst. Conservatieve moslims haatten de schrijver, maar ook Turken uit extreem-nationalistische hoek.

‘De organisatoren van het alevitische Pir Sultan Abdal Cultuurfestival in Sivas besloten om Nesin uit te nodigen als spreker, omdat ze hem respecteerden als denker. Daardoor kwamen twee dingen samen: de haat tegen Nesin, die door *De Duivelsverzen* te willen vertalen de islam zou beledigen, en de

haat tegen alevieten, die al eeuwenlang - eerst door het Ottomaanse Rijk, daarna door de Turkse Republiek - werden gediscrimineerd en vervolgd. De woedende menigte in Sivas was uit op bloed: het bloed van Nesin - die het bloedbad trouwens zou overleven - en het bloed van de alevieten. We kennen in Nederland wel de controverse rond het boek *De Duivelsverzen*, maar we weten niet dat de Rushdie-affaire ook een Nederlands slachtoffer eiste in de persoon van Carina.’

Is De Duivelsverzen uiteindelijk vertaald in het Turks?

‘Naar mijn weten niet, nee.’

Waarom hebben de plaatselijke autoriteiten, ondanks de levens bedreigende situatie, niet ingegrepen en de demonstranten weggejaagd?

‘Dat is een van de vragen die nog steeds niet goed is beantwoord. De beschikbare politiemacht in Sivas heeft geprobeerd om escalatie te voorkomen, maar was niet bij machte om dit te doen. Er waren voor het hotel te weinig agenten. Onder de demonstranten waren ook agenten, maar zij slaagden er niet in om de menigte te kalmeren. De gouverneur van Sivas heeft geprobeerd om versterkingen te regelen, en heeft hiervoor met Binnenlandse Zaken gebeld, en met de generale staf. Maar versterkingen kwamen niet. Hij kreeg nul op het rekest. Wel kreeg de gouverneur instructies: hij mocht onder geen beding geweld gebruiken tegen de demonstranten.’

‘Is alles bewust op zijn beloop gelaten? Kreeg de gouverneur expres ‘nee’ te horen? Ik heb een afkeer van wilde complottheorieën, maar vind dat er terechte vragen worden gesteld. Wat als de daders geen islamisten en ultranationalisten waren geweest, maar alevitische, linkse en Koerdische demonstranten? Ik denk dat het leger dan wel had ingegrepen, en hard.’

Waarom reageerde de Turkse politiek zo lauw op het bloedbad in Sivas?

‘Premier Tansu Ciller en president Süleyman Demirel behoorden allebei tot de conservatief-liberale Partij van het Rechte Pad, de DYP. Ze maakten gebruik van de islamitische geschiedenis en symboliek in hun politiek. Ze wilden hun conservatieve electoraat niet voor het hoofd stoten en namen het daarom niet openlijk op voor de alevieten. De schuld van het drama, dat was Aziz Nesin natuurlijk. De sociaal-democratische partij SHP (die in de jaren tachtig en negentig de oude staatspartij CHP had opgevolgd, maar uiteindelijk in de heropgerichte CHP opging, red.) ging ook mee in het vertoog van de regering. Pas na protesten van alevieten en links besloot deze partij een andere toon aan te slaan.’

‘Dit was niet het eerste bloedbad op alevieten, en mogelijk ook niet het laatste’

Hoe reageerde de Nederlandse overheid en pers op het bloedbad?

‘Heel lauwtjes, in mijn ogen. De Nederlandse pers heeft het nieuws feitelijk gebracht, maar schreef nauwelijks over Carina. Nederlandse journalisten stelden zichzelf niet de vraag: ‘Hebben we geen extra verantwoordelijkheid met betrekking tot de berichtgeving over Sivas, tot de verhalen die we hierover maken, omdat er ook een Nederlands slachtoffer is?’

‘Ook de Nederlandse overheid bleef nalatig. Dat blijkt ook uit de getuigenissen van de familieleden van Carina. Ze voelden nooit de steun van de overheid. Die stelde zich koud en kil op. En elke keer stuurde de overheid een factuur naar de familie, die onder andere moest betalen om ervoor te zorgen dat Carina’s spullen vanuit Turkije naar Nederland werden vervoerd. Ook is Nederland nooit zichtbaar aanwezig geweest tijdens de processen tegen de verdachten. Dit gebeurde pas decennia later, toen toenmalig SP-Kamerlid Sadet Karabulut, zelf ook alevitisch, hierover Kamervragen stelde. Toen heeft de Nederlandse regering waarnemers naar de rechtbank gestuurd. Maar dit was *too little too late*, mosterd na de maaltijd - en hele slappe mosterd bovendien.’

Moet de Nederlandse overheid excuses en misschien een schadevergoeding aanbieden aan de familie van Carina?

‘Wat ik vooral heb willen doen, is Carina’s levensverhaal niet verloren laten gaan. Met dit boek wilde ik haar uit de anonimiteit halen. Als ik dit verhaal niet zou opschrijven, dan zou ze, vreesde ik, met de tijd

verdwijnen uit de herinnering. Dit wilde ik voorkomen. Mijn boek geeft een slachtoffer van het verschrikkelijke bloedbad in Sivas een gezicht, en door mijn onderzoek grondig te doen kom ik ook met correcte informatie. In Turkije, onder alevieten, is er wel over Carina gezegd en geschreven, maar die informatie is niet altijd feitelijk juist.

‘Verder hoop ik dat mijn boek leidt tot een discussie in Nederland, een discussie die hopelijk zal leiden tot een excuus van de Nederlandse overheid, die de familie van Carina niet de steun heeft geboden die ze had moeten bieden. Ik hoop dat Carina’s ouders en haar zus alsnog een gesprek met de Nederlandse overheid krijgen. Maar ik ben maar een individuele historicus. De strijd voor excuses, die moet collectief gevoerd worden.’

Zijn de daders van het bloedbad uiteindelijk ook bestraft?

‘Niet allemaal. De advocaten van de slachtoffers krijgen uiteenlopende gegevens hierover. Er zijn in 1997 maar liefst 33 doodstraffen uitgesproken, maar die werden omgezet tot levenslang nadat Turkije enkele jaren later de doodstraf officieel afschafte. Enkele daders zijn nooit gepakt. Ze doken onder of vluchtten naar het buitenland. De islamistische regering-Erdogan doet weinig moeite om deze verdachten in de kraag te vatten. De advocaten van de verdachten zijn, toen Erdogan aan de macht kwam, beloond met hoge regeringsbaantjes. En toen een groep verdachten werd vrijgesproken, omdat de misdaden waren verjaard, juichte Erdogan openlijk. Onder de nabestaanden leeft daarom het gevoel dat de Turkse overheid niet uit is op recht en rechtvaardigheid.’

Welke rol speelt het bloedbad van Sivas in de Turkse herinnering, in het bijzonder de Turks soennitische herinnering? Krijgt de tragedie nu überhaupt wel een plek, omdat de islamistische AKP van president Erdogan en de extreemrechtse MHP aan de macht zijn in het land?

‘Ik ben bang dat het bloedbad bij conservatieve soennieten helemaal geen plek krijgt. Als je met elkaar wil samenleven als samenleving, dan moet je ook kritisch durven te

zijn op je eigen verleden. Vooral de dominante groep moet dat zijn. Alleen dan kan een dialoog tot stand komen. Maar in Turkije is dat natuurlijk niet zo. Mede daarom worden alevieten, net als Koerden en Armeniërs, nog steeds gediscrimineerd.

‘Sivas blijft een open wond voor alevieten. Het bloedbad is niet het eerste bloedbad op alevieten, en mogelijk ook niet het laatste. Alevieten spreken van een continuüm van lijden. En in dit lijden speelt Sivas een prominente rol.

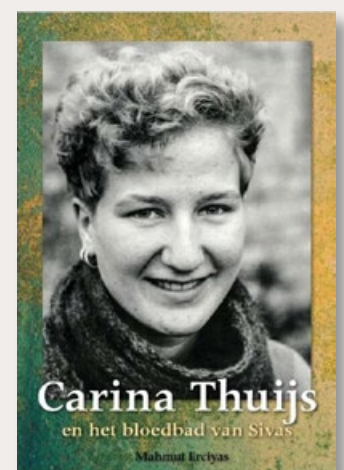
‘Onder conservatieve soennitische moslims bestaat veel ongemak over Sivas. Deze zwarte bladzijde in de Turkse geschiedenis willen ze het liefst zo snel mogelijk vergeten. Maar dat is niet de weg. Ik hoop dat ze hier een keer kritisch op gaan reflecteren, naar wat er is gebeurd.’

Denkt u werkelijk dat dit kan gaan gebeuren?

‘Niet zolang de AKP de scepter zwaait, inderdaad.’

Toen ik uw boek las dacht ik: over dit verhaal zou je eigenlijk een documentaire moeten maken, die volgend jaar dertig jaar na het bloedbad uitgezonden zou moeten worden op Nederlandse televisie.

‘Vanuit Turkije krijg ik veel reacties op mijn boek. Ze willen graag dat er een Turkse vertaling van komt. Dat is mijn eerste prioriteit op dit moment. Een Nederlandse documentaire over Carina’s leven zou ik toejuichen, en ik zal ook vanuit mijn hart aan die documentaire meewerken.’ ●

TAYFUN BALCIK

Programmacoördinator
bij The Hague Peace
Projects voor de Armeens
Koerdische Turkse
werkgroep. Lid van de
Nieuw Amsterdam Raad
(Pakhuis de Zwijger).

Berichten uit Moskou

De berichten en beelden over de oorlog in Oekraïne stromen binnen. Het journaal opent bijna dagelijks met de laatste ontwikkelingen op het slagveld. De kaart toont hoeveel meer territorium Russisch rood is gekleurd. 'De beschietingen gaan onverminderd door', horen we de nieuwslezers in meerdere talen zeggen. In de kranten zijn de foto's te zien van de vernietiging in Kiev, Charkov, Marioepol en andere plekken waar we nog nooit van hebben gehoord.

Hele woonwijken worden aan gort geschoten door straaljagers, raketten en tanks. Wraakzuchtig, haatdragend en nietsontziend verwoest Russische staatsterreur de levens van duizenden onschuldige Oekraïners. Elke dag weer in deze oorlog, die al bijna een maand oud is.

Ik blijf maar kijken en kijken. Bijvoorbeeld naar het onbeschrijflijke verdriet dat al het geweld veroorzaakt op de grond. Van een Oekraïense vader die zich heeft vastgeklampt aan het lichaam van zijn omgekomen zoon. Hij wil hem nooit meer loslaten. Hij ruikt nog een laatste keer aan zijn volle, prachtige dos haar.

'Er viel een bom op een sportveld', staat bij het onderschrift en ik breek. De Oekraïners zullen je nooit vergeven. Ja, Poetin. Ik heb

Denazificatie? Poetin is de nazi in dit verhaal

het over jou. Maar ook de Russen die hem steunen. Jullie zullen voor altijd gehaat worden. Is dit hoe je Oekraïne 'denazificeert'? Door Oekraïense vaders de ergste pijn van hun leven te laten voelen? Door zwangere vrouwen en hun ongeboren kind te doden? Dit is juist nazificatie - met de Russische vlag erop.

Dan krijg ik een berichtje uit Moskou. 'Mijn leven is geruïneerd. We zijn weer terug in het Sovjet-tijdperk. Mensen fluisteren naar elkaar op straat en in de winkel.' Het zijn appjes van een Russische vriendin. Elke keer als de Russische beer op het wereldtoneel verschijnt, stuurden we elkaar informatie over de stand van zaken, maar zo verwilderd als nu zijn haar woorden nooit geweest.

'Het is alsof ik in een zombie-land leef. Steeds meer mensen om me heen steunen Poetin. En dit zijn allemaal slimme, goed opgeleide

mensen! Laat staan al die mensen die alleen maar een tv hebben als nieuwsbron. Er zijn concerten voor het Russische leger die doen alsof het om een religieuze oorlog gaat. Het zijn Hitleriaanse tijden.' Denazificatie? Poetin is de nazi in dit verhaal.

Dan stuurt ze een artikel van 22 jaar geleden, over de Russische journalist Anna Politkovskaya die in 2006 in opdracht van Poetin is vermoord. 'Omdat ze de waarheid schreef over de Tsjetsjeense oorlog', zegt ze daarbij. De laatste alinea van dat stuk kan volgens haar 'geplakt worden' op de huidige periode. 'Dus de tijd waarin de Russen die opgevoed zijn met heroïsche verhalen tegen het Duitse fascisme, zelf fascistisch werden.'

Je wordt er niet vrolijk van. En wat valt er te doen tegen een escalerende Poetin? Lijdzaam toezien zoals in Syrië? Ook de Oekraïners

vragen nu om een *no-fly*-zone en nog meer wapens. Over de eerste vraag is de NAVO helder geweest. Dat gaat er niet van komen, met mogelijk miljoenen burgerslachtoffers van dien. Een directe confrontatie met Rusland wordt niet aangedurfd, 'want anders krijgen we een kernoorlog', is het weinig overtuigende mantra, dat in het Westen sinds jaar en dag heerst.

Maar de ongemakkelijke vraag dient gesteld te worden. Gaat Poetin echt een kernoorlog riskeren wanneer in het westen van Oekraïne een *no-fly*-zone of een veiligheidszone voor vluchtelingen wordt gecreëerd? Zijn we zo gevoelig geworden voor zijn dreigende taal? Een kernoorlog met het Westen betekent namelijk ook zelfdestructie voor Rusland. Bovendien bedreigt een *no-fly*-zone in West-Oekraïne Rusland niet in het eigen grondgebied. Van een rare nukesprong van een 'beer in het nauw' zal dan ook geen sprake zijn. Poetin bluft. Er is nog tijd.

Onlangs zijn de premiers van Polen, Slovenië en Tsjechië naar Kiev afgereisd. Ze hebben lef getoond om een belegerde stad te bezoeken. Meer Europese levens dienen hun solidariteit te betonen met zulke *boots on the ground* om te laten zien dat we niet bang zijn voor Rusland. En als we alsnog doodgaan in een 'nucleaire oorlog', gaan we dan in ieder geval dapper ten onder. *Slava Ukraini!* •

ergosana

Medisch Adviesbureau

www.ergosana.nl - i.sevinc@ergosana.nl

**Rijbewijskeuring
B,C,D, (E) groot
rijbewijs**

**Medische Keuring
Levensverzekering**

**Verzuim &
Re-integratie**

**Vaccinatiezorg
particulier /
Bedrijven**

RIJBEWIJSKEURING OOK OP ZATERDAG

Interview.

Wetenschapper Charifa Zemouri: vaccinatiebereidheid'

CHARIFA ZEMOURI (34) IS ALS WETENSCHAPPER GESPECIALISEERD IN INFECTIEZIEKTEN. ZE WERKT(E) ALS ZELFSTANDIG ONDERZOEKER EN ADVISEUR IN OPDRACHT VAN ORGANISATIES ALS DE WERELDGEZONDHEIDSORGANISATIE, HET AMSTERDAM UMC, QATAR UNIVERSITY EN DENK IN DE TWEEDE KAMER. ZEMOURI IS SOMS TE HOREN ALS COMMENTATOR OP HET NIEUWS BIJ BNR NIEUWSRADIO (BEELD: CHARIFA ZEMOURI)

● HODA HAMD AOUI

Twee jaar nadat de eerste lockdown inging sprak *de Kanttekening* met Charifa Zemouri. Zij is wetenschapper op het gebied van infectieziekten en werkt als zelfstandig adviseur. Op haar social mediakanalen neemt Zemouri geen blad voor haar mond. Ze legt ingewikkelde onderwerpen eenvoudig uit, deelt persoonlijke verhalen en adviseert gevraagd én ongevraagd iedereen die haar zienswijzen wil lezen.

“Marokkaans’ is geen factor qua

Hoe kijk je terug op de afgelopen twee jaar?

‘Corona heeft laten zien waar het fout zit in onze samenleving. Het heeft alle lelijke eigenschappen van politici, beleidsmakers, nationaal zorgbeleid en van belangen van bedrijven blootgelegd. Het is alsof alle bagger, die er ergens diep verborgen zat, naar buiten is gekomen. Het was een soort van *cleansing*. En daar ben ik deze pandemie juist dankbaar voor. De pandemie heeft ook laten zien hoe eurocentrisch wij zijn. Het vaccinkapitalisme heeft laten zien dat al die mooie praatjes van de VN, de WHO en de Europese top in tijden van crises slechts woorden zijn.

‘Ook lieten de afgelopen twee jaar zien hoe ons onderwijssysteem sinds begin 1900 eigenlijk nooit meer is gemoderniseerd. Onze manier van communiceren is dan wel enorm gemoderniseerd - denk aan de opkomst van de mobiele telefoon -, maar de manier van lesgeven is nog steeds hetzelfde. Ook in het thuisonderwijs hebben we daar problemen mee ondervonden. Corona heeft laten zien dat ons beeld niet klopt dat wij zo’n geweldig onderwijssysteem hebben. Want een goed systeem is crisisbestendig. En wat heb je aan een samenleving waar leerlingen in crisistijd niet normaal onderwijs kunnen volgen, of waar mensen geen normale zorg kunnen krijgen? We kunnen nu wel de schuld gaan geven aan COVID, maar dat is niet terecht. We zijn in de problemen gekomen omdat wij niet genoeg met de tijd zijn meegegaan. In Japan worden huizen gebouwd die aardbevingsbestendig zijn. Wij moeten ook soortgelijke innovaties, maar dan bijvoorbeeld tegen pandemieën, toepassen.’

Kan je daar concreet in zijn? Wat zouden we in Nederland kunnen doen?

‘Wereldwijd, niet eens alleen in Nederland, focussen we ons te veel

‘De pandemie heeft ook laten zien hoe eurocentrisch wij zijn’

op ziekten. Wij laten ons dan ook sturen door ziekteelast. Daarom heet het ook een ‘ziekenhuis’. Nederland zag dat de populatie niet erg veel zieken telde, dus dacht het op de zorg te kunnen bezuinigen. Dus: minder geld, personeel en capaciteit, want dat is alleen maar bestemd voor de zieken. Terwijl je zou moeten focussen op gezondheid. Als we blijven sturen op alleen ziekte, ben je bezig met het oplossen van de ziekte - en dan ben je al te laat. De ziekte moet je voorkómen - met gezondheid. En die gezondheid is niet alleen fysiek. Kijk maar naar al die coronamaatregelen, geadviseerd door het OMT. Dat was vanaf het begin bezig vanuit een *value based approach* op basis van epidemiologische indicatoren. Maatregelen werden niet afgewogen tegen het effect op sociaal-maatschappelijke, econo-

mische en algemene gezondheidsaspecten.’

Ben jij dan wel of geen voorstander van de maatregelen zomaar los te laten?

‘Ik ben tegen het zwart-wit-beleid, tegen maatregelen waarvan is bewezen dat ze geen effect hebben gehad. Denk aan hoe de sluiting van de horeca de afgelopen herfst niet tot een daling van de epidemiologische cijfers heeft gezorgd. Twee jaar na de pandemie kan de overheid ons niet meer wijsmaken geen bewijs te hebben voor bepaalde maatregelen, of het nut ervan. Zoals ‘We moeten de horeca sluiten omdat daar de besmettingen van komen’. Terwijl we in onze data van de afgelopen twee jaar hebben gezien dat de horeca niet de brandhaarden zijn. Als je de horeca sluit om vijf uur of om acht

uur is het alsof je koeien staat te verhandelen op de markt, dat slaat natuurlijk nergens op. En de enige reden die het kabinet gebruikte voor de vroege sluiting is minder verkeer en minder interactiementen. Maar je wilt juist dat het verkeer zich verspreidt óver de dag. Door vroege sluiting creëer je je juist brandhaarden.

‘Ik ben wel voor maatregelen die collectief de besmettingen remmen. Maatregelen waarvan bewezen is dat ze werken, zoals isolatie, thuiswerken, streng maskerbeleid in de zorg, testen bij klachten, ventilatie van ruimtes en minder clustervorming. Ik ben een voorstander van verplichte quarantaine bij een positieve test, want zo houd je de bron van de infectie weg uit de samenleving. Maar tegenover verplichte quarantaine staan wel compensaties, zoals betaald verlof.’

Wat vind jij van de complottheorieën rondom vaccinatie?

‘Heel schadelijk. Wij hebben vrijheid van meningsuiting en vrijheid van pers, maar die is niet ongelimiteerd. Ik ben van mening dat iedereen mag geloven wat-ie wil, maar op het moment dat het significant schade aanbrengt aan de samenleving ben je fout bezig. FvD is daar heel goed in. Ze maken misbruik van de pandemie om zich af te zetten tegen de heersende macht. Dat doen zij door complottheorieën te gebruiken waar bepaalde mensen zich in kunnen vinden, omdat die mensen ook tegen de heersende macht zijn. En op die manier kunnen ze mensen meer aan zich binden en voeden ze dat geluid steeds meer.

‘Kijk, een complottheorie komt ook niet uit de lucht vallen. Meestal begint het met een feit dat wél correct is. Bijvoorbeeld: ‘Een vaccin beschermt niet tegen infectie.’ Vervolgens geven ze daar een hele andere interpretatie aan en linken ze het aan toeval-associaties, schijnverbanden. En deze toeval-

associaties zetten ze neer als causaliteit, als oorzaak-gevolg. Dat maakt de complottheorie zo succesvol. De enige manier hoe wij ons sterk kunnen maken is door foute informatie te *debunk*. In Denemarken heeft de overheid geld geïnvesteerd in mensen met kennis. Elke keer als er foute informatie opkwam, werd dat gedebunked. Ook belangrijk is om complotdenkers minder een podium te geven. Zoals bij talkshows als *Op1* of *Jinek*, waarin ze een complotdenker met een deskundige als gelijke het gesprek laten aangaan. Dat draagt niet bij aan een zinvolle discussie.'

Er werd ook angst gecreëerd over dat vaccineren de menstruatie kan veranderen of zelfs kan doen laten uitblijven. Hoe zie jij dat?

'De menstruatiecyclus van een vrouw is onderhevig aan hormoonstommeling. De hormonen die een rol spelen in de cyclus worden beïnvloed door wat er elders in het lichaam gebeurt. Bijvoorbeeld stress of ziekte. Als je immuunsysteem reageert op een indringer, dan kun je dat terugzien in de cyclus. Het is dus waar dat het vac-

'Complotdenkers zetten toeval associaties neer als causaliteit, als oorzaak gevolg. Dat maakt de complottheorie zo succesvol'

cin de menstruatie kan beïnvloeden. Ik leg de nadruk op *kán*, omdat niet iedereen hetzelfde is. Wie wél verandering ondervindt in haar cyclus, zal dit voor een korte duur ervaren. De opvolgende cyclus zal in normale gevallen weer

gelijklopen.

'Daarnaast moet vermeld worden dat deze kortdurende verandering niet komt van het vaccin zelf, maar van de immuunreactie - zoals bij een natuurlijke infectie. Want je lichaam denkt 'O, er is een infectie

gaande': het vaccin bereid je voor op een echte infectie, net als de brandoefening die je bijvoorbeeld op je werk doet - je bereidt je voor op een echte brand. Dankzij een brandoefening ben je sneller uit het gebouw bij echte brand. Dat is wat het vaccin doet: dat traint het immuunsysteem voor het geval je echt geïnfecteerd raakt. Dan kom je sneller van de ziekte af met minder kans op ernstige ziekte, ziekenhuisopname of sterfte.'

En hoe zit het met de geruchten rondom een verminderend effect van vaccins op de vruchtbaarheid?

'Als vaccinaties daadwerkelijk zouden leiden tot onvruchtbaarheid, dan had geen vrouw op aarde een kind. Want elk vaccin werkt precies hetzelfde. Je introduceert een deel van de ziekteverwekker in het lichaam, je lichaam leert - net als met een brandoefening - wat het moet doen wanneer een echte infectie optreedt en ruimt de infectie op. Biologisch zie ik niet in hoe het vaccin of de componenten daarin ooit naar je baarmoeder gaan en daar dan de boel op hol zouden slaan.

'Je hebt ook complotdenkers die zeggen dat de mRNA-technologie in bijvoorbeeld Pfizer en Moderna je DNA gaat veranderen. Dat getuigt van tekort aan kennis. Ons eigen lichaam maakt continu mRNA aan en dat kan niet in je DNA gaan en het veranderen. Een mRNA-vaccin in je lichaam doet het volgende: 'Je gaat bijvoorbeeld naar een hamburgertent waarbij je een burger bestelt: je bestelling gaat naar de keuken waar de burger klaargemaakt wordt en daarna krijg jij je burger en wordt het blaadje met de bestelling ook weggegooid.'

Je hebt het over een hamburger. Is jouw kijk op dieren als voedsel door corona veranderd?

'De meeste virussen die we nu hebben gehad, denk aan de Mexicaanse griep, H1N1 - influenza - en ebola zijn van dier op mens overgedragen. Bij dieren heb je ook verspreiding onderling, net als je dat ook hebt bij mensen. Als je ze alle-

FORUM-LEIDER THIERRY BAUDET SPREEKT VOOR EEN MENIGTE VAN DEMONSTRANTEN TEGEN DE CORONAMAATREGELEN, OKTOBER 2020 (BEELD: YOUTUBE)

maal op een hoop gaat gooien, dan zorg je dus voor stress. Stresshormonen zorgen ervoor dat je immuunsysteem anders gaat reageren, je sneller ziek wordt, en dan verspreidt het zich heel snel in de stal. Hetzelfde gebeurt met Q-koorts: dat komt van geiten in de stal en gaat naar de boer, die gaat naar huis en besmet weer anderen. Gelukkig is Q-koorts niet superbesmettelijk, anders had iedereen Q-koorts opgelopen.

‘De manier waarop wij omgaan met dieren is alles behalve gezond. We leven te dicht op dieren, we behandelen ze alsof het champignons zijn. We stapelen ze op elkaar voor voedsel en noemen het de bio-industrie. Zodra het verkeerd gaat in een stal gaat de fik erin. Er was recent het vogelgriepvirus uitgebroken bij een leghennenbedrijf in Groningen. Ter bescherming van de volksgezondheid zijn 53.000 kippen ‘opgeruimd’. Ik vind het onethisch hoe er met dieren wordt omgegaan.

‘Ik zeg niet tegen de wereld dat iedereen vegetariër moet worden, maar we moeten de manier waarop we omgaan met dieren veranderen. Die is niet alleen maar onverantwoord voor de volksgezondheid, het is ook onethisch. Daarom probeer ik de vegan kant op te gaan, door de industrie niet te steunen.’

Hebben jouw ideeën en oplossingen voor corona de juiste mensen bereikt?

‘De overheid heeft alles al gehoord. Ik heb vanaf het begin van de pandemie meerdere platforms gekregen om mijn kennis te vertellen. Maar als zij daar niks mee willen doen omdat zij bepaalde standpunten hebben, dan kan je daar niet tegen ingaan. Het heeft ook met de Nederlandse cultuur te maken: eerst zien dan geloven, en een best wel koppige instelling. Neem nou toen de Deltavariant uitbrak en Hugo de Jonge zei: ‘Nee hoor, Delta gaat niet domineren in Nederland.’ Delta domineerde al in Engeland, maar ‘in Engeland hebben ze een hogere influx van mensen uit India’, werd letterlijk gezegd tijdens het coronadebat in de Tweede Kamer. Nederlanders wil-

‘Al die vrijheidsmarsjes op de Dam, met de karavaan van FvD voorop en die Davidssterren, waren dat Ahmeds en Fatima’s?’

len het eerst zelf hebben gemeten, dus data uit het buitenland zijn niet bij ons van toepassing. Hoezo? Zijn we fysiologisch andere wezens? We zijn toch allemaal mensen? De Nederlandse mentaliteit nekt ons. Dat ga je in alles zien. Dat zie je ook in het racismedebat, de toeslagen-affaire en ook in het coronadebat. Ze willen eerst afwachten en het met eigen ogen zien - ‘meten’. Wat andere landen rapporteren of doen blijkt van weinig waarde, ook al beweert premier Rutte wat anders.’

Ook over biculturele Nederlanders is veel gezegd en geschreven in relatie tot corona. Hoe is jouw kijk hierop?

‘De biculturele Nederlander is net zoals elke andere Nederlander in dit land. Ik tweette over het besluitvormingsproces van mijn ouders om zich te laten vaccineren. Ik wilde daarmee laten zien dat mijn Marokkaanse ouders mensen zijn met dezelfde overwegingen als ieder ander. Het doel was om te ontkrachten dat vaccinatiebereidheid door iemands afkomst wordt gedreven. Ik kreeg veel positieve reacties, mensen die zich konden herkennen in het verhaal van mijn moeder en vader.

‘Daarna belde NRC: ‘Wij willen

graag met uw praten voor een interview, en uw tijd gaat niet verloren want het wordt zeker gepubliceerd.’ Dus ik ga naar ze toe op het Rokin in Amsterdam, maar het interview gaat meer over waarom Marokkanen zich niet laten vaccineren. De journalist zocht naar een verklaring waarom de vaccinatiegraad bij bepaalde biculturele groepen laag is. Ik legde uit dat die benadering fout is. Wanneer je een onderzoek opstelt met deze vraag, dan krijg je een antwoord dat deze vraag ook dient. Je onderzoek beantwoordt je vraag, dus dan krijg je toch alleen maar antwoorden met waarom iemand zich *niet* laat vaccineren. Vervolgens worden dat soort dingen gepubliceerd en dan wordt dus de lage vaccinatiebereidheid toegewezen aan iemands afkomst. En dat is onterecht.

‘Ik zei ook tegen de journalist: al die vrijheidsmarsjes op de Dam, met de karavaan van FvD voorop en die walgelijke gele Davidssterren met ‘niet gevaccineerd’ op hun borst, waren dat Ahmeds en Fatima’s? Dat waren toch autochtone Nederlanders? Waarom is het zo dat als zij zich niet willen laten vaccineren het niet een afkomstprobleem is, maar zodra je een groepje mensen tegenkomt uit een subpo-

pulatie van Nederland die zich niet wil laten vaccineren het meteen een afkomstprobleem is? Ik stoor mij hieraan. Het is een vorm van passief beleid en politiek en dat legde ik de journalist haarfijn uit. Je kan immers iemands afkomst *niet* veranderen. Afkomst is ook geen oorzaak. Vaccinatiebereidheid wordt gedreven door drie factoren: zelfgenoegzaamheid, vertrouwen en beschikbaarheid. De factor ‘Marokkaans’ staat hier niet tussen.

‘Uiteindelijk ging het narratief van de journalist van ‘Zeker publiceren’ naar ‘We weten niet wat we ermee gaan doen en dus gaan we het niet publiceren’. Als NRC dit interview wél had gepubliceerd, had dat een significante bijdrage geleverd aan de huidige beeldvorming over Marokkaanse of biculturele Nederlanders. Want wat er in de media wordt gepubliceerd, wordt ook door beleidsmakers en politici overgenomen en bepaalt het debat. Als dat maar één kant van het verhaal vertelt, dan voed je dus extremisme. Als het wel gepubliceerd werd, hadden we nu meer nuance in het debat. Dus als je mij vraagt: wat is mijn kijk op de biculturele Nederlander en corona? Dan denk ik direct aan het beeld dat wordt geschapen door de media en dat er weinig ruimte voor uitleg en analyse is.’ ●

Reactie NRC: ‘Journalisten van NRC spreken met veel mensen, de krant drukt niet al die gesprekken af. Aan Charifa Zemouri is die belofte ook niet gedaan. Voorafgaand aan een interview met haar is telefonisch besproken dat nog onduidelijk was of we haar zouden citeren in een artikel over de vaccinatiegraad van volwassenen met een niet-westerse migratieachtergrond. Toen de krant na afloop besloot dat niet te doen, heeft de betreffende NRC-redacteur dat in een telefoongesprek aan Zemouri toegelicht. Zij gaf aan dat te begrijpen.’

Interview.

Auteur Ruby Hamad: ‘Witte vrouwen kunnen strategisch hun tranen inzetten’

Zoals ‘wit feminisme’ verraad is aan vrouwen van kleur, zetten veel witte vrouwen in het dagelijks leven hun vrouwelijkheid strategisch in om bevoordeeld te worden ten opzichte van vrouwen van kleur. Dit betoogt de internationaal bekende auteur en academicus Ruby Hamad. We spraken haar over haar boek *White tears, brown scars* (2020), waarin ze uitlegt hoe dit mechanisme precies werkt.

● SHAWINTALA BANWARIE

Een vrouw van kleur die door haar leidinggevende wordt weggezet als ongemanierd, boos en vijandig. Dit, nadat ze op een rustige manier haar witte vrouwelijke collega aangesprak op ongewenst gedrag. Of een zwarte vrouw die racisme op de werkvloer bespreekbaar maakt, en vervolgens door haar witte vrouwelijke leidinggevende voor een monster wordt uitgemaakt.

Het zijn typerende voorbeelden uit het boek *White tears, brown scars* (*Witte tranen, bruine littekens*) van schrijfster, academicus en journalist Ruby Hamad. Daarin legt zij uit dat witte vrouwen, anders dan bruine en zwarte vrouwen, aan kritiek kunnen ontkomen door strategisch hun tranen in te zetten. Door zelf het slachtoffer te spelen en de vrouw van kleur te stereotyperen als boos en overgevoelig krijgt zij

‘Witte vrouwelijkheid werd geconstrueerd als de belichaming van alle ideale eigenschappen van vrouwelijkheid: rust, koestering, onschuld, kwetsbaarheid, behoefte aan bescherming’

bijval van haar witte collega’s en wordt de vrouw van kleur als een dader neergezet.

Hiermee bedoelt Hamad niet dat de tranen van witte vrouwen nooit oprecht kunnen zijn. Wel dat witte vrouwen hun tranen als privi-

lege hebben. Een privilege dat zij ook kunnen inzetten om vrouwen van kleur een ongemakkelijk gevoel te geven tijdens een discussie.

Als oorzaak van dit privilege noemt Hamad, een Australische met Syrische en Libanese roots, het

slavernijverleden. Toen werden bruine en zwarte vrouwen in het Westen gekarakteriseerd als gevoelloos en onbeschaafd. Een lustobject. Het beeld van witte vrouwen was diametraal tegenovergesteld: zij stonden symbool voor onschuld en vrouwelijkheid.

Witte vrouwen kunnen tijdens confrontaties met vrouwen van kleur ‘strategisch leunen op dit archetype van witte onschuld, om de vrouw van kleur er schuldig en irrationeel uit te laten zien’, vertelt Hamad. ‘Het is de discussie winnen zonder de discussie te hoeven winnen.’

Hamad bracht het onderwerp ‘witte tranen’ voor het eerst ter sprake in een *Guardian*-artikel dat viraal ging. Het leidde wereldwijd tot een discussie over wat zij ‘wit feminisme’ noemt. Volgens Hamad zijn westerse feministen zich onvoldoende bewust van de dominante positie van ‘witheid’. Ze noemt

witte vrouwen zelfs medeschuldig aan het in stand houden van de ongelijke behandeling van bruine en zwarte vrouwen.

Witte feministen moeten meer solidariteit betuigen met vrouwen van kleur door het racisme en de behandeling van zwarte vrouwen tijdens het slavernijverleden te erkennen. Alleen dan kunnen vrouwen van kleur worden verlost, stelt Hamad.

Uw artikel in *the Guardian*, over hoe witte vrouwen 'strategische tranen' gebruiken om vrouwen van kleur het zwijgen op te leggen, werd in 2018 eerst in de Australische versie van *the Guardian* gepubliceerd. Hoe waren de reacties toen?

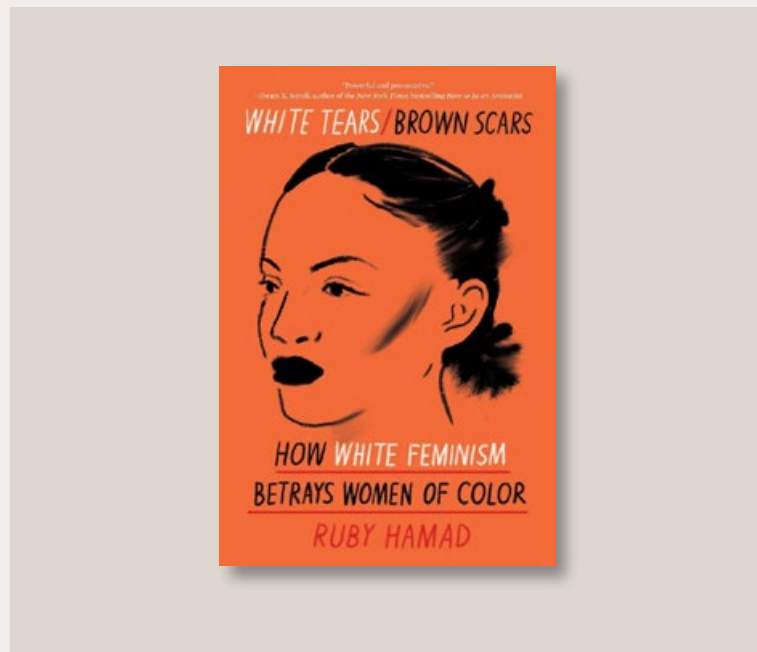
'De negatieve respons kwam veel sneller dan de steun. Toen het werd gepubliceerd, waren veel mensen van kleur in Australië nerveus over wat te zeggen. Ze hadden zoiets van: 'Gaan we het artikel delen en witte feministen woedend maken, terwijl we misschien werk van ze kunnen krijgen?' Er was dus veel stilte. Nadat het artikel in de Britse *Guardian* was gepubliceerd, begonnen de weerstand en de online aanvallen. Het was best afschuwelijk, en ik dacht: 'Wat heb ik gedaan? Ik krijg helemaal geen steun.' Velen maakten aannames over wie ik ben en hebben het artikel verkeerd geïnterpreteerd. Maar toen het op de voorpagina van de Amerikaanse *Guardian*-website werd gepubliceerd, kreeg ik gelukkig veel steun, vooral van zwarte en inheemse Amerikaanse vrouwen. Ze stonden echt achter me.'

En de reactie van progressieve witte feministen?

'Ze waren stil. Ze zeiden niets in het openbaar. Niet reageren als je macht hebt, dat is in zekere zin ook een reactie.'

Hoe heeft dit u er toe gebracht uw boek te schrijven?

'De interacties waarover ik in mijn artikel schreef, waren mij overkomen met enkele van mijn witte collega's in de feministische *scene*, die ik destijds niet als wit-feministisch bestempelde. Ik had niet verwacht dat deze witte feministen witte

BEELD: CATAPULT

'Het stereotype 'boze zwarte vrouw' is een manier om een mens te veranderen in een karikaturaal onderdeel van een zogenaamd inferieure cultuur'

superioriteit zouden belichamen. Over deze vrouwen, waarvan ik dacht dat ze mij op dezelfde manier zagen als ik hen, had ik nooit gedacht dat ze zich superieur aan mij zouden voelen. Maar in hun omgang met mij werd vrij duidelijk dat ze dat wel deden. Dit kwam voor mij als een schok. Het maakte mij ook verdrietig, omdat ik lange tijd dacht dat het probleem misschien was dat ze niet luisterden. 'Misschien zien of begrijpen ze gewoon niet wat ze vrouwen van

kleur aandoen.' Maar toen kwam het besef dat het niet zomaar een vergissing was. Het was opzettelijk. Deze witte feministen zijn daadwerkelijk betrokken bij het handhaven van hun raciale privileges. Ook als feministen. En dat heeft ertoe geleid om mijn boek te schrijven.'

Tijdens de Harvey Weinstein affaire werden de ervaringen van vrouwelijke slachtoffers van kleur als eerste afgewezen,

schrijft u in uw boek. Waarom was dat, denkt u?

'Het is een gevolg van de geschiedenis, die ons tot dit punt heeft geleid. In mijn boek beschrijf ik de ontwikkeling van vrouwelijkheid in de westerse context. Witte vrouwelijkheid werd geconstrueerd als de belichaming van alle ideale eigenschappen van vrouwelijkheid: rust, koestering, onschuld, kwetsbaarheid, behoefte aan bescherming. Dus per definitie werden gekoloniseerde vrouwen van kleur, in verschillende mate en manieren, geconstrueerd alsof ze in wezen al deze kenmerken misten. Ze werden afgeschilderd als hyperseksueel. Of ze waren schuldig. Witte vrouwen waren vreedzaam en oprecht, vrouwen van kleur boos, agressief, irrationeel, onbeschaafd, enzovoort. En ze werden zo geconstrueerd om hun culturen en hun rassen te vernederen. Het is dus een natuurlijke reactie om zwarte en bruine vrouwen niet als onschuldig te zien en, om hun leed niet als oprecht te zien.'

Kunt u voorbeelden geven van hoe vrouwen van kleur nog steeds negatief worden neergezet?

'Deze negatieve voorstellingen en constructies worden keer op keer in stand gehouden door literatuur, kunst, muziek, films. Het werd normaal om de Latina te zien als een dienstmeisje, die er alleen is om te zorgen voor witte mensen en hun kinderen. Het is normaal om Arabieren als terroristen en Arabische vrouwen als onderdanig te zien, want dat heeft Hollywood ons geleerd. Of denk aan de Aziatische *dragonlady* en de boze zwarte vrouw. Deze stereotypering ontmenselijkt en depersonaliseert haar.'

Als deze stereotypering zo duidelijk is, waarom heeft het dan zoveel jaren geduurd om dit probleem te erkennen en er openlijk over te praten?

'De witte samenleving is nooit in het reine gekomen met die geschiedenis. Juist omdat het zo duidelijk aanwezig is. Het lijkt misschien contra-intuïtief, maar als je overal iets ziet, twijfel je er niet meer aan. Deze stereotypen zijn ook gemak-

kelijk te gebruiken, omdat ze, gedurende vele generaties en op veel verschillende manieren, in kunst en politiek zijn geconstrueerd en verfijnd. Dus als je bijna honderd jaar onschuldig hebt geassocieerd met witte vrouwen, terwijl zwarte vrouwen en bruine vrouwen werden geconstrueerd en gepositioneerd als hyperseksueel - en als in wezen onverkrachtbaar, omdat ze als toegeeflijk werden beschouwd -, realiseren we ons niet eens dat dit beeld eigenlijk geconstrueerd is, geen natuurlijk gegeven is.

‘En het was niet zo dat mensen van kleur hierop geen kritiek probeerden te uiten. Ze waren juist kritisch. Maar ze hadden gewoon geen toegang tot de media, het parlement en de macht. Dus het was veel gemakkelijker om ze te laten zwijgen. En de witte samenleving zal haar macht niet opgeven. Het lijkt misschien alsof de witte meerderheid klaar is voor inclusiviteit en diversiteit, maar probeer te zoeken naar eventuele discrepanties tussen discours en praktijk. Wat gebeurt er met de persoon van kleur die problemen probeert aan te wijzen?’

In uw boek beschrijft u hoe historicus Deborah Gray White onderzocht hoe zwarte vrouwen door witte slavenhouders werden getypeerd als een ‘Jezebel’, ofwel een promiscue zwarte vrouw. Volgens White kon hierdoor het seksueel misbruik van zwarte vrouwen worden gelegitimeerd. Hoe vertaalt deze stereotypering van zwarte vrouwen zich in de hedendaagse machtsdynamiek tussen vrouwen van kleur en witte vrouwen?

‘Dit bepaalt de context van bijna alle interacties tussen witte en niet-witte vrouwen. Gedurende vele generaties heeft deze stereotypering, waarbij niet-witte vrouwen een gebrek zouden hebben aan seksuele moraal, een beeld gecreëerd waarbij niet-witte vrouwen als minder onschuldig werden gezien. Hierdoor werden niet-witte vrouwen gereduceerd tot alleen het lichaam, zonder ook maar enige emotie en moraliteit. Witte vrouwen daarentegen werden, omdat

‘Waar ik tegen schrijf, is hoe we terugvallen in typecasten, stereotypen en archetypen in plaats van mensen als mensen en individuen te zien’

ze wit zijn, automatisch als rationeler en redelijker gezien. Dus als een witte vrouw een vrouw van kleur van iets beschuldigt, is het zeer waarschijnlijk dat de witte vrouw degene is die als beste uit de bus komt. Ongeacht de feiten.

‘Waar ik voor wil pleiten is: onderzoek bij elke interactie wat de essentie is. Ik wil niet dat mensen automatisch aannemen dat alle vrouwen van kleur altijd gelijk hebben en onschuldig zijn. Ik wil niet de ene reeks stereotypen vervangen door een andere. Waar ik tegen schrijf, is de manier waarop we terugvallen in typecasten, stereotypen en archetypen in plaats van mensen echt als mensen en als individuen te zien.’

Uit een recente studie in Amerika blijkt dat succesvolle bruine en zwarte vrouwen minder kans hebben op een baan als leiding gevende, doordat zij vaak worden gestereotyperd als de ‘boze zwarte vrouw’. Hoe komt het dat succesvolle bruine en zwarte vrouwen vaak door de witte meerderheid als een bedreiging worden gezien?

‘Omdat ze de hiërarchie doorbreken die de witte samenleving al honderden jaren in stand houdt. Een hiërarchie met witte mannen bovenaan en vrouwen van kleur onderaan. Wanneer een witte

vrouw macht verwerft, verstoort ze die hiërarchie een beetje - maar niet zo erg dat het de witte macht ongedaan maakt, want ze staat nog steeds boven de mensen van kleur. Maar als een vrouw van kleur die onderaan staat opspringt, dreigt de hele structuur in te storten. Dus daarom wordt ze ‘terug op haar plaats gezet’.

‘Een van de belangrijkste manieren waarop witte mensen dat doen, is via die stereotypen van de boze zwarte vrouw en vele anderen die ik in het boek bespreek. Het is een manier om haar van een mens te veranderen in een karikaturaal onderdeel van een zogenaamd inferieure cultuur. Op die manier hebben witte mensen niet langer te maken met een individueel mens dat misschien heel logische en goed doordachte argumenten heeft, maar met een irrationeel, nauwelijks menselijk iemand, die niet te onderscheiden is van alle andere zwarte, Arabische of Aziatische vrouwen.’

U legt ook uit dat vrouwen met een Arabische achtergrond, in vergelijking met andere niet-witte vrouwen, nog niet genoeg kans krijgen om zich los te wringen van het negatieve stereotype beeld dat in het Westen heerst: het beeld van de onderdrukte en conservatieve

vrouw. Hoe verklaart u deze oneerlijke strijd, waarbij vrouwen met een Arabische achtergrond minder kans op representatie krijgen in de Westerse media?

‘Dit is te wijten aan geopolitiek en de ‘speciale belangen’ die de westerse mogendheden in het Midden-Oosten hebben. Zolang deze belangen bestaan, zal het Midden-Oosten moeite hebben om de vertegenwoordiging van Arabische vrouwen in de Westerse media in de hand te hebben.

‘Zoals ik ook betoog in *White tears, brown scars*, kwam islamofobie voort uit anti-Arabisch racisme. Ik denk dat het juist is om te zeggen dat de negatieve imago’s van moslims bijdragen aan anti-Arabisch racisme. Alle negatieve stijlfiguren en stereotypen over moslims van nu komen rechtstreeks voort uit eerder bestaande imago’s van Arabieren. De overleden Libanees-Amerikaanse geleerde Jack Shaheen wees hier al op in *Reel bad Arabs*, zijn uitgebreide studie (uit 2001, red.) van Hollywoods portrettering van Arabieren. De vijandigheid tegen moslims in het Westen is een gevolg van de associatie van de islam met Arabieren en het Midden-Oosten.’

Hoe kunnen vrouwen van kleur weerstand bieden tegen alle stereotyperingen?

‘Dat is de moeilijkste vraag. We leven nog steeds in een door witte mensen gedomineerde samenleving. Vanwege de winst die progressieven en niet-witte feministen hebben behaald, is het voor witte vrouwen moeilijker geworden om weg te komen met de strategie om vrouwen van kleur het zwijgen op te leggen. Maar in plaats van een gids voor verzet te zijn, wilde ik met dit boek heel graag vrouwen van kleur laten weten dat wanneer dit hen overkomt, ze het zich niet verbeelden. Ze zijn niet gek. En het zal hen steeds weer gebeuren. Ik wilde dat we die gedeelde ervaring hebben. En ik wilde licht werpen op de witte vrouwen die onbewust bang zijn voor vrouwen van kleur - en die dat gegeven niet echt hebben weten te verzoenen met hun eigen feminisme.’ ●

De Swarte Bladzijden.

Abderrahman el Aissati: 'Wilders is

vooral overrated politiek misbaar'

● GIJS DE SWARTE

Abderrahman el Aissati (1960) is onderzoeker en docent, gespecialiseerd in onder meer multiculturalisme en interculturele communicatie. Hij werd geboren in Midar, een klein dorp in het Rifgebergte van Marokko, promoveerde aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, doceerde jarenlang aan de Universiteit Tilburg en geeft nu ook les op een ROC.

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: wat zijn de meest pijnlijke momenten die u zelf hebt meegemaakt?

'Toen ik elf jaar was kreeg ik, omdat ik goed kon leren, de uitzonderlijke kans om naar een middelbare school te gaan. Dat was in Oujda, een Arabisch sprekende stad, tweehonderd kilometer van het dorp waar ik geboren ben en iedereen kende. Als Berber sprak ik de taal niet. Ik voelde me niet welkom, was onzeker en bang. Dus daar begon m'n integratie zo'n beetje. Daarna mocht ik gaan studeren in Fez, tweehonderdvijftig kilometer verderop. Ik kende de verhalen en maakte die zelf ook mee. Docenten die naar je identiteitskaart vroegen en dingen zeiden als: 'Dus jij komt uit de bergen en je denkt hier te kunnen gaan studeren?' Het idee was dat je als Berber minder beschaafd was, geen goede manieren had. Er werd op je neergekeken. Maar als je vrienden maakt en dichterbij de goede mensen komt, dan raakt dat op de achtergrond. *Teenage bonding* won het van de discriminatie. En er waren Amerikaanse docenten, die me muzikanten als Bob Dylan en Joan Baez leerden kennen. Hun openheid vond ik geweldig. Het linkse gedachtengoed, wat er nog in de lucht hing van de jaren zestig, cassettebandjes, daar richtte ik me op. En ik werkte hard.'

'Discriminatie is een probleem dat verdampt als je de tijd neemt om naar elkaar te luisteren'

U promoveerde in Nederland, werkte bijna twintig jaar aan de Tilburg Universiteit. Hoe heeft u de discriminatie hier ervaren?

'Niet pijnlijk, maar bij vlagen wel irritant. Je fietst met twee fietsen en je wordt aangehouden door de politie. Dat is ontzettende flauwekul. Hoeveel zestigplussers zien jullie fietsen stelen per dag?, denk je dan. Dit gaat over huidskleur. Maar ik heb ook trainingen gegeven aan politieagenten die Berbers wilden leren spreken. Dus tegenover de slechte ervaringen staan evenzoveel goede.'

Maar wat voelt of doet u op zo'n moment?

'Ik voel zo weinig mogelijk en doe wat praktisch nodig is om het negatieve effect te minimaliseren. Dat wil zeggen: aan een gekrenkt ego heb je op zo'n moment niets. Die mensen kennen me niet. Het is niet persoonlijk. En ik vind dat er altijd ruimte moet zijn om na te gaan waarom zoiets iets gebeurt.'

Is dit soort discriminatie niet per definitie onpersoonlijk? En maakt dat het juist niet 'irriterend'?

'Daarom is het ook zo weinig rationeel en juist dat opent de weg naar een hoger niveau. Waar het me om gaat: mensen hebben de neiging

zich op basis van dit soort ervaringen af te scheiden van een vriendengroep, of van collega's, van 'de anderen'. Dat is over-generalisatie. 'Ik ben gisteren door een politieagent gediscrimineerd en nu moet ik jullie ook niet meer' - daar begin ik niet aan. Nederlandse vrienden die iets zeggen dat een beetje discriminerend is, *so what?* Laten we het er een keer rustig over hebben, *als* dat kan. Dat is de weg. In Nederland zijn we niet zo sterk in die benadering.'

Hoe bedoelt u?

'Ik heb daar onderzoek naar gedaan. Het debat op publieks- en op individueel niveau is hier nogal functioneel, te veel gericht op snelle overeenstemming. We pakken het doelmatig aan. Dat is typisch Nederlands en daar is veel voor te zeggen, maar discriminatie is bij uitstek een probleem dat juist verdampt als je de tijd neemt om naar elkaar te luisteren. Alles wordt lichter als je de ander zijn of haar kant laat vertellen, ook al kun je je er na zin één al niet meer in vinden.'

U zegt: laten we het er een keer rustig over hebben, als dat kan. Het publieke debat is nogal heftig de laatste jaren. Ik denk dan bijvoorbeeld aan het 'minder

minder' geschreeuw van de PVV aanhang, of aan de acties van Kick Out Zwarte Piet. Hoe ziet u zo'n gesprek voor u?

'Praten kan in Nederland altijd, zolang het binnen de regels blijft. Mensen *willen* ook verdieping. En er is genoeg ruimte in de media. Wilders en consorten doen me verder niet zoveel. Ik heb vertrouwen in het intellectuele fundament van Nederland en ik geloof niet dat hij dat aanraakt. Het is vooral *overrated* politiek misbaar. En het is goed dat het *out in the open* is. Ga je dat verbieden, dan ontstaat er pas echt een probleem - dan ontploft het vroeg of laat. Maar het blijft wel oppassen. Discriminatie gecombineerd met macht is gevaarlijk. Als het institutioneel wordt, onderdeel van het systeem, dan ontstaan er serieuze problemen.'

Zoals bijvoorbeeld bij de toetsla genaffaire...

'Ja inderdaad, dat vond ik zeer choquerend. Maar uiteindelijk - het heeft lang geduurd, dat wel - ontstaat er toch grote weerstand tegen zoiets. Daar kun je ook weer vertrouwen uit putten.'

U geeft ook les aan kinderen op een ROC. Velen daarvan hebben een migratieachtergrond. Wat geeft u hen mee?

'Ik luister naar ze en probeer ze te luisteren te leren. Dat gaat vaak over heel gewone alledaagse dingen; over wat ze leuk vinden, over sport, waar ze uitgaan, wat ze hebben gegeten. Ja, ook over hoe ze hun toekomst in Nederland zien. Waar ze van dromen. Waarom ze denken dat iets voor hen niet haalbaar is. Over huidskleur en het baantje dat ze niet kregen. Ik merk dat ze dat enorm waarderen. Natuurlijk gaat het er uiteindelijk om dat ze weten dat ze mogen meepraten en dat ze zichzelf niet als ondergeschikt moeten zien. Maar daar komen we vanzelf. Je moet de breedte in durven gaan. Oplossingen komen vaak geleidelijk. Als je maar blijft praten met elkaar.' ●

‘Opgroeien als Jemeniet in Saoedi-

Elke maand gaat *de Kanttekening* in gesprek met vluchtelingen en statushouders in Nederland. Hoe zijn ze hier gekomen? En hoe hebben zij hun nieuwe leven in Nederland opgebouwd? Deze maand: Moussa* (31). Hoewel hij geboren en getogen is in Saoedi-Arabië, kreeg hij vanwege zijn Jemenitische ouders niet de Saoedische nationaliteit. Nadat in Jemen de oorlog uitbrak, dreigden hij en zijn familie daarheen gedeporteerd te worden.

● FITRIA JELYTA

Als tiener droomde de Jemenitische Moussa van een carrière als professioneel bokser. Volgens zijn trainer had hij er het talent voor. ‘Hij zei dat hij mij graag onder zijn hoede wilde nemen om mij klaar te stomen voor grote competities. Maar toen ontdekte hij dat ik niet de Saoedische, maar de Jemenitische nationaliteit had. Om die reden trok hij zijn aanbod in’, vertelt hij. ‘Op dat moment wist ik dat ik ‘anders’ was. Ik werd toen voor het eerst geconfronteerd met de beperkingen die de Saoedische regering oplegt aan mensen met mijn achtergrond.’

Wat veel mensen niet weten, is dat Saoedi-Arabië je niet automatisch de Saoedische nationaliteit verleent als je in het land geboren bent. ‘Dat is het verschil tussen jou en mij, zeg ik dan wanneer ik Nederlanders mijn levensverhaal vertel. Als ik bijvoorbeeld in Nederland vader zou worden, dan kan ik een proces starten om mijn kind de Nederlandse nationaliteit te geven.

Maar dat geldt niet in landen als Saoedi-Arabië, en zeker niet wanneer je ouders in Jemen zijn geboren. Je krijgt dan geheid te maken met discriminatie, niemand geeft om je.’

Vanwege zijn Jemenitisch paspoort kreeg Moussa in Saoedi-Arabië ook geen toegang tot de universiteit. Hij besloot daarom naar de Filipijnen te reizen om een universitaire opleiding te volgen tot netwerkbeveiligingsingenieur. ‘Ik wilde altijd al naar de Filipijnen, dus lag het voor de hand voor mij om erheen te gaan en te studeren. Het was vergeleken met andere landen vrij gemakkelijk voor mij om een studentenvisum aan te vragen voor de Filipijnen - en zo geschiedde’, zegt Moussa. ‘In 2017 behaalde ik mijn diploma, en reisde ik terug naar Saoedi-Arabië omdat mijn studentenvisum was verlopen.’

De oorlog in Jemen was al drie jaar aan de gang op het moment dat Moussa terugkeerde. Voor Jemenieten werd het bijna onmogelijk gemaakt om in Saoedi-Arabië te blijven leven, vertelt hij.

‘De Saoedische regering legde ons zelfs nog meer beperkingen op. Studenten met een Jemenitisch paspoort mochten al niet aan een universiteit studeren, maar toen de oorlog in Jemen begon, mochten we ook niet meer werken. Zelfs met een universitair diploma op zak kon ik in Saoedi-Arabië niet aan werk komen.’

Uiteindelijk besloot Moussa om zijn vader te helpen die als automonteur in een garage werkt. ‘Dat soort werk mochten Jemenieten wel blijven doen, omdat het ‘vies’ werk is en Arabische mensen dat niet wilden doen vanwege de hitte.’

Moussa wist dat hij niet langer in Saoedi-Arabië kon blijven. Toch bleef hij voor zijn familie. ‘Mijn vader werd rond die tijd ernstig ziek. Hij had al langer last van hartfalen, en dat speelde weer op. We brachten hem naar het ziekenhuis, en daar ontdekten ze dat hij kanker had. Het was een verschrikkelijke tijd voor mij en mijn familie.’

Vanwege de beperkingen die de Saoedische regering oplegde, werden de ziekenhuiskosten

Arabië, niemand geeft dan om je'

GEDEELTE VAN HET AZC IN LEERSUM (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / RICHARDKW)

'Ik wil alles wat hier goed gaat toepassen in Jemen, opdat de mensen het daar ook net zo goed kunnen hebben'

land waar mijn ouders zijn geboren. Ik ben er nog nooit in mijn leven geweest, en toch zou ik erheen worden gestuurd vanwege mijn Jemenitisch paspoort. Ik weet waar de Saoedische regering toe in staat is en hoe zij mensen martelen - en vervolgens terugsturen naar Jemen om hen te laten sterven. In Jemen hebben ze alles verwoest, en de regeringsambtenaren van Jemen zitten lekker in een hotel in Saoedi-Arabië te leven, terwijl ze mensen als ik en mijn familie willen terugsturen naar oorlogsgebied. Mijn moeder en oudere zus verblijven nu nog 'illegaal' in Saoedi-Arabië, maar mijn jongere zus en haar kind hebben ze al opgepakt en naar Jemen gestuurd.'

Door het verlopen van zijn visum in Chili werd Moussa in 2019 gedwongen om alsnog een vliegticket te boeken richting Saoedi-Arabië. Zijn vlucht vertrok vanuit Santiago en maakte een tussenstop in Amsterdam voordat het verder zou gaan naar Djedda.

'Toen ik in Schiphol landde en uit het vliegtuig stapte, stonden douaneambtenaren mij al op te wachten vanwege mijn Jemenitisch paspoort. Ze wilden weten wat ik hier kwam doen, en namen mij mee naar een aparte ruimte om mij te ondervragen. Toen vertelde ik dat ik een asielaanvraag wilde indienen in Nederland', gaat Moussa verder. 'Ze brachten mij naar een soort detentiecentrum nabij Schiphol. Daar moest ik acht dagen blijven voordat ze me konden verplaatsen naar een asielzoekerscentrum in Leersum (provincie Utrecht, red.).'

In afwachting van zijn asielaanvraag in het

azc ontving hij bericht over het overlijden van zijn vader. 'De mensen van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND, red.) wisten dat mijn vader in kritieke toestand verkeerde, en dat hij niet lang meer te leven had. Dat had ik ze verteld. Maar toch mocht ik niet gaan omdat mijn asielaanvraag nog in behandeling was, zo is de regel. Ze konden voor het overlijden van mijn vader geen uitzonderingen maken, niet eens voor een paar dagen. Ik kon geen afscheid van hem nemen. Dat maakte mij kapot.'

Tot twee keer toe werd zijn asielaanvraag geweigerd omdat hij uit Saoedi-Arabië kwam. 'De IND was ervan overtuigd dat ik de Saoedische nationaliteit had, waardoor ze mijn aanvraag tot twee keer toe hadden geweigerd. Ik moest uiteindelijk aan een familielid vragen om een van mijn oude paspoorten naar Nederland te sturen, zodat ik ze kon bewijzen dat ik toch echt de Jemenitische nationaliteit heb. Pas nadat zij mijn oude paspoort hebben gezien, werd mijn aanvraag uiteindelijk goedgekeurd', zegt Moussa. 'Het is te bizar voor woorden. Welke IND weet nu niet dat je niet zomaar een Saoedisch paspoort kan krijgen? Dan doe je je werk toch niet goed?'

Na acht maanden in het azc te hebben gewoond werd Moussa dan eindelijk een verblijfsvergunning verleend. Hij woont nu in een studio in Amsterdam-Oost en heeft een bijbaantje als kickbokstrainer. 'Daardoor kan ik toch nog een beetje mijn jongensdroom waarmaken, al is het niet op professioneel niveau, en doe ik wat ik het liefst doe: kickboksen.'

Sinds kort volgt hij een leertraject bij een internationaal bedrijf om zijn beroep als netwerkbeveiligingsingenieur te kunnen uitoefenen. 'Tot zover is het traject nog niet helemaal duidelijk. Ik weet niet of ik hierna een baan heb bij dit bedrijf, dus daarom ben ik nog steeds op zoek naar werk.' Daarnaast leert Moussa de Nederlandse taal door met vrienden af te spreken en het nieuws te volgen.

De oorlog in Oekraïne grijpt hem enorm aan. 'Ik merk dat de Oekraïense vluchtelingen veel hulp en een warm welkom krijgen van de Nederlanders. Dat gun ik ze enorm. Ik weet hoe verschrikkelijk het is om je land te moeten verlaten, omdat je daar niets meer hebt. Ik zou alleen willen dat ze mensen zoals ik ook eenzelfde gratie zouden verlenen.' ●

**Achternaam bij de redactie bekend. Vanwege de gevoeligheid van Moussa's verhaal en de reële dreiging voor zijn familie die nog in Saoedi-Arabië verblijft, wenst hij zijn volledige naam geheim te houden.*

maar deels vergoed. Een groot deel van de behandelingen die zijn vader moest ondergaan, moest hij uit eigen zak betalen. Daardoor besloot hij in samenspraak met zijn vader om Saoedi-Arabië te verlaten op zoek naar werk.

'Ik deed verschillende aanvragen voor een werkvisum. Eerst de Verenigde Staten, maar dat werd geweigerd. Toen Canada, maar ook daarvoor werd ik geweigerd. Toen kwam ik in contact met een advocaat uit Chili, die mij vertelde dat het gemakkelijk zou zijn voor mij om daar een werkvisum te krijgen. Dus vertrok ik naar Santiago. Hij zou dat voor mij regelen. Maar wat bleek? Die advocaat had gelogen. Ik moest hem drieduizend dollar betalen voor een werkvisum, maar hij kwam terug met een toeristenvisum voor tien dagen. Ik kon dat visum uiteindelijk maar tot drie maanden verlengen. Daarna moest ik weer terug naar Saoedi-Arabië.'

Voor Moussa was het onmogelijk om terug te keren, omdat hij door de Saoedische regering naar Jemen zou worden gestuurd. 'Dat is het

dK.Academie

voor **€29,95** p.m.

Maandelijks
opzegbaar

dK.Academie is de community van lezers van het crossmedia-platform de Kanttekening.

Als actieve members staan we maandelijks stil bij een actueel of relevant thema, zoals terrorisme, geld, modern China of de Nederlandse rechtsstaat. Het gekozen thema ondersteunen we met het volgende:

- Maandelijks een boek (Elementaire Deeltjes van Amsterdam University Press, waarover bijvoorbeeld Nederlands Dagblad recenseert: "beter dan Google en Wikipedia samen") ter waarde van €9,99 per titel.
- Toegang tot de luistercolleges van Home Academy ter waarde van €12,50 per maand.
- Abonnement op de zaterdagkrant of het maandblad van de Kanttekening (naar keuze maandelijks te switchen) inclusief digitale toegang ter waarde van €12,95
- Toegang tot maandelijkse meet-ups met boeiende sprekers en schrijvers, inclusief één introductie per keer.
- Interessante kortingen op culturele evenementen, films, theaters, musea, concerten, optredens en exposities.

Bovendien besteden we in de Kanttekening uitgebreid aandacht aan het thema van die maand. Je leest dan stukken van bekende en minder bekende schrijvers, allen experts in het desbetreffende vakgebied.

Word nu onderdeel van dK.Academie voor slechts €29,95 per maand.

In samenwerking met:

